

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE
AHLAK BİLGİSİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMEDE
DİN VE AHLÂKIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman DAŞ **Şerafettin DEMİROL**

ELAZIĞ - 2014

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE
AHLAK BİLGİSİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMEDE DİN VE AHLÂKIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman DAŞ

Hazırlayan
Şerafettin DEMİROL

Jürimiz,14/03/2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1. Prof. Dr. Adem TUTAR**
- 2. Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman DAŞ**
- 3. Yrd. Doç. Dr. Murat GÖKALP**

Bu tezin kabulü, F.Ü. Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Çocuk Suçluluğunu Önlemede Din Ve Ahlakın Rolü

Şerafettin DEMİROL

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı

Elazığ, 2014; Sayfa :VII + 77

Çocuk ve suçları konusu, ülkemizde giderek büyüyen, yaygınlaşan bir sorun halini almıştır. Dolayısıyla çocuk suçlarının artması, toplumu oluşturan bireylerin sosyal bir problemidir. Bu sorun için kullanılan ceza uygulaması mevcut problemi çözmekte yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. Bir toplumun sağlam temeller üzerinde ileriye yönelik gelişimi, toplumun özünü oluşturan çocukların gelişimi, eğitimi ve korunması ile ilgilidir. Oysa önemli olan husus, bu soruna tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi suç önleme, suçtan caydırma ve yeniden sosyalleştirme kavramları açısından yaklaşmak gerekmektedir.

Çocuk suçlarını önlemenin birçok yollarından biri olan din ve ahlâk'ın; çocuk suçlarını önlemeye dair etkilerini, aile, çevre ve eğitim süreci içerisinde ele alınması gerektiğini; çocuğun biyolojik, fiziksel ve psikolojik yapısına dayalı bozuklukların çocuk suçlarına olan katkısına ilaveten, din duygusu, ahlakî bilgi ve terbiyeden mahrum kalmasıyla birlikte oluşacak suç potansiyelini önlemede din ve ahlâkın rolü, çocuğun ailevî ve sosyal çevresi ile dinî ve ahlâkî terbiye eksikliğinden doğan sebeplere bağlı olarak suç sayılan fiilleri işlemeye müsait hale nasıl geldiği; karşı tedbirlerin neler ve nasıl olduğu bu araştırmamızın esas konusunu teşkil etmektedir.

Anahtar Sözcükler : Çocuk, Ergen, Suç, Din.

ABSTRACT

Master Thesis

The Role of Religion And Ethics In The Prvention of Juvenile Dlinquency

Şerafettin DEMİROL

Firat Univrsity

Instute of Social Science

Elmantary Religious Culture and Moral Education Department

Elazığ, 2014; Page : VII + 77

Children and juvenile crimes (youth crimes) has become a widespread problem increasingly in our country. Therefore the increase in juvenile crimes is a social problem of individuals of society. Penalty application used for this problem has been understood that it is insufficient to solve the problem. Further development on solid foundations of a society is related to children's development, training and protection that constitute the essence of community. However the important point is that this problem should be approached by concepts in terms of crime prevention, crime deterrence and re-socialization as in developed country.

Religionðics is one of the ways to prevent Juvenile delinquency. The effects of preventing Juvenile delinquency should be taught by the family, society and education. Although biological disorders, physical disabilities and psychological disorders are the factors that help youth crime, religionðics is playing an important role in preventing potential crime that is formed by lack of belief, moral knowledge and manners. How the family&social environment and lack of belief&manners pave the way for a good reason for youth crimes. What are the ways to prevent Juvenile delinquency? These above are the primary focus of our research.

Keywords: Child, Adolescent, Crime, Religion.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖNSÖZ	VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ÇOCUK VE ERGENLİK DÖNEMLERİ	6
1.1.Çocuğun Gelişim Evreleri.....	6
1.1.1.Embriyo Dönemi.....	6
1.1.2.Ayrılık Aşaması	6
1.2.2.1. İlk Çocukluk Dönemi.....	7
1.2.2.2. Son Çocukluk Dönemi.....	7
1.2. Ergen Tanımları	8
1.3. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri	12
1.3.1. Bedensel Gelişim	15
1.3.2. Bilişsel Gelişim (Soyut İşlemler Dönemi).....	17
1.3.3. Duygusal Gelişim.....	18
1.4. Ergenin Aile İçi İlişkileri ve Sorunları.....	18
1.4.1. Ailenin Ergenden Şikâyetleri	18
1.4.2. Ergenin Ailesi ve Yakın Çevresinden Şikâyetleri.....	19
1.5.Ergenlik Döneminin Fiziksel ve Ruhsal Önemi	20
1.6. Ergende Dinî Uygulama.....	20
1.6.1. Ergende Dinî Şuurun Gelişimi.....	21
1.6.2. Ergende Dinî şüphe ve Günahkârlık Duygusu.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

2.SUÇ KAVRAMI	26
2.1. Suç.....	26
2.2.İnsan Doğası ve Suç İşleme Eğilimleri	29
2.3.Çocuk Suçluluğunun Tanımı ve Kanunî Sorumluluk Yaşı.....	32
2.4. Toplumsal Değişme ve Çocuk Suçluluğu	35

2.5. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri	36
2.5.1.Kalıtsal Nedenler.....	37
2.5.2. Kişisel Sebepler.....	39
2.5.3. Ailevî Sebepler.....	40
2.5.4.Okul, Arkadaş ve Çevresel Nedenler	43
2.5.4.1.Kitle İletişim Araçları boyutu	45
2.6. Osmanlı Devleti'nde Çocuk Suçluluğu.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMEDE DİNÎ VE AHLAKÎ DEĞERLERİN İNSAN VE TOPLUM İÇİN ÖNEMİ	50
3.1.Çocuk Suçluluğunu Önlemede Sosyalleşme ve İslam	50
3.2. Çocuk Suçluluğunu Önlemede Sosyal Kontrolün Etkisi	52
3.3. Çocuk Suçluluğunu Önlemede Dinî Kültür ve Ahlâkın Etkisi	56
3.3.1.Suçun Önlenmesinde Helal-Haram Bilinci	61
3.4.Çocuk Suçluluğunu Önlemede Ailenin Rolü.....	61
3.4.1.Anne ve Babanın Çocuklarıyla Övünmesi.....	62
3.4.2.Anne ve Babanın Çocukları Arasında Eşit Davranmaması	64
3.4.3. Anne-Babanın Çocukları Arasında Güven Duygusunu Pekiştirememesi	66
3.5. Boş Zaman ve Çocuk Suçluluğu.....	68
SONUÇ.....	69
KAYNAKLAR	72
ÖZGEÇMİŞ.....	77

ÖNSÖZ

Canlılar arasında, doğumundan itibaren uzun süre bir başkasının yardımına ihtiyacı olan yavru, insanoğludur. İnsanın en mükemmel varlık olarak yaratılmış olması, akıl nimetiyle diğer varlıklardan üstün görülmüş olması ve hayatının belli safhasından itibaren sorumlu tutulması, onun en üstün özelliklere sahip bir yaratılışa olmasıdır. Zira insanoğluna nefis ve akıl birlikte verilmişken, diğer varlıklara ya sadece nefis ya da akıl nimeti verilmiştir. Bu sahip olduğu özelliği sayesinde insanoğlu, kendi geleceğini bilinçli olarak şekillendirme, sorgulama ve geliştirme iradesine sahip olan yegâne varlıktır. İnsan, her yaşında iyi-kötü, faydalı-zararlı söz, tutum ve davranışları sergilemeye daima yatkın bir yaratılışa sahiptir.

Araştırmanın konusunu oluşturan çocuk ve suçları ile bunları önlemede din ve ahlâkın etkinliği ele alınırken, suç olgusunun bölgesel bir sorun olmadığı, evrensel boyutta bir durum olduğu dikkate alınarak araştırma sürdürülmüştür.

Çocuk suçluluğu az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kendi özel sorunları olmayıp aynı zamanda sanayisi gelişmiş ülkelerin de en önemli sorunlarından sayılmıştır. Bu itibarla bu çalışmamızla, çocukların suç işlemesini engelleyici etkenleri belirlemek, onları suç işlemeye götüren nedenleri tespit etmek ve ilgili merciler eliyle gerekli olan tedbirlerin alınmasına ışık tutarak yardımcı olmaktır.

Çocuklar, ülkenin geleceği olup, kültürel değerlerin bir sonraki nesle ulaştırılmasında köprü olmaktadır. Çocuğun sağlıklı büyümesi, iyi ve donanımlı bir eğitim hayatı geçirmiş olması, ferdi sorumluluk duygusunun gelişmesi, suç ve ona bağlı hallerin asgari seviyeye indirilmesi her bakımdan önemlidir.

Bu çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; çocuk ve ergenlik dönemleri, ikinci bölümde; suç kavramı, üçüncü bölümde ise çocuk suçluluğunu önlemede din ve ahlaki değerlerin toplum için önemi üzerinde durulmuştur. Araştırma sürecinde daima rehberlik yaparak yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Daş'a, Arş. Gör. Çiğdem Gülmez ve Arş. Gör. Rahim'e Kavak hocalarıma şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

age.	: Adı Geçen Eser
Akt.	: Aktaran
AÜİFD.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
AÜSBFY	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
AÜ.	: Ankara Üniversitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
(cc)	: Celle Celaluhu
çev.	: Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DVY	: Diyanet Vakfı Yayınları
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
Hz.	: Hazreti
İÜATE	: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü
KBY	: Kültür Bakanlığı Yayını
Md.	: Madde
MEBY	: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını
M.Ö.	: Milattan Önce
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
(sav)	: Sallallahu Aleyhi Vesellem
ODMÜİFD	: On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
OMÜ.	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
TDVY	: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları,
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
vb.	: Ve benzeri
Y.	: Yıl

GİRİŞ

Suç, insanlık tarihi kadar eski ve evrensel bir olgudur. Ülkemiz dâhil tüm dünyada ve günümüzde de suçluluk fiilleri bireylerin ve toplumların huzur ve güvenini tehdit etmektedir. Suç, insan için söz konusu olduğuna göre, suçun önlenmesinde insanın yetişmesi esastır.

İnsanın suça yönelmesinde, yaratılışı, duygu ve düşünceleri, iradesiyle yaptığı tercihleri söz konusudur. Küçük yaşından itibaren insanın duygu ve düşüncelerinin geliştirilmesi ve eğitilmesi, erdemli bir birey olarak toplumda yer alması için öz değerlerin kazandırılması gerekmektedir.

İnsanî ve evrensel değerler gibi dinî ve ahlâkî değerler de, insanın duygu ve düşüncelerine, akıl ve vicdanına hitap etmekle kişiyi suç işlemekten uzaklaştırdığı hususu kabul görmüştür.

Çocuk ve suç konusu, ülkemizde teknolojik gelişmelerin de katkısıyla giderek artarak yaygınlaşan bir sorundur. Toplumun sağlam temeller üzerinde ilerlemesi ve gelişmesi, yine o toplum tarafından çocukların gelişimini, eğitimin ve her türlü zararlı şeylere karşı korunmasını zorunlu kılmaktadır.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi, genel olarak toplumda suçun önlenmesiyle de alakalı görülmektedir. Çocuk suçluluğunun azalması veya önlenmesi, toplum genelinde suçluluğun büyük ölçüde azalması demektir.

Bu konuda yapılan farklı araştırmalar, yetişkinlik döneminde suç işleyenlerin büyük bir bölümünün, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde de benzer suçları işlediklerini ortaya koymuştur.¹

Çocuk suçluluğu konusu, sadece az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin sorunu olmayıp, gelişmiş süper ülkelerin de en önemli güncel sorunu haline gelmiştir.

Birleşmiş Milletler ve bağlı örgütleri, bu konuda önemli çalışmaları sürdürerek, çeşitli bildirimler yayınlayarak sözleşmeleri imza altına alınmasını sağlamışlardır. Örneğin; Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk Hakları Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Adaleti Yönetimi Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad

1 Peker H., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994, s. 13

İlkeleri) gibi kararlarına ilâveten bazı devletlerin de ayrıca bu konuda çok önemli kararlar aldıklarına şahit olmaktadır.

Bu çalışmada amaç; çocuk suçluluğunun önlenmesinde en önemli etken olan İslam dini ile ahlâk anlayışının tesir ve önemini, aile ortamından itibaren ele alarak eğitim süreci içerisinde her yönüyle ortaya koymak olacaktır. Araştırmayı sürdürürken konunun kapsamı ve amacının dışına çıkılmamasına ayrıca özen gösterilmiştir.

Suçların önlenmesi ve azaltılması çok yönlü bir mücadeleyi gerektirir. Toplumda suç ve kötülüğü önlemenin en etkin yolu, suç ve suçluya karşı fert ve toplumun duyarlı olmasıdır. Görülen bir kötülüğü gücü nispetinde eliyle, ona yetmiyorsa diliyle, ona da imkânı yok ise kalbinde onu hoş görmeyip ileride ortadan kaldıracak bir çaba içerisinde olması gerektiğini vurgulaması, suç ve kötülüğü önleme ve engellemede toplumun tüm bireylerinin görevli ve sorumlu olduğunu göstermektedir. Kötülüğü el ile düzeltmekle kanun ve polis gücünün, dil ile eğitimcilerin, kalp ile tüm bireylerin çabaları kastedildiği de düşünülebilir.

İslam dini, suçları önlemede iki yönlü mücadeleyi esas almaktadır. Birincisi; suç ve kötülüğe eğilimi olan insanın, inanç ve manevî değerlerle eğitimini sağlamak, ikincisi de bireyleri el, dil ve gönülle suç ve kötülükle mücadeleden sorumlu tutarak duyarlı kılmaktır.²

Toplumdaki suç olgusunun tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmamakla birlikte suçlularla mücadele edebilmenin ve bunu azaltabilmenin başlıca çaresi, çocukları suç işlemeye itecek ailevî nedenleri, sosyal çevreyi ve kişisel sebepleri tespit ederek ortaya konulmasıdır.

Psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış küçüklerin işlediği suçlar ile yetişkinlerin işlemiş olduğu suçlar, dış görünüşleri itibariyle genelde suç kabul edilse dahi, onları suç işlemeye yönelten veya suçu işleyen nedenleri farklılık göstermektedir. Yani kişisel ve sosyal nedenlerin yanı sıra, kuvvetli ya da zayıf birçok etken çocukları suça sürüklemektedir.

2 BAYRAKTUTAR, M., “Suç Önlemede Dinî ve Ahlâkî Değerlerin Rolü”, Suç Önleme Sempozyumu 7-8 Bursa, 2011, s.7.

Kimler çocuk sayılmıştır? Çocuk mefhumu üzerine tanım yapan ve açıklamalarda bulunanlar bu konuda değişik yorumlarda bulunmuşlardır. Örneğin: “Çocuk gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış reşit sayılmayan küçük yurttaştır.”³

Çocuk, yaşamın doğuştan ergenliğe kadar süren dönemini yaşayan varlıktır. İnsan doğumundan ölümüne kadar çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk, yaşlılık gibi belirli dönemler içinde gelişir.⁴ İnsan, doğumundan ölümüne kadar çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk ve yaşlılık gibi dönemlerde hayatını tamamlamaktadır. Doğumla başlayan ve erişkinlik dönemine kadar süren gelişim ve olgunlaşma süreci, “Çocukluk Dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Çocuk zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğa erişmemiş; toplumdaki rol ve görevlerini henüz öğrenmekte olan; bakıma ve eğitime ihtiyacı olan varlıktır.⁵

Biyolojik olarak çocuk, ergenlik çağından önceki yaşlarındaki bireyler düşünülebilir. Başka bir tanıma göre çocuk, gelişim dönemlerini yaşayan, toplumsal anlamda birey olmaya hazırlanan ve bu nedenle sorunlar ve karmaşalarla yüklü on sekiz yaşından küçük bireylerdir.⁶

Her doğan çocuk, kendisinden önce ya da daha sonra dünyaya gelenlere hiç benzemediği gibi, ana ve babasının özelliklerini kalıtım yoluyla benliğinde taşıması da söz konusudur.⁷

Çocukluk kavramı, kullanıldığı bilim alanları içerisinde değerlendirilirse farklı yaşam dönemlerini kapsadığı görülür. Çünkü her bilim farklı perspektiften baksa da, çocuğun gelişim özellikleri farklıdır. Ancak burada ortak olan nokta bilim alanlarının çocukluğun başlangıcını doğum olarak kabul etmeleri, ancak bitişi konusunda ayrı görüşlere sahip olmalarıdır.⁸

Çocukluk, içinde yaşanılan tarih dilimine ve kültürel yapıya göre değişen bir olgudur. Çocukluk döneminin sınırları ile ilgili tartışmaların nedeni, büyük ölçüde bireyin fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişim özelliklerinin birbirinden farklı zaman dilimi içerisinde ve kültürel yapı da gerçekleşmesidir. Çocuk her yerde, her

3 YÖRÜKOĞLU, Atalay, Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk, İstanbul, 1997, S. 212.

4 YAVUZER, Haluk, Çocuk Ve Suç, İstanbul, 1999, s. 18

5 HACIOĞLU-B. Caner, “Yeni Türk Ceza Kanun Tasarısının Çocuk ve Küçük Ceza Hukukuna İlişkin Hükümleri”, Atatürk Üniversitesi Dergisi, C., 4, Erzincan, 1998, s. 1.

6 ULUĞTEKİN, S., Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara, 1991, s. 9

7 ALDEMİR, F.Arzu, Çocuk Suçluluğu Profili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 4

8 AKYÜZ, Emine, Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, MEBY., Ankara, 2000, s. 59.

yaşta, her ekonomik düzeyde bütünüyle korunması gereken bir toplumsal varlık olduğu açıkça belirtilmiştir.⁹

Dünyadaki modern hukuk sistemleri kendi içinde farklılaşmakta ve çocukluktan çıkış yaşını 16 ile 21 yaşları arasında olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürülerek savunmaktadır. Ergenliğin başlangıcı ülkeden ülkeye, ırktan ırka, kültürden kültüre değiştiğini görmekteyiz. Örneğin; Sıcak iklimlerde bireyler, biyolojik ve zihinsel yönden daha çabuk olgunluğa eriştikleri için ergenlik yaşı 12 yaşına kadar indirildiği kabul edilmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Maddesine göre “*çocukluk*” kavramı “*Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır.*” denilmek suretiyle genel bir tanım yapılmıştır.

Çocuk Hakları Bildirgesine göre çocukların: “*Yeterli beslenme ve anlayışa ve görme hakkına,- Parasız eğitim hakkına,- Oyun eğlence hakkına,- Bir isim sahibi ve bir ülkenin vatandaşı olma hakkına, -Olağanüstü durumlarda yardım görmede öncelik hakkına- Topluma yararlı olacak şekilde yetişme hakkına, -Uluslararası barış ve evrensel kardeşlik bilincinde geliştirme hakkına- Bütün bu haklarında, renk, ırk, dil, din farkı gözetmeksizin yararlanma hakkına sahiptir.*” denilmektedir.¹⁰

Gelişim psikolojisi açısından ise çocukluk, 14 yaşlarına kadar ki süreyi kapsar. Bu yaştan sonra ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte psikolojik açıdan çocukluk sonlanmıştır. İnsan, doğumundan ölümüne kadar çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk, yaşlılık gibi belirli dönemler içinde gelişir derken, yapılan sınıflandırmada çocukluk ve ergenliği birbirinden ayırmışlardır.¹¹

Genel olarak 12 yaşından itibaren çocukluğun sona erip ergenliğin başladığı kabul edilirse, suç işleyen çocukların önemli bir bölümünün fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişim özellikleri açısından çok genç oldukları ortaya çıkar. Başka bir deyişle ceza hukuku açısından çocuk sayılan kişiler, gelişim psikolojisi açısından çocuk değil gençtirler.¹²

9 KONTAŞ, Y. Mehmet, “Türkiye’de Çocuk Politikası,” Küçükleri Koruma Hizmetleri Asayiş Şube Müdürlüğü Yönetici Semineri Notları, EGM., Yayın No: 3, Ankara, 1997, s. 2

10 <http://www.dersyerimiz.com/index.php/suc-kavrami-ve-cocuk-suclulugunun-tanimi.html> 23.05.2013

11 YAVUZER, H., age., s.28

12 ÇOĞAN, O., Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönden İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 4

Türk Ceza Kanununun 6. maddesinde henüz 18 yaşını doldurmamış kişi, Çocuk Koruma Kanununun 3. maddesinde daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır. Bir çocuğun 18 yaşını doldurmamış olması, o kişinin henüz çocuk olarak muameleye tabi tutulacağı yönündedir.¹³ Kur'an-ı Kerim'de "*Allah'ın fitratına ki O, insanları bu fitrat üzere yaratmıştır. Allah'ın yaratmasında bir değişme bulamazsın. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.*"¹⁴ buyururken açıkça anlaşıldığı üzere, zaman, zemin, şartlar, ortam ne olursa olsun, âlemlerin Rabbi bütün insanları aynı fitratta yaratmıştır.

Hz. Muhammed (sav) "*Her çocuk fitrat üzerine doğar.*" buyurduktan sonra buna Rum süresinin 30. ayetini delil göstermiş, devamında ise "*çocuğu anne ve babası Yahudileştirir veya Hristiyanlaştırır veya Mecusileştirir.*" buyurmuştur.

Demek ki her çocuğun fitratına hariçten bir müdahale söz konusu olmadığı takdirde, o çocuk hakikati bulabilir ve doğru olana teslim olma kabiliyetine sahiptir. Anne babaya düşen görev, çocuğunu Müslümanlaştırmak değil, fitrat üzere doğan çocuğun bu saf hal üzere kalmasını sağlamaktır.

13 Türk Ceza Kanunu, Madde: 6

14ALTUNTAŞ, Halil-ŞAHİN ve Muzaffer; Kur'an-ı Kerim Meali, 30/ 30, DİBY., Ankara, 2007

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ÇOCUK VE ERGENLİK DÖNEMLERİ

1.1.Çocuğun Gelişim Evreleri

İnsan doğumundan ölümüne kadar gelişimini bedenen ve ruhen sürdürmektedir. Çocukluk, ergenlik, erişkinlik ve yaşlılık olarak bilinen bu dönemler birbirinden çok belirgin özellikleri ile ayrılmamışlardır. Başka ifade ile her evre, bir önceki evrenin etkisinde oluşur ve bir sonrakini de etkiler. Çünkü her dönemin kendine özgü bedensel ve duygusal özellikler bulunmaktadır.

1.1.1.Embriyo Dönemi

- Ovum Dönemi
- Doğun öncesi Dönem
- Fetus Dönemi

1.1.2.Ayrılık Aşaması

- Yeni Doğan Bebek (0–4 hafta)
- Bebeklik (4 hafta ile 2 yaşlar arası)
- İlk Çocukluk (2–6 yıl)
- Son Çocukluk (6–11 yaşlar arası kızlarda)
(6–13 yaşlar arası erkeklerde)
- Ergenlik (kızlarda 11–20 yaşlar arası, erkeklerde ise 13–20 yaşlar arası sayılarak, kanun önünde dikkate alınmaktadır.)

Yapacağımız çalışmanın konusu, çocuk ve çocuk suçluluğu olduğu için embriyo ve bebeklik dönemi üzerinde durmayacağız.

Çünkü ülkemizin kanunları, on sekiz yaşını doldurmamış olanları çocuk olarak tanımlamaktadır.¹⁵

15 YILMAZ, Zekeriya, Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Ankara, 2009.

1.2.2.1. İlk Çocukluk Dönemi

Bu evre çocukların her şeyi keşfedebilecekleri, başkalarından haberdar olma arzusunun giderek güçlendiği bir dönemdir. İki yaşının başlamasıyla birlikte çocuklar, kendilerinden nefislerinde ben merkezci, bağımlı bir kişilik yerine, bağımsız bir varlık olmaları beklendiğini öğrenirken, bazı davranış türlerinin belirli ortamlarda uygulanması veya yapılmaması gerektiğini öğrenmeye başlarlar. Anne ve babanın da etkisiyle geliştirilen bu davranış türlerinin tümü “*Toplumsallaşma olgusunun ilk aşamalarını oluşturmaktadır.*” kanaatine varılmıştır.¹⁶

2–6 yaş arasında evresinde çocuk, sosyal ilişkinin nasıl kurulduğunu, ev dışındaki insanlarla, özellikle kendi yaşlılarıyla nasıl beraber olunacağını öğrenmeye başlar, uyum ve işbirliği duygusu gelişmeye başlamaktadır. Bu yaşlarda oluşan sosyal tavır ve davranışların önemli olduğunu, bazı küçük farklılıkların dışında, tüm çocuklarda ortak olgu olarak izlendiğini son araştırmalar ortaya koymuştur.¹⁷

İlk çocukluk döneminde cinsiyetin fark edilmesi, kendi cinsiyeti ile özdeşleşme ve yetişkin cinselliğe temel oluşturacak taslağın geliştirilmesi sağlanır. Sağlıklı koşullarda tamamlanan bu dönem çocuğun kendi cinsiyetini benimsemesini, utanç duygusuna kapılmadan merakını gidermeyi öğrenmesini, kendi içsel duygularına egemen olma yeteneğini kazanmasını sağladığı görüşü genel kanaat olarak paylaşılmıştır.¹⁸

1.2.2.2. Son Çocukluk Dönemi

Kız çocukları için 6–11, erkek çocukları için 6–13 yaş arası dönem öngörülmüştür. Bu dönemde çocuğun gelişim evresinde zaman zaman iniş çıkışların olduğu bilinmektedir. Son çocukluk dönemine girenlerde dengesiz tavırlar, kurala karşı koyma ve isyankâr bir tutum sergileme eğilimi baş göstermektedir. Bir geçiş dönemini oluşturan bu yaşlarda, bedensel ve ruhsal kaynaklı bazı temel değişiklikler dikkati çekmektedir. Ayrıca arkadaş edinme ihtiyacı ilk çocukluk evresine göre daha da artarken, tek başına ya da ikili oyunlar artık yavaş yavaş önemini yitirmiştir.

16KÜT, Didem, 1997–2004 Yılları Arasında Güvenlik Birimlerine Gelen/Getirilen Çocukların Durumlarının İrdelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; İstanbul, 2006, s. 10.

17 YAVUZER, Haluk, Çocuk Psikolojisi; İstanbul, 1999, s. 96–97.

18 KÜT, age., s. 10

Arkadaşlık ilişkileri çocuğa, toplumsal yaşamda uyumlu bir birey olmayı, işbirliğini öğrenirken, aynı zamanda ona, kendini ve başkalarına saygılı davranmayı, haklarını korumayı, yarışmayı, önder olmayı, yönetmeyi, sorumluluk almayı öğretmiştir. Son çocukluk döneminde aşırı duyarlılığın yanında görülen bir başka özellik de, çok kolay etkilenecek durumda oluşudur. Bu dönemde çocuk, kendi arzularının, öteki çocukların arzuları doğrultusunda olduğuna inanmaktadır. Bu hali onun gruba kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır. Yaşam süreci içinde belki de hiçbir dönemde rastlanmayacak düzeyde kolay etkilenmenin son çocukluk evresinde yaşandığını, yapılan araştırmalar ortaya koymuştur.¹⁹

Bu dönem içerisinde kişisel kimlik arayışının birçok yol izlediği bilinmektedir. Erikson'a göre bu arayış, kişinin bir toplum içinde verimliliği sağlamada yararlı beceriler öğrenmesi üzerine odaklaşır. Bu süreç, uygun cinsiyet rolü davranışlarının benimsenmesiyle devam eder. Okul çocuğun yaşamında önemli duruma gelir. Çünkü çocuklar zamanın büyük bir bölümünü orada geçirirler; öğretmenleriyle ve yaşlılarıyla etkileşmeyi ve okuma, yazma, matematik gibi araçları nasıl kullanacaklarını öğrenirler. Bu araçlar, Erikson'un çalışkanlık ve üretkenlik diye adlandırdığı duyguları geliştirmesinde çocuklara yardımcı olduğu düşüncesindedir. Bu kazanımların, çocukları ergenliğe hazırladığını göstermektedir.²⁰

Batı ülkelerinde 6-12 yaş arası çocuklarda sosyal çevre çok genişlemektedir. Öğrendikleri ve uyguladıklarından zevk alırlar. Problemlerini ve kazanımlarını paylaşmayı öğrenirler. Kayba veya yenilgiye tahammülü öğrenirler. Bu dönemde çocukta cinselliğin doruk noktasına ulaşmadığı, çocuklukla delikanlılık arasında bir süreç ya da uyku devresi olarak tanımlanmaktadır.²¹

1.2. Ergen Tanımları

Ergen; çocukluk çağından gençlik çağına geçmiş, akli ermeye başladığı için baliğ sayılmış, İslamiyet'e göre Allah'ın farz kıldığı namaz, oruç, hac ve zekât gibi ilahî emirleri yerine getirmekle mükellef (yükümlü) sayılmıştır.²² Ergenlik dönemi ile birlikte görev ve sorumluluklar da başlamış olur. Artık yaratıcılığı, peygamberini ve

19YAVUZER, age., s. 99-100.

20KÜT, age., s. 11.

21ZİYALAR, Adnan, Erişkin Psikopatolojisi, İstanbul, 2006, s. 247.

22YEĞİN, Abdullah-BADILLI, Abdulkadir, Osmanlıca-Türkçe Büyük Lügat, TÜR-DAV Yayınları, İstanbul, 1993, s. 240.

dinini tanımak, İslam'ın dediği her şeye iman edip; namazını kılması, orucunu tutması, hırsızlık yapmaması, yalan, hile, aldatma, iftira, zina, kumar, içki ve buna benzer kötü alışkanlıklardan uzak durmaları gerekir. Çünkü dinin getirdiği emir ve sorumluluklar başlamıştır.

Çocukluk döneminde dinin emir ve yasaklarını öğrenen ve uygulamaya çalışan çocuklar gençlik dönemini daha sıkıntısız geçirirler.

Tasavvufta “feta” yani “genç” kavramı; mert, cömert, cesur, erdemli, ahlaklı, fedakâr, yardım sever, hoşgörülü, affedici, nefesine söz geçirebilen, nefis putunu kırabilen, Kur'an ve sünnete uyan, kötülüğe iyilikle karşılık verebilen, başkalarının hak ve hukukuna riayet eden kişileri ifade etmek için kullanılır.²³

“Gençlik” kelimesi ise, insanın çocukluk ile yetişkinlik arasındaki dönemini, genç olma durumunu ifade eder.²⁴

“Genç” kavramı tazeliği, yeni oluşu, tecrübesizliği, canlılığı ve hareketliliği, ifade ettiği gibi, ruh ve ideal, zevk ve arzu gençliğini de ifade eder.²⁵

Birleşmiş Milletler Örgütünün tanımına göre ise gençlik; 15-25 yaşları arasında öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir evi bulunmayan kişidir.²⁶

Ergenlik; çocuklukla yetişkinlik arasında kalan dönemdir. Bu dönemi ifade etmek üzere “gençlik” kelimesi de kullanılır. Milli Eğitim Bakanlığına göre gençlik; “buluş” çağına erme sebebi ile biyopsikolojik bakımdan çocukluğun sonu ile toplumun hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan 12-24 yaşları arasındaki grubu oluşturur. UNESCO'nun tanımına göre ise genç; öğrenim çağında olan, hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait evi olmayan insandır. UNESCO'nun tanımlamasında gençlik çağı daha da yukarı çıkarılmış olup, 15-25 yaşları arasında gösterilmektedir.²⁷

Gelişim psikolojisi açısından konuya bakıldığında bahsettiğimiz gençlik dönemi son ergenlik veya gençlik olarak tanımlanmaktadır. *“Bu çağda artık genç, tam olarak gençliğini hisseder, sosyal planda da kendine düşen görevleri kabullenir, rollerinin*

23ULUDAĞ, İsmail, KARAGÖZ, İsmail, Aile ve Çocuk; DVY., Ankara, 2008, s. 111.

24Büyük Larousse, C.9, Milliyet Yayınları; İstanbul, 1986, s. 4488-4490.

25ULUDAĞ, KARAGÖZ, age., s. 111.

26YÖRÜKOĞLU, Atalay, Gençlik Çağı, Ankara, 1986, s. 3.

27KULAKSIZOĞLU, Adnan, Ergenlik psikoloji, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2002, s. 32-33.

hakkını vermeye çalışır. Toplum da onun şahsiyetine saygı duyar, değer verir ve böylece sosyal çevrede kişi, itibar kazanarak yer edinir.”²⁸ şeklinde ifade edilmektedir.

Genel kanı, hızlı büyüme ve cinsel uyanışın olduğu 12-15 yaşlar arası, ilk ergenlik ya da ilk gençlik olarak kabul edilmesidir.

Bu evre, olumsuz davranış ve tepkilerin yoğun olduğu bir evredir. Nitekim 15-17 yaşlar arası, çekingenliğin, kendine güvensizliğin belirgin olduğu izlenirken; 17-21 yaşlar arası, kendine güven, çaba ve gösterişin ağır bastığı ergenliğin son aşaması olarak değerlendirilmiştir.²⁹

Kur’ân-ı Kerim’de “*beleşe eşüddehü*” ifadesi “ergenlik çağına ulaşmak” anlamında kullanılmakla beraber, genç ve gençleri ifade eden “feta” ve “fitye” kavramlarının da yer aldığı görülmektedir.³⁰

Kimi zaman “*delikanlı, kanı kaynıyor*” diye övdüğümüz ya da “*gençlerin akılları beş karış havada*” diyerek onların henüz olgunlaşmadıklarını anlatmak için kullanırken bu dönemi acı çekme, neşe, saldırganlık gibi duyguların yaşandığı bir süreç olduğu gibi, hem çocuklar için hem de ebeveynleri için zor bir dönem olduğu kabul edilmiştir.³¹

11-20 yaş dilimleri arasındaki ergenlik çağı, kişiliğin toplumsal nitelik kazandığı bir arayış dönemidir. Bu arayış içinde ergen, kim olduğunu, neye değer vereceğini, kime bağlanıp inanacağını, amacını bulmaya çalışır. Çevresinde daima “*onun gibi olmak*” istediği kişileri arar. Böylece özdeşleşme yaparak, kişiliğine biçim verirken, yetiştiği çevrenin ekonomik ve sosyo-kültürel koşullarının etkisi altında, sorumluluk ve özerklik arasında da denge kurduğunu uzmanlar kaydetmektedir.³²

Gençlik; çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Ergenlikle başlayan hızlı büyüme, gençlik çağını sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla son bulacaktır.³³ Aynı şekilde ergenlik yılları için uzmanlar “*fırtınalı geçen bir dönem*” olarak tanımlamaktadır. Ergenlik döneminde sorunlar ve çatışmalar birbirinden çok farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar.

28ŞENTÜRK, Habil, Din Psikolojisi, Tuğra Ofset, Isparta, 2008, s. 95.

29FERSAHOĞLU, Yaşar, Din Eğitim ve Öğretiminde Duygu Eğitimi, Marifet yayınları, İstanbul, 1998, s. 70-77.

30AY, Mehmet Emin, “Kur’an’da Gençler ve Gençlik Değerleri”, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi Gençlik Dönemi ve Eğitimi II, 18-20 Nisan Bursa, İstanbul 2003, s. 17.

31 Çocuk ve Eğitim Komisyonu; Çocuk Psikolojisi ve Ergenlik; Oray Basım; İstanbul, 2012 ; s. 81-82.

32YAVUZER, age., s. 11.

33YÖRÜKOĞLU, age., s. 3.

Bununla beraber, bu sorunların bir kısmının ergenlik sırasında meydana gelen bedensel, cinsel, duygusal, sosyal ve kişisel gelişmelerin gençte yarattığı farklılaşmaya bağlı olarak ortaya çıktığı söylenebilir.³⁴

Ergenlik, bireyin çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinlik tutum ve davranışların kazandığı dönemdir. Ergenin cinsiyet ile ilgili olan östrojen veya androjenlerin üretimi bu dönemde arttığı için, ergenin içinde bulunduğu psikolojisi değişimlere uğraması kaçınılmaz görülmüştür. Ergenlik yaşı; iklim, genetik, ırk ve sosyo-ekonomik nedenlerle değişebilir. Afrika ve Arap ülkelerinde bu dönem daha erken yaşlarda başlarken Norveç, Finlandiya gibi kuzey yarımkürede bulunan ülkelerde daha geçtir.³⁵

Yavuzer, ergenlik döneminde meydana gelen değişimleri ve sorunları şöyle sıralamaktadır.

- Duygusal olgunluk
- Karşı cinse olan ilgilerin artması
- Genel sosyal olgunluk
- Bağımsızlık arzusu
- Zihinsel olgunluk
- Ekonomik özgürlüğün başlaması
- Yetişkinler gibi boş zamanı değerlendirme arzusu

Oldukça uzun ve dengeli bir davranış döneminden sonra çocuk, ansızın dengesiz ve düzensiz bir dönem olan “ergenlik” döneminde kendini bulur. Ergenlik dönemi, gelişmekte olan çocuk içinde yaşanılması zor bir dönemdir. Bu evre “*gence hiçbir şey anlatamadığımız için anlatma çabasının yoğun olarak sürdürüldüğü bir dönem*” biçiminde açıklanmaktadır. Ergenlik döneminin temel özelliklerinden biri olan güvensizlik, ergenin atılgan, gösterişçi ya da çekingen bir birey olmasına yol açabilir. Bu evrede ergen, başkalarının kendisi hakkında verecekleri yargı konusunda aşırı derece de duyarlıdır.³⁶

34KULAKSIZOĞLU, Adnan; Ergenlik Psikolojisi; Remzi Kitapevi; İstanbul, 1998; s. 29.

35 Çocuk ve Eğitim Komisyonu, age., s. 69

36 YAVUZER, age., s. 102–103

1.3. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri

Ergenlik dönemi, biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Ergenin gelişim ve olgunluğu devamlılığı olan süreci kapsamaktadır. Gelişim süreci içindeki evrelere ilişkin görüşlerin çoğunda farklı evreler arasındaki süreklilik vurgulanmıştır

Gençlik çağı ömrün baharındır: Ümitlerin ve arzuların yeşerip çiçeklendiği bir evredir. Millet için gençlik, hasretle gözlenen meyveli bir geleceğin ümit kaynağıdır. Her Millet; kendi bekası ve ilerlemesinde gençlerinde gerekli zekâ, kültürel doygunluk, gönül zenginliği, mensubiyet ve sorumluluk duygusunun gelişmesini isterken, bedenlen sağlıklı ve kuvvetli olmalarını sağlamaya çalışır.

Hukuka göre çocuk; Henüz reşit olmamış ergenler, yani 11–18 yaş grubunda yer alanların oluşturduğu kesimdir. Çocuk suçları en fazla ergenlik döneminde işlendiği için bu dönemin genel özelliklerini çok iyi bilmek gerekir kanaatindeyiz.

Ülkemizde ve bazı Avrupa ülkelerinde suçun en çok işlendiği yaş gurubunu, 14 yaş gurubuna dâhil olan çocuklar oluşturmaktadır.³⁷ Ergenlik kavramı, tanımı, gruplandırma ve yaş dilimleri içindeki yerinin saptanması açısından değişik toplumlarda ve dönemlerde, farklı yaklaşımlara sahiptirler.

Sosyo-ekonomik koşullarla sağlık ve beslenmenin ergenlik başlama yaşını büyük ölçüde etkilediği tespiti yapılmıştır. İklim şartları, ergenliğin başlangıcında önemli bir tesire sahiptir. Örneğin ılıman bölgelerde olgunlaşma daha erken başlamaktadır. Kız çocukları, erkek çocuklara oranla iki yıl kadar önce olgunlaştıkları izlenmiş ve cinsler arasında belirgin bir farklılık görülmüştür.

UNESCO, ergenlik dönemini 15-25 yaş dilimleri arasında göstermektedir. Bu dönem ülkemizde, kızlarda ortalama 10-12, erkeklerde 12-14 yaşları arasında olduğunu belirtmektedirler.³⁸

Bilim adamları, çocuk ve gençlerin işlemiş oldukları suçlar hakkında farklı yorumlarda bulunmuşlardır. Örneğin:

Aristo (M.Ö. 384-322) gençliğin özelliklerini “*Gençlerin istekleri pek çoktur ve bunları hemen eyleme dönüştürmek isterler. Bedensel isteklerine karşı koyamaz, özellikle cinsel isteklerine yenilirler. Çok değişkendirler. İstekleri geçicidir, hasta bir*

37 YAVUZER, Haluk, Ana-Baba ve Çocuk, İstanbul, 2001, s. 34

38YAVUZER, age., s. 277

insanın açlığı ve susuzluğu gibi birden parlar, birden söner. Tutkuludurlar, huysuz ve öfkelidirler. Kendilerini içtepilerine kaptırır, tutkularının kölesi olurlar. İsteklerinin önüne dikilen en küçük engele bile katlanamazlar. Onura ve başarıya paradan çok değer verirler, çünkü paraya gereksinimleri olmamıştır. Eli açık ve iyilikseverdirler; çünkü kötülükleri tanımamışlardır. Çabuk güvenirlere, çabuk bağlanırlar; çünkü aldatılmamışlardır. Yüksek amaçları ve hayalleri vardır; çünkü daha yaşamın sillesini yememişlerdir, koşullarının sınırlayıcı etkisini öğrenmemişlerdir.” şeklinde açıklamıştır.³⁹

Çocuk ve Eğitim Komisyonu'na göre, çocuk psikolojisi ve ergenlik döneminin özelliklerini şöyle sıralamaktadır.

- “- Yetişkini hor görme ve küçümsemekle birlikte,*
- Ebeveyni veya başka bir yetişkini dayanarak görme,*
- Endişe,*
- Umutsuz olmakla birlikte olaylara ve geleceğe coşkuyla bakma,*
- Erken kırılır.*
- Heyecan biçimleri giderek artar.*
- Çok çabuk öfkelenir,*
- Karamsardır.*
- İçine kapanıktır.*
- Ergenlikte çok görülen sertlik ve kabalık gibi davranış biçimlerinin altında, diğer insanlara duyulan ilgi azlığı ve sadece kendi düşünce ve fikirleriyle ilgilenme,*
- Çevresine güvensizdir.*
- Yakın çevresinin takdirini kazanma, bu da başarı veya başarısızlığı getirir.*
- Duyguları dengesizdir.*
- Oyun arkadaşları tarafından kabul edilmek, sevilme gereksinimini duyan ergen, bu isteğini bir takım yollarla ifade etmeye çalışır. İstek ve gereksinimleri olumlu olarak karşılandığında mutlu olur. Aksi halde endişelenir, öfkelenir, kıskanır. Utangaçlık duygusu ile dikkati çekme korkusu yoğun olarak görülür.*
- Kendi bedenini incelemek, tanımak ve çevresi üzerinde etkiyi göstermek için aynanın karşısında saatlerini geçirir.*
- Etrafında gördüğü küçük kusurlar çok ama çok büyütülür.*

39 YÖRÜKOĞLU, age., s. 19-20.

- Kuşaklar arasındaki farklı düşünme nedeniyle ebeveyn ile ergen arasında dostça ilişkiler pek fazla görülmez.

- Ergene çocuk muamelesi yapılmasından hoşlanmaz ve böyle bir muamelede büyüklerine isyan eder.

- Ergen bu dönemde çevresiyle fazla uyum içerisinde görülmez. En azından Kısa bir süre içinde görülmez.

- Ergenle alay edilmesi ona yalan söylenmesi onu öfkelenendirir.

- Dış görünüşü veya arkadaşları arasında saygınlık sahibi olmaması onu endişeye iter.

12-20 yaş aralığını kapsayan bu dönemin 12-15 yaş aralığı; gencin dengesiz, fırtınalı ve gergin geçen ve olumsuz bir dönem olduğu kabul edilen bir dönemin ardından bu dönemi takip eden 16-21 yaş aralığı ise olumluluk dönemi olarak kabul edilmektedir. Ergenlik döneminde genç:

-Otoriteye karşı olma

-Söz dinlememe

-Eleştirilmekten hoşlanmazlar en ufak bir eleştiriye tahammül göstermezler hele bu eleştiri ailesinden gelirse hemen tepki gösterir bazen bu tepkinin neticesi olarak evden ayrılmalara kadar varabilir. Buna karşın eleştirmeyi severler.

-Aileden gelen her davranışa karşı hata bulurlar.

-Güvensizdirler bu da onların çekingen, gösterişçi ya da atılgan bir birey olmasına sebep olabilir.

-Kendisi ile çok ilgilidir. Ayna karşısında dakikalarca zaman harcayabilirler.

-Kararsızdırlar.

-Kendilerini özgür bırakılmayı isterler.

-Ebeveyne karşı isyankâr tutum içindedirler.

-Arkadaş grupları değişebilir erkeklerin edindiği gruplar çok geniş olmakla birlikte bu arkadaşlıklar yüzeyseldir kızların ise bu dönemde arkadaş grupları daha az olmasına karşın arkadaş ilişkileri daha derindir sırlarını birbirlerine anlatırlar.

-Kişilik arayışları içindedir.

-Okul başarıları bu dönemde genellikle düşer.

-Çatışmacı ve genellikle olumsuz davranış içindedirler.

-Kendilerine çocuksu davranılmasından hoşlanmazlar.

-Ergene karşı yapılan dengesiz davranışlar onların dengesiz olmasına sebep olur.

-Davranışlarında başkalarıyla kıyaslanmaktan hoşlanmazlar.

-Genel olarak bunalımdadırlar.

-Okul başarıları düşer.

-İlgi odağı olmaktan hoşlanırlar.

-Ergen bu dönemde çok heyecanlıdır.

-Çok acelecidirler, işlerin hemen bitmesini arzu ederler.

-Ailelerine olan bağımlılığı azalır.

-Marka takıntısı üst seviyededir

-Alay edilmekten hoşlanmazlar; alaycı küçük bir tebessüm veya “Sen bu konuda ne anlarsın ki?” gibi söz ve davranışlar ergeni çileden çıkarır.

-Öğretmenlerinin veya kabul ettiği kişilerin bilgili, kişilikli ve bilgi birikimli olmalarını ister.”⁴⁰

Ergenin bu dönemdeki sorunları atlatabilmesi için anne ve babasının rehberliğine ihtiyaç duyar. Eğer anne ve baba ergenin çocukluk yıllarından itibaren çocuklarıyla arkadaş olabilmiş, dinî duygu ve düşüncesini verebilmişse bu dönemi daha rahat atlatabilirler.

Haluk Yavuzer bu dönemi genel özellikleri itibariyle 4 ana başlık altında toplamıştır.

1. Bedensel gelişim
2. Bilişsel gelişim (soyut işlemler dönemi)
3. Duygusal gelişim
4. Sosyal gelişim

1.3.1. Bedensel Gelişim

Bu dönemdeki bedensel gelişim, aynı zamanda duygusal sosyal ve zihinsel olgunlukların temelini oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, ergenlik, biyolojik değişimle başlar ve bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimle son bulur. Bireydeki bu değişimler vücudun hızla büyümesine, hormonların çalışması çocuğun cinsel dürtülerini de arttırdığı gibi, çocuktaki zekâ kavrama düzeyi bu gelişmelere paralel gelişmektedir.

40 Çocuk ve Eğitim Komisyonu, age., s. 70-75.

Çocuk, bedenindeki biyolojik gelişmelere ayak uydurabilmesi, kendisine özgü bazı nitelikler kazandırmaktadır.⁴¹

H. Yavuzer, çocuktaki bedensel gelişimi aşağıdaki evrelere ayırmıştır.

1. Gelişmede hormonların rolü
2. Boy ve ağırlık gelişimi
3. İskelet ve kas gelişimi

Ergenin vücut salgıları onu daha yoğun bir şekilde cinsel meraklara doğru ittiğini uzmanlar söylemektedir. Tüm ergenlerin yaşadığı bu hızlı değişim, özellikle erkek çocukların genel ilgilerini karşı cins üzerinde yoğunlaştırmasına sebep olmaktadır. Ergenlik döneminde kızlar, erkeklere oranla biraz daha farklı tavırlar göstermektedirler. Oysa kız ergen çocuklar, erkek ergenlerin aksine salgıların yoğun baskısı altında karşı cinsle yönelmezler.⁴²

Ergenin cinsel açıdan olgunlaşmasıyla bedensel değişimleri ve kısa süreler içinde boy atarak büyümesi hipofiz bezinin büyüme hormonu salgılaması sonucu gerçekleşir. Hipofiz bezinin salgıladığı hormonlar, başta tiroid ve adrenal bezleri olmak üzere, iç salgı bezlerinin çoğunu etkiler. Bu hormonlar husyeler ile yumurtalıkların büyümelerini etkileyici olduğu kadar onların salgıladıkları hormonları da uyarıcı niteliktedir. Cinsel ergenlik döneminde erkeklik hormonu androjen ve kadınlık hormonu östrojen ile gerçekleşmektedir.⁴³

Ergenin bu dönemde çok hızlı bir şekilde boyunun uzadığı dikkat çekmekle birlikte erkek ve kızlarda boy gelişimi yaşlara göre farklılık az eder.

Erkeklerde hem boy, hem de ağırlık, 12-16 yaşları arasında daha keskin ve belirgin bir biçimde görülmekte olup, bu ilerleme 18 yaşına kadar sürmektedir. Kızlarda ergenlik öncesindeki hızlı gelişim, ergenlik döneminde yavaşladığı görülmektedir. Doğumda erkekler boyca kızlara oranla biraz daha uzundurlar. 10 yaş dolayındaki erkek çocuk, birkaç yıl geçtikten sonra bu uzun boy avantajını kaybetmektedir..⁴⁴

Ergenlik öncesi kızlar erkeklere oranla daha hafiftirler. Ergenliğin başlarında kızların erkeklerden biraz daha ağır oldukları görülür. Ancak Ergenliğin sonlarına doğru

41YAVUZER, H., age., s. 279.

42DURMUŞ, Ayten, Ergenlik Dönemi, Nesil yayınları, İstanbul, 2006, s. 170.

43YAVUZER, age., s. 279-280.

44 YAVUZER, age., s. 281.

erkeklerin kızlardan daha ağır oldukları ve bu avantajlarını geri kalan yaşam evrelerinde de sürdürdükleri dikkatleri çekmektedir.⁴⁵

Ergenlik döneminde ağırlık artışı, kas ve kemiklerin büyümesiyle gerçekleşir. Çocukluk döneminde, kaslar vücudun toplam ağırlığının %30'unu, olgunlaşma sonucu ise % 63'ünü oluştururlar. Ergenlik döneminde kemikler ağırlaştığı gibi, hacimce de büyürler.⁴⁶

Çocukluk döneminde kız ve erkekler arasında şekil açısından çok az farklılıklar varken, ergenlik döneminde bu farklılıklar giderek arttığı dikkati çekmektedir. Erkek ergen şekli genellikle dümdüz uzanan bacaklar, dar kalça, geniş omuzlarla karakterize olurken, kızlardaki ergenlik dönemi biçimi eğimli olarak uzanan bacaklar, geniş kalçalar, dar omuzlar şeklindedir.⁴⁷

1.3.2. Bilişsel Gelişim (Soyut İşlemler Dönemi)

Bu gelişim evresinde çocuğun soyut düşünme, aklî muhakeme becerisi 12-13 yaşlarından itibaren başladığını bilim adamları bellemişlerdir.

Bu dönemdeki görüş ortaya koyma ve tartışmalara katılması, çocuğun yaşamında önemli kazanımları beraberinde getirmektedir. Ergenliğin başlangıcıyla birlikte sosyal yaşam içinde kişisel görüş ve tartışmaları içeren bir iş birliği gerekliliği hissedilecektir. Bu durum, çocuklukta anlaşılmadığı kadar giderek geliştiğini, daha önce sahip olmadığı bazı alışkanlıkları kazandığını göstermektedir. Buna bağlı olarak çocuklar, bazı tahmin ve varsayımlarda buldukları gözlenmiştir. Onlar, varsayımlarını sınamadan geçirir, soyut düşünür, genellemeler yapar ve soyut kavramları kullanarak bir durumdan ötekine geçebilme kabiliyetini gösterebilirler.⁴⁸

Yine bu dönemde ergen zihninde birçok seçeneği gözden geçirip inceleyebilir, biçimlendirilebilir ve düşsel dünyaları kavrayabilir. Gerçek ya da olası sosyal sistemlerin çeşitliliği konusunda ilgisinin artması sonucu genç, kendi standartlarına karşı da eleştireci bir tavır takınabilmektedir. Böylece kendisine ve üyesi olduğu çeşitli grupların görüşlerine tarafsız bir gözle bakmayı öğrenir. Toplumun gelenek ve görenek ve sosyal kurallarına karşı tutum değişikliği sergileyebilir. Bunların değişmez

45YAVUZER, age. s. 281.

46YAVUZER, age. s. 281.

47YAVUZER, age., s. 281.

48YAVUZER, age., s. 281.

olduklarını düşünen çocukların aksine genç yaştakiler, bu kuralların yetişkinler tarafından kararlaştırılmış olduğunu ve toplumdan topluma farklılıklar gösterebileceklerini artık kavramaktadır.⁴⁹

1.3.3. Duygusal Gelişim

Ergenlik döneminde duygusallık oldukça yüksek seviyede seyretmekte olduğu için ergenin her konuda hayatını etkileyecek konumdadır.

Bu evrede genç yaştaki kimseye kolay kolay bir şey anlatarak ikna veya kabulünü sağlamak oldukça zor görünmektedir.⁵⁰

1.4. Ergenin Aile İçi İlişkileri ve Sorunları

Yetişkinlerin bu dönemde ergene karşı baskılı davranmaktan çok, gence karşı sevgi gösteren, güven veren, onları önemseyen, değer veren tutumlar içine girdiklerinde, onun kişilik kazanmasına yardımcı olacağı öngörülmektedir. Ancak her ne kadar yetişkinle ergen arasında sorun olmakla birlikte ergenin, yetişkinin uzaktan denetimine ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Bu dönemde ergen, ailesinin şartlarını, anne ve babasını bazı özelliklerinden dolayı beğenmediği gibi, onların fikirlerini yetersiz ve eskimiş saydığı için; bu sebeplerden dolayı da kendi aile bireylerine karşı zaman zaman isyankâr tavırlar sergileyebilmektedir. Bilinçli bir aile, ergenlik yaşındaki çocukları, bu tür davranışlarını bir süre sonra yapmayacaklarını bilmekte ve ona karşı sabırlı davranmaktadır.⁵¹

1.4.1. Ailenin Ergenden Şikâyetleri

Ailelerin, ergenlik yaşlarını idrak eden çocukları için hemen hemen benzer şikâyetlerde buldukları izlenmiştir. Örneğin:

- Çocuğum hırçınlaştı. Çok sinirli, en küçük istek ve davranışlara karşı sert bir dille karşılık veriyor.
- Ders çalışmıyor, bu adam olmaz, sorumluluk duygusunu kaybetti, kardeşlerini ve bizi kızdırmaktan zevk alıyor.
- Okuduğunu anlamıyor, sanki çok dalgın ve durgunlaştı.

49 YAVUZER, age., s. 283.

50 YAVUZER, age., s. 284.

51 Çocuk ve Eğitim Komisyonu, age., s. 76-77.

- Çocuğum huysuzlaştı, çevresinde bulunanlara çok sert davranıyor.
- Başaramam, beceremem, diyerek hemen karamsarlığa düşüyor.
- Çok alingan oldu, olur olmaz her şeye ağlıyor, evde huzursuz, dışarıda sıkılğan oldu.
- -Derslerinde başarılı ama oyuna eğlenceye çok meraklı oldu.
- Aynanın karşısından hiç ayrılmıyor, çok süsleniyor, bir şey söyleyince de siz bana karışamazsınız diyor.
- Bir kaç kez okula gitmemiş, arkadaşlarıyla eğlenmiş, sorduğumda da yalan söyledi. Bu davranışı bizleri çok şaşırttı.
- Çok harçlık istiyor, bana az harçlık veriyorsunuz diyor, arkadaşlarıyla kendisini kıyaslama yapıyor.
- Çok gezmeye meraklandı, eve girmek istemiyor, geç vakitte eve geliyor.
- Kötü söz, dayak, tatlı söz hiç biri kar etmiyor.⁵²

1.4.2. Ergenin Ailesi ve Yakın Çevresinden Şikâyetleri

Ergenlik dönemini yaşayan gençlerin, genellikle kendi aile büyüklerinden ve anne-babasından şikayetçi oldukları tespiti yapılmıştır.

- Büyüklerin anlayışsızlığı ve baskısı, onur kırıcı davranışları,
- Kız-erkek arkadaşlığının aile ve çevre tarafından anlaşılınması ve karşı çıkılması,
- Boş zamanlarını etkin bir biçimde değerlendirecekleri olanaklarının olmaması,
- Evde ve okulda dayanın bir eğitim aracı olarak kullanılması,
- Cinsel sorunları aile üyeleriyle rahatça konuşamaması,
- Çocuk yerine konmak,
- Gerek dinî gerekse de başka sebeplerden dolayı anne ve babaya karşılık verememesi,
- Anne ve babanın, ergenin arkadaş seçimine karışması,
- İzinsiz dışarı çıkamamak,
- Yeni tanıştığı insanlarla rahat konuşamaması,

⁵² Çocuk ve Eğitim Komisyonu, age., s. 77.

- Ders çalışmayı engelleyici uğraşların fazla olması.⁵³ gibi bahanelerle kendi açlarından anlaşılılmaktan şikayet etmektedirler.

1.5.Ergenlik Döneminin Fiziksel ve Ruhsal Önemi

Ergenlik dönemi insan hayatının en önemli ve en sorunlu dönemidir. Çünkü genç; fizyolojik, ruhsal, duygusal, eğitim, edep, ahlak, kültür ve alışkanlık bakımından gelişim ve değişim içindedir. Geleceğini bu dönemde kazanır, eğitimini bu dönemde tamamladığı için ileride seçeceği mesleği de bu dönemde belirlemektedir. Kimliğini, karakterini ve kişiliğini bu dönemde elde edeceğinden iyi ve kötü alışkanlıklarını, faydalı ve zararlı bilgilerini de bu dönemde kazanmaktadır.⁵⁴

Bedensel ve ruhsal yapısı bakımından değişikliğe uğradığı bu dönemde, aileye öğretmenlere büyük görevler düşeceği aşikârdır. Çünkü genç birey; hamur misali istediğimiz şekli verebilecek durumdadırlar. Onları nasıl eğitirsek büyüyünce de kişiliği ve karakteri o yönde olacağı şüphe götürmeyecek derecede bir gerçektir.

Anne ve babaların; gençlerin iyi bir eğitim ve öğretim görmeleri, güzel davranış sahibi olmaları, gençlik dönemlerini sağlıklı geçirmeleri konusunda gereken titizliği göstermeleri gerekirken, onlara karşı her türlü fedakârlığı göstermek hususunda anlayışlı olmaları birer vazife görülmesi önemlidir. Çünkü bu evrede yapılan hatalı bir davranış, onların istenmeyen ortamlara düşmesine yol açacaktır.⁵⁵

1.6. Ergende Dinî Uygulama

Yüce Allah, insanların kendisine ibadet etmelerini ve yalnız kendisine tapınmasını emretmektedir. Bu iman ve inanca sahip olan birey, Allah'ı varoluşun tek sahibi ve her türlü nimetleri veren yegane kudret sahibi olarak tanımaktır. Uzmanlar bu dönemi “çeşitli dinî ibadetlerin ve sosyal sorumlulukların insanlara sorumlu tutması” şeklinde açıklamaktadırlar.⁵⁶

Ergen bu dönemde, diğer hususlarda gösterdiği menfi tepkilerini, ibadetleri yerine getirmede de gösterebileceği beklenmelidir.

⁵³ Çocuk ve Eğitim Komisyonu, age., s. 78.

⁵⁴ KARAGÖZ, İsmail, Aile ve Gençlik, TDVY, Ankara, 2008, s. 113.

⁵⁵KARAGÖZ, age., s. 114-115.

⁵⁶ HÖKELEKLİ, Hayati, Din psikolojisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011, s. 107-108.

1.6.1. Ergende Dinî Şuurun Gelişimi

Ergenlik dönemindeki bireyin, bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal yönlerden gelişimi, dinî duyguların oluşumuna ve gelişimine de yansımaktadır. Çocuklar, buluş öncesinde, buluş çağında ve sonrası yaşlarında, mensubu oldukları dine aidiyetlerini farklı şekillerde göstermeleri “*taklidi iman*” ya da “*içselleşmiş iman*” yani içselleştirilmiş biçiminde kendisini hissettirecektir.⁵⁷

Buluğa erme, dinde sorumluluğun başlangıç işareti olarak kabul edilmiştir. Bu durum, bu dönemin önemini arttırmaktadır. Ergen, din nazarında yetişkin kişi statüsünde yer alır; o artık dinin emir, yasak, görev ve kuralları çerçevesinde davranışlarının sorumluluğun yüklenmiş birisidir. Bu bakımdan, bu dönemin gelişim özelliklerinin çok iyi bilinmesi, gençlerin din eğitim-öğretiminden sorumlu kişiler açısından büyük önem taşımaktadır. Ergenliğe yakın yıllarda zihin ve düşünce hayatı, gerek derinlik gerekse genişlik yönünden büyük bir kapasite kazanır. 12-13 yaşlarında başlayan “soyut düşünme” kabiliyeti, okul eğitimi ve toplum kültürü çerçevesindeki tecrübelerin yardımıyla ergeni, problem tahlilleri ve yüksek seviyeli genellemeler yapmaya sevk eder. Ergenin zihni, duyular üstü bir alanda, gerçeklikten ayrılmış işaretler üzerinde işlem yapabilir. Böylece yetişkinler seviyesinde bir düşünce kapasitesine ulaşan ergen, bir taraftan içinde yaşadığı çevrenin ve dünyanın sorunlarını, diğer taraftan çağlar boyu bütün insanlığı uğraştıran tabiatüstü, dinî ve metafizik konuları düşünmeye başlar. Böylece çocuklukla idrak edilen fakat ifade edilemeyen âlemin rahatlığı tecrübesi içerisinde yaşanan dinî iman, ergenlikte şuurlu bir gelişime doğru yönelir.⁵⁸

12 yaşına kadar çocuk, uygulamada geleneğe bağlı olarak geliştirdiği dinî özelliğini korur. Bu, yetişkinlerin otorite anlayışını esas alan, onlar tarafından benimsenip uygulanan bir din şeklidir. Çevrenin aşlamış olduğu dinî anlayış ve uygulamadan, kişisel olarak benimsenmiş din anlayışına geçiş erken bir zamanda olmaz. Başlangıçta dinî gelişme duygusal bir yoğunlukta kendisini gösterir. Ruhî uyanış sebebiyle ergen, kendisini yeni bir dünyanın eşiğinde bulur. Ergen, sanki kendisini sıkıştıran derunî bir kararsızlık içerisinde. Bu kararsızlık ve şaşkınlık ortamında içgüdüsel olarak Allah’a yönelir. Dinî inanç ve değerler, bir anda onun için büyük bir

57 ÖZYILMAZ, Ömer, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’ya Göre Çocuk Gelişimi ve Eğitimi”, UÜİFD., C. 2, Y.,2, Bursa, 1987, s. 229.

58HÖKELEKLİ, age., s. 267,268.

önem kazanır. Bunların ifade ettikleri anlamları, ölümü, cennet ve cehennemi, kaderi, insanlar arası eşitsizlikleri ilk olarak derinlemesine düşünmeye başlar. Genel olarak ergenlikte Allah şekilsiz, cisimsiz, hiçbir şeye benzemez, soyut ve manevî bir tarzda algılanmaktadır. Ergenliğin asıl bunalımlı safhasına girmeden önce bir iki yıl içerisinde dinî ilginin yüksek bir seviyesi yaşanır. İbadetleri yerine getirme, camiye ve cemaate katılma, helal- haram, günah-sevap gibi konulara karşı ilgi ve duyarlılıkta belirgin bir artış müşahade edilir. Fakat bu “saadet devri” çok sürmez ve ergenliğin kendine has bunalımlarının baş göstermesiyle, din de bundan nasibini alır.⁵⁹

Dinî şuur, bireyin neye ya da kime niçin inandığının farkında olmaması, hangi dinî kabullere sahip olduğunu bilmesi, dinî kabullerini içten yaşaması, sergilediği dinî tutum ve davranışlarının farkında olması vb. gibi çeşitli tecrübe şekilleri ile ifade edilmiştir.⁶⁰

Çocukta Allah inancı, duygusal olarak başlamaktadır. Çocuk, inandığı şeyleri tam anlamıyla kavramadan, dinî bir inanç beslemektedir. Bu, onun zihinsel hayatının somut devrede olmasından kaynaklanmaktadır. 9-10 yaşlarında Allah’a büyüklük, her şeyi bilirlik, her yere hazır ve nazır olma, manevîlik, lütufkârlık, adaletlilik, kuvvetlilik ve güzellik gibi “vasıf verme” özelliğinden, 12-13 yaşlarına doğru Allah’ı “şahıslandırma” özelliğine, 15-16 yaşlarına doğru da en yüksek noktasına ulaşan “derunîleştirme” özelliğine geçer.⁶¹

1.6.2. Ergende Dinî Şüphe ve Günahkârlık Duygusu

Ergenlik, her yönden geçici bir “bunalım” dönemidir. İmanla ilgili şüphe, kararsızlık ve çatışmalar, insan hayatında en çok bu dönemde kendilerini gösterirler. Geleneksel dinî kalıpları tenkit ve değerlendirmeye tabi tutarak şahsî bir din anlayışına ulaşma, genel olarak bu bunalımlı safhayı izler. Ergenliğin başlangıcında benliğin ve şuurun uyanması ve zihin gelişiminin en üst basamağa ulaşması bunalımı hazırlayan şartların başlangıcını oluşturur. Zihin gelişimi sonucu güç ve kapasite yönünden artan düşünce faaliyeti, ergende bir “bağımsızlık ve güçlülük” duygusunun uyanmasına yol açar. O, artık kendisini yetişkinlerin seviyesinde hissetmeye başlar. Daha önceleri sınırlarını keşfetmiş olduğu ana-babasının düşünce ve davranışlarını tenkit etmeye

59 HÖKELEKLİ, age., s. 267,268.

60 PEKER, Hüseyin, “Suçlularda Dini Davranışlar”, OMÜİFD., Samsun, 1990, s. 137.

61 ANTOİNE, Vartoge, “Ergenlikte Din”, çev., Erdoğan Fırat, AÜİFD, C. 24, Akara, 1981, s. 583.

yönelir. İşte ergenin dinî bunalımının başlangıcı, ana-baba ile olan bu çatışmadan kaynaklanır. Bir tarafta ana-babaya saygı ve itaatın gerekliliğini vurgulayan dinî inanç ve gelenek, öbür taraftan aile baskısından kurtularak bağımsız olma isteği arasında ergen, çelişkili ve kararsız bir durum yaşar. Bu durum, ana-babanın yanı sıra her türlü otoriteye karşı bir isyan uyandırır.⁶²

Ergen; yakın çevresine tepki göstermekle birlikte kendisine yakın akran veya arkadaşlarından bir grupla birlikte olarak bu yakın çevre otoritesine daha da güçlü bir şekilde karşı çıkar.

Okulun ve arkadaşlarının etkisi; aile içindeki büyüklerin etkisinden öne geçer. Bundan sonra her şeye tenkit gözüyle bakar. Çünkü beden itibariyle geliştiği, zihin bakımından, düşünce ve idrak bakımından da gelişmiş olup her şeyi anlayacak, olaylar ve fikirler arasında sentez kuracak seviyesindedir.

Dinî inançlar kendisine ne kadar anlamlı ve değerli görünürse onlar hakkında soru sormak, başkalarıyla bunları tartışmak, okulda öğrendiği bazı bilimsel teorileri dinî inanç ve anlayışla bağdaştırmakta büyük güçlük çeker. Bu durum onlarda dinî şüphe ve kararsızlık eğilimlerini ortaya çıkarır.⁶³

Batı ülkelerinde yapılan araştırmalar erkek ergenlerin %75, kızların ise %50 dolaylarında bu oranda bu iman şüphelerini yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Mısır'da yapılan bir araştırmaya göre ise Müslüman erkek ergenlerin %27, kızların ise %21'i böyle bir şüphe krizi yaşamışlardır. Ülkemizde dinî şüphe tecrübesi geçirdiğini ifade eden ergenlerin %30 dolaylarında olduğu tespit etmiştir.⁶⁴

Ergenlerin yaşadığı bu dinî şüphenin sebeplerinden birisi ergen çok duygusaldır. Bir diğer sebebi de çevresinde ve bulunduğu ortamın her şeyiyle çatışma halinde olmasından kaynaklanmaktadır. Ergenliğin son dönemine doğru bu şüpheler yatışır. Bu dinî şüpheler ileriki yaşlara kadar devam etmesi çok tehlikeli bir durumdur. Bundan sonraki şüphe ergenlikten kaynaklanmayıp tamamen fikrî bir düşünceden kaynaklanmaktadır.

Ergendeki dinî şüphenin sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

- Otoriteye baş kaldırı ve yetişkinlere güven duyulmaması
- Nefsî duygularının ağır basması

62HÖKELİKLİ, age., s. 270.

63HÖKELEKLİ, age., s. 271.

64 HÖKELEKLİ, age., s. 272.

- Hayatın kendisi için bir anlam ifade etmemesi
- Daha önceki dönemlerde verilen din eğitiminin eksikliği
- Din görevlileri ve dindar insanların tutumu
- Her şeyden önemlisi rehbersizlik

Dinî suç veya günah, Allah'ın kanununu çiğnemek şeklinde tanımlanabilir. Tam anlamıyla dinî suçluluk (günahkârlık) duygusu uzun bir manevî yolculuğun ürünüdür. Bu durumda din, kendisini ahlak kanunlarının temeli tövbe ve telafî vasıtası olarak arz eder. İnançlı kişinin dinî olgunlaşmasında “günah şuuru” önemli bir etkide bulunur. Tövbe ve hidayetle sonuçlanan bir çok dinî değişim olayında bu günahkarlık şuurunun başlıca motivasyon faktörü olduğu müşahade edilmektedir. Dinî suçluluk duygusu kendi kendini cezalandırmayı isteme, kaçma ve psikolojik yalnızlık... gibi duygu ve eğilimlere yol açan basit psikolojik suçluluktan farklı unsurlar içerir. Günahkârlık duygusunda yalnızca işlenen hata ve kötülüğün itiraf edilmesiyle yetinilmemektedir.⁶⁵

İnsan; işlediği günahlara üzüлüp vicdan azabı çektikçe bu günahları silmek veya günahlardan arınmak ister. Yani; tövbe etme, hidayete erme ve tövbesinde sabır gösterme, onun gereğidir. İnsan; günah işledikçe, yani dinen suç sayılabilecek olumsuz davranışlar içine girdikçe, kendisi tövbe ve nedamet (pişmanlık) göstermezse ahlakî ve dinî değerleri hiçe sayıp bunlara saldırmaya, hatta yok farz etmeye kadar gidebilir.

Suç, günah olarak aşılandığı, işlendiği takdirde Allah'tan uzaklaştıran kötü bir gerçek olduğu telkin edildiği zaman, bu kötülük tehlikesi mü'mini doğru yola, tövbe ve pişmanlığa, davranışlarını denetlemeye sevk edebilir. Özellikle gençlerin manevî gelişmelerini harekete geçirici ve güçlendirici etkilere yol açabilir.⁶⁶

Her insan günah işler, suç işler. Yalnızca peygamberler günahlardan ve günah işlemekten müstağnidir. İnsanın inancı ve dinî yaşayışı, onu tövbeye ve günahlardan arınmaya sevk eder.

Aynı zamanda bu dönemde ergende cinsi uyanışın olup, hatta cinsi eğilimlerin en üst seviyede olduğu dönemdir. Bu eğilimlerini tatmin etmek sosyal çevre ve ekonomik zaruretlere bağlı olarak engellenebilmektedir.

Bir yandan son derece şiddetli cinsi arzular, diğer yandan idealist eğilimler çoğu zaman ergende çatışmalara yol açar. Çatışmanın çok şiddetli bir hal olması ergeni;

65 HÖKELEKLİ, age., s. 105-106.

66 HÖKELEKLİ, age., s. 106.

kural, otorite ve dinî değerlere karşı koyma durumuna sevk eder. Kendisini suçlu hisseden ergen, bir yalnızlığın içine sürüklenir. Sıkıntılıdır, gerçeklerden kaçar ve kendi içine kapanır. Bu suçluluk duygusu, dinî planda kuvvetli, duygusal bir renk alır.⁶⁷

Özellikle ocukluk döneminde sağlıklı bir dinî gelişim gösteren gençlerin, geçici bir kararsızlık ve bunalım devresinden sonra, dinî inanç ve değerlerini şuurlu olarak yeniden keşfetmeleri ve onlara kuvvetle bağlanmaları, çoğu zaman karşılaşılan olaylardandır. Ergen dinî ve ahlakî görevlerini tam olarak yerine getirememekle birlikte kendisi dindar, adaletli ve iyi olmaya çalışır. Kısacası, gerçek dindarlığın tam zevkine ve tatminine sahip olmadığı için acı çeker ve henüz yeterince kavrayamadığı fakat ulaşmak istediği, düşlediği ideal hayata ulaşmak için tutulan yolda kararsız kalır. Esasen o, kendini bu konuda güçsüz ve yetersiz görmektedir. Bu “yetersizlik” duygusu gerçek anlamıyla bir “günahkârlık” duygusu haline dönüşünceye kadar artar. Ergen; iyi olmadığına, olamadığına üzülür, vicdan azabı çeker ve bazen karamsarlık içine düşer. Tasarladığı ideal ile şimdiki halde sahip olduğu manevî hayat arasında bir uçurum olduğunu düşünür. Bu tecrübe, belki onu ebedî cezaların korkusuna da sürükler. Ergenliğin son döneminde doğru ergen zihnen, fikren, ruhen... vb. açılardan rahatlar. İçindeki isyankrlık, çatışma, şüphe, dengesizlik, kararsızlık gibi ergenliğin özelikleri değişime başlar, çocuklukta sarıldığı ve huzur bulduğu dine tekrar sarılır. Böylece farklı eğilimler arasında kararsız kalmış olan ergene sevgi, mükemmellik vererek Allah, ergenin i fırtınasını dindirir.⁶⁸

Ergenliğin son döneminde dini arayışlar, şüphe ve kararsızlıklar yatışır zihnen ve ruhen olgunluğa ulaşılır.

67 HÖKELEKLİ, age., s.275.

68 HÖKELEKLİ, age., s.279.

İKİNCİ BÖLÜM

2.SUÇ KAVRAMI

2.1. Suç

Suç, ceza kanunlarında belirtilen fiillerdir. Bazı üye devletlerde idare hukuku veya medeni hukuk kapsamına giren anti-sosyal ve/veya itaatsiz davranışları da kapsar. Dolayısıyla suçluluk terimi sadece cezaî fiilleri ifade etmemektedir. Örneğin kendinden küçükleri ezmek, okuldan kaçmak, alkol kullanmak vb.⁶⁹

Suç, evrensel, genel ve sosyal bir olgu olup, içinde meydana geldiği toplumun şartlarına ve bulunulan zamana göre bazı özellikler içermektedir ki buda normaldir. Suçlar toplumların sosyal, ekonomik ve manevî şartlarına göre şekillenmişlerdir.⁷⁰

Suç, tarih boyunca tüm toplumlarda yaşanan bir olgu olması nedeniyle, sosyal yaşamın bir sonucu olduğundan suçun algılanışı, hangi eylemlerin suç sayılması gerektiği, suç işleyen şahıslara karşı toplumun nasıl hareket edeceği gibi sorunlara her toplum tarih boyunca farklı çözümler getirmeye çalışmıştır. Önceleri, suç işleyen kişileri yaşadığı toplum içerisinde tecrit edecek şekilde cezaların verilmesi uygun görülürken, günümüzde insan haklarına saygılı ve suç işleyen bireyi topluma kazandırma amacı taşıyan çözüm arayışlarına gidilmektedir.⁷¹

Suç hakkında birçok tanımlama yapılmıştır. Kültürden kültüre değişme özelliğine rağmen, suçun evrensel olduğu düşünülmektedir. Dönmezer suç, “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem” şeklinde tanımlamaktadır.⁷²

Suç, insanlık tarihi kadar eski ve evrensel bir olgudur. Ülkemizde ve tüm dünyada bireylerin ve toplumların huzur ve güvenini tehdit etmektedir. Suç ve suçluluyla

69NURSEL, Necati, “Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yeni Yaklaşımlar Ve Adaletin Rolü Konusunda Avrupa Konseyi’ndeki Çalışmalar”, 3. Ulusal Çocuk Ve Suç Sempozyumu, 22-25 Ekim, Ankara, 2003, s. 243

70DÖNMEZER, age., s. 70

71SALDIRIM, Mustafa, “Suça İtilmiş Çocukların Yeniden Sosyalleşme Projesi”, I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri, AÜ., UNICEF, 30 Mart 2001, s. 279-290

72ALDEMİR, F.Arzu, Çocuk Suçluluğu Profili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 5.

mücadele ülkelerin önünde çözülmesi gereken önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır.

Suçla mücadele konusunda ise çeşitli yöntemler uygulanmakta ve tedbirler alınmaktadır. Ancak toplumların huzur ve güvenini tehdit eden suçlar; insan eliyle işlendiğinden, suç ve suçu önlemede insan unsuru üzerinde önemle durulması gerekir. Bir insanın suça yönelmesinde, hiç şüphesiz; yaratılış ve yapısının, duygu ve düşüncelerinin, irade ve tercihlerinin de etkisi büyüktür. Bu noktada insanın duygu ve düşüncelerinin eğitilmesi, erdemli bir birey olarak toplumda yer almasını sağlayacak değerlerin kazandırılması gerekir. İnsan, kendisini suç işlemekten alıkoyan değerlerden yoksun olduğunda daha fazla suç işlemeye yönelecektir. Diğer insanî ve evrensel değerler gibi, insanın duygu ve düşüncelerine, akıl ve vicdanına hitap eden dinî ve ahlâkî değerlerden ibaret olan manevî değerler de kişinin suça yönelmesini önleyici bir role sahiptir.⁷³

Bu bakımdan suçların önlenmesi ve azaltılması bir mücadeleyi ve meselenin değişik açılardan ele alınmasını ve değerlendirilmesini gerektirir. Suçların önlenmesinde bir başarı elde edilmek isteniyorsa, toplumun bütün bireylerinin ve kurumlarının suçu önlemenin sorumluluğu bilincinde, birlikte hareket etmeleriyle mümkündür. Toplumda suç ve kötülüğü önlemenin en etkin yolu suç ve suçluya karşı sessiz ve duyarsız kalmamaktır.

Bu nedenle dinî değerler aynı zamanda inanan bireylere kötülüğe karşı el, dil ve gönülleriyle mücadele etme sorumluluğu yüklemektedir. Hz. Peygamber, herkesin bir kötülük görmesi durumunda onu el, dil ve kalple düzeltmeleri gerektiğini vurgulayarak, suç ve kötülüğü önleme ve engellemede toplumun tüm bireylerinin görevli ve sorumlu olduğunu bildirmektedir. Burada kötülüğü el ile düzeltmekle kanun ve polis gücünün, dil ile eğitimcilerin, kalp ile tüm bireylerin kastedildiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla İslam dini suç önlemede, diğer bazı önlemlerin dışında, iki yönlü bir mücadeleyi esas aldığı ifade edebiliriz. Birincisi, suç ve kötülüğe eğilimi de bulunan insanın, inanç ve manevî değerlerle eğitimi. İkincisi ise bireyleri el, dil ve gönülle suç ve kötülükle

73BAYRAKTUTAR, age., s. 7.

mücadeleden sorumlu tutarak duyarlı olmalarını sağlaması ve bunu inancın bir gereği saymasıdır.⁷⁴

Toplumsal değişme ve gelişmeye bağlı olarak, suçların algılanış biçimi, suç türleri, suç işleyen bireye karşı gösterilecek yaklaşımlar da değişmektedir. Önceleri suç işleyen bireyler, kötü, saldırgan olarak görülmekte, bu nedenle toplum dışına itilmekte, çok katı cezalara maruz kalmakta iken ve suç işleyen bireyin hakkından söz edilmezken, çağımızda suç işleyen bireye yönelik daha modern ve insan onuruna yakışan yaklaşımlar sergilenmeye başlanmıştır. Artık kasıtlı veya taksirli olarak, hukuk kurallarına uymayıp suç işleyen bireyinde yaşadığı toplumun bir parçası olarak görülmesi, insan olmalarından dolayı bazı hakları olduğu bilinci toplumlarda yerleşmeye başlamıştır. Bu anlayış değişikliği, toplumların suç nedenleri konusundaki düşüncelerinin değişmesi ile bağlantılıdır. Önceleri suçu işleyen birey suç ile ilgili olarak tek başına ele alınmakta ve tüm sorumluluğun ona ait olduğu düşünülmekteyken, bugün bireyi suça yönelten nedenler pek çok faktörle açıklanmaya çalışılmaktadır. Toplumlar da artık içlerinde bulunan suç işlemiş bireylerden sorumluluk duymaktadırlar.⁷⁵

Çocuğun gelişiminin ilk evrelerinde yaşamını çoğunlukla anti-sosyal nitelikli dürtülerle yönlendiren ve böylelikle doyum sağlayan bir varlık olduğudur. Küçük yaşlarda tüm çocuklar ufak tefek suç işlerler. Hatta bazı uzmanlara göre, “her çocuk kendisini yenebilecek suçluluk dürtülerine sahiptir; aslında suçluluk kategorisine girdiği halde, önemsiz sayılan küçük suçları işlemeyen hiç kimse yoktur”. Çocukluğunda komşusunun bahçesinden meyveyi çalmamış kaç kişi yaşamıştır şu dünyada? Ancak bu, çocukların gelecekte suç işleyecekleri, suçlu olacakları anlamına gelmez. Gelişim süreci içinde çocukların büyük bir bölümü toplumsallaşmada ve çevreye uyumda denge sağlayacaklardır.⁷⁶

Toplumların sürekliliği ve bütünleşmesi, insanların toplumsal kurallara uygun hareket etmelerine bağlıdır. Evrensel bir olgu olan suça tarihsel gelişim süreci içinde bütün toplumlarda ve her türlü toplumsal yapıda, her zaman rastlanmaktadır. Gerçekten

74BAYRAKTUTAR, age., s. 7.

75ÇOĞAN, Onur, Çocuk Suçluluğunun Nedenleri Ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönden İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 16.

76YAVUZER, age., s. 31.

de, her kültür, kendi değer yargılarına göre belirli şeylere önem vermekte ve bunların ihlali o kültürce “suç” sayılan bir davranış teşkil etmektedir.

Ceza hukukunun verdiği tanıma göre, yasanın cezalandırdığı harekettir. Yasa koyucular tarafından toplum zarar verdiği ya da toplum için tehlikeli olduğu belirlenen eylemler “suç” olarak tanımlanmakta, bu eylemleri gerçekleştiren bireylere ise “suçlu” denilmektedir. Türk Ceza Kanunda ise “Kanunun yasakladığı eylemler” suç olarak kabul edilmiştir.⁷⁷

2.2.İnsan Doğası ve Suç İşleme Eğilimleri

Ergenlik dönemindeki gençlerin kendilerini kabul ettirme istekleri; zaman zaman isyan etme derecesine çıkabilir. Bu dönemde gençler buldukları ortama sürekli karşı çıkabilirler. Bu nedenle çevresiyle sık sık geçimsizlikler meydana gelebilir. Ergen bu dönemde anne, baba, abla ve ağabey gibi her türlü otoriteye karşı çıkabilir. Otoriteye karşı çıkamayan ergende çeşitli davranış bozuklukları oluşabilmektedir.⁷⁸

Bu dönemde ergende suç işleme eğilimi fazladır. Özellikle ekonomik zorluklar veya arkadaş grupları içerisinde eğlence amaçlı veya arkadaşları arasında popülaritesi olsun diye suç işleme eğilimleri artabilir. Ergen bu dönemde çeşitli çetelere karışarak kendisini daha güçlü hisseder bazen bu güç sayesinde cesurca hareketlerde bulunabilir. Küçük ve sonucunda cezasız kalan suçlar genci cesaretlendirir ve daha büyük suçlar işlemeye başlar.

Suçun önlenmesinde insan yapısının, yaratılışının ve eğilimlerinin bilinmesinin büyük bir önemi vardır. Zira insanın suça yönelmesi, onun yapısında bulunan özelliklerden de kaynaklanabilmektedir. İnsanın yaratılıştan gelen farklılıklara sahip olması, güzel ve çirkin huyları, vicdanî yönü ve iç dünyasının mahiyeti suç işlemede etkili olabilmektedir. İslâm dinine göre insan, iyi ve kötü eylemlerde bulunma gücüne haiz, irade sahibi, sorumlu bir varlıktır. Melekler gibi suç ve günah işlememe özelliğine sahip değildir.⁷⁹

İnsanda bulunan bu olumsuz eğilimleri terbiye ve ıslah ederek, kendine ve topluma faydalı bir birey olmasını hedeflemiş, bu doğrultuda öğretiler ve değerler ortaya koymuştur. Bu nedenle suç, insan ve toplum tarihi boyunca var olacak bir

77TCK., madde:1

78 Çocuk ve Eğitim Komisyon age, s. 94.

79 BAYRAKTUTAR, age., s. 7

olgudur. Zira “insanların içinde ihtiraslar ve cemiyet halinde muhtelif sosyal sınıfların varlığının icap ettirdiği sosyal ziddiyetler, intibaksızlıklar buldukça suç da mevcut olacaktır.”⁸⁰

”Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım”⁸¹ ayetiyle İnsanın varoluş gayesi de esasen Allah’a kulluktur. Yine başka bir âyette ise “O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır” buyurmuştur.⁸²

Eğer insan suç yahut günah işleme irade ve gücüne sahip bulunmasaydı, imtihan olmasının ve davranışlarından sorumlu tutulmasının bir anlamı kalmazdı. Bu bakımdan dinimiz insanı asla suç işlemeyen bir varlık olarak değerlendirmemiştir. Aksine onda bulunan bu olumsuz eğilimleri terbiye ve ıslah ederek, kendine ve topluma faydalı bir birey olmasını hedeflemiştir.⁸³

İnsanın yaratılışında bir takım zafiyetleri ve özellikleri bulunduğunu Kur’an-ı Kerim bildirmektedir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

İnsanın zayıf tabiatlı olduğunu “Allah sizden (yükünüzü) hafifletmek ister; çünkü insan zayıf yaratılmıştır.”⁸⁴ belirtirken, insanı, aceleci bir tabiatla yaratıldığını başka bir ayet-i kerimde “Size âyetlerimi göstereceğim, benden acele istemeyin.” Diye uyarmaktadır.⁸⁵

İnsanın kıskanç ve bencil yaratıldığını “Eğer bir kadın kocasının geçimsizliğinden yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, aralarında bir sulh yapmalarında onlara günah yoktur. Sulh (daima) hayırlıdır. Zaten nefisler kıskançlığa hazırdır. Eğer iyi geçinir ve Allah'tan korkarsanız şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.” şeklinde belirtmiştir⁸⁶

İnsanın hırslı ve sabırsız yaratılmış olduğunu da haber vermiştir. Nitekim “Gerçekten insan, pek hırslı (ve sabırsız) yaratılmıştır” ve “Kendisine fenalık

80DÖNMEZER, age., s. 32.

81 Zariyât: 56

82 Mülk: 2

83ERTURHAN, Sabri, “İslâm Hukukunda Suçla Mücadele Yöntemleri”, İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi, Konya, 2007, s. 9.

84 Nisâ: 28

85 Meâric.: 19-21

86 Enbiyâ: 37

dokunduğunda sızlanır, feryat eder. Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir.” buyurmaktadır.⁸⁷

Bu bakımdan suç işlemenin temelinde insan fitratında yer alan bir takım olumsuz duyguların, isteklerin, arzuların ve zaafların önemli bir rolü vardır. Bu tür duyguların ıslah edilmesi ve insana güzel duyguların kazandırılması suçla mücadelede önemli bir yer tutar.

Bu nedenle suç, insan ve toplum tarihi boyunca var olacak bir olgudur. Zira insanların içinde ihtiraslar ve cemiyet halinde muhtelif sosyal sınıfların varlığının icap ettirdiği sosyal zıddiyetler, intibaksızlıklar buldukça suç da mevcut olacaktır.⁸⁸

İnsanın yaratılış itibariyle ruh ve bedenden ibaret bir varlık olması, bedensel ve ruhsal ihtiyaçlarını gündeme getirmekte ve bunların karşılanmasına gereksinim duymaktadır. İnsanın mutluluğu için bu iki ihtiyacın da dengeli bir şekilde karşılanması gerekmektedir. İşlenen suçlar; bedensel ve ruhsal ihtiyaçların karşılanmamasından ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan sağlıklı bir beden kadar, temiz bir vicdan da insan için oldukça önemlidir. Zira bunların eğitilmemesi durumunda insan suç işler veya işlemeye meyillidir. Bütün insanlar hayatta karşılaştığı sorunların üstesinden gelmek, kendisine güç, üstünlük ve mükemmellik sağlayacak olan bir amaca ulaşmak için çaba harcar. Bu durumda insanlar daha üst bir konuma yükselme, yenilgiden kurtulup zafere ulaşma mücadelesi başlar. Bu mücadele çocukluktan başlar ve hayatının sonuna kadar devam eder. Bu bakımdan bir anlamda yaşamak, engelleri yenip güçlüklerin üstesinden gelmektir. Dolayısıyla suça yönelik kişilerde de aynen bu eğilimle karşılaşmak şaşkıncı bir durum değildir. Suça yönelik kişi üstünlüğü ele geçirmek, hayatî sorunlarını çözmek, güçlükleri yenmek için çaba gösterdiğini tutum ve davranışlarıyla ortaya koyar. Onu diğer insanlardan ayıran ve farklı kılan, böyle bir eğilimin yokluğu değil, eğilimin izlediği yöndür. O toplum içinde yaşamının gereklerini kavrayamadığı ve insanları umursamadığı için böyle bir yöne sapmaktadır. Bu bakımdan insandaki olumsuz duygu ve eğilimlerin eğitilerek düzeltilmesi gerekmektedir.⁸⁹

Dinî ve ahlâkî değerlerin önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kısacası insan melek tabiatlı değildir fakat şeytan gibi sırf kötülük kaynağı da değildir. Gelişme,

87ALTUNTAŞ, Halil-ŞAHİN, Muzaffer, Kur'an-ı Kerim Meali, TDVY, Ankara, 2007.

88 DÖNMEZER, age., s. 32

89BAYRAKTUTAR, age., s. 8.

olgunlaşma ve ona eşlik eden düzenli ve sistemli bir eğitimle “iyi insan” ve “iyi vatandaş” olmaya daha yatkın ve yakın duruma gelmesi de mümkündür.⁹⁰

İnsan, iyi ve güzel davranışlarda bulunabileceği gibi, kötü ve olumsuz davranışlarda da bulunabilir. Bu da insanın eğitime muhtaç bir varlık olduğunu gösterir. Bu bakımdan suçun önlenmesinde; özellikle insan ve insanın eğitimi üzerinde durulması gerekir. Nitekim eğitimin amacı, bireye güzel alışkanlıklar, güzel ahlak ve davranışların kazandırılmasıdır. Burada fertlere verilecek eğitim, onları erdemli bir fert olarak toplumda yer almasını sağlayacak insanî değerlerin verildiği eğitimidir. Bireyler insanî ve manevî değerlerle eğitilmediği müddetçe daima suç işleyebilir.⁹¹

Nitekim bugün toplumu oluşturan bireylerin suça yönelmelerinin temelinde milletimize kimlik ve kişilik kazandıran insanî ve ahlâkî değerlerden yoksun olmanın ve bunlardan uzaklaşmanın bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle bugün toplumumuzda görülen suç sorunu, gerçekte bir ahlâk sorunudur. İnsanî ve manevî değerlerden sapma sorunudur. Toplumumuzun canına, malına, huzur ve güvenine en büyük zarar ve tehlike oluşturan terör, cinayet, kadına yönelik şiddet, kapkaççılık, yolsuzluk ve küçüklerin ölümüyle sonuçlanan tacizler, ahlâkî ve manevî değerlerden sapmadan başka bir şey değildir. Sorunların çözümü ise, sorunlara kaynaklık eden problemlerin çözümünden geçmektedir. Sorun; ahlâk sorunu olduğuna göre, yapılması gereken insanî ve ahlâkî değerleri; birey ve topluma kazandıracak eğitimler ve çalışmalarlardır. Halkımızın olağanüstü bir ekseriyetinin İslam dini ile derin bağları bulunduğundan, suç gibi önemli toplumsal sorunların çözümünde manevî değerlerden de yararlanılması gerekmektedir.⁹²

2.3.Çocuk Suçluluğunun Tanımı ve Kanunî Sorumluluk Yaşı

Çocuk suçluluğu; “*Bir çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir davranışa dönüşmesi*” olarak tanımlanmaktadır. Batı ülkeleri hukuk dilinde çocuk suçluluğu (Juvenile Delinquency) kavramı, kanuna karşı gelmiş 11–18 yaşları arasındaki çocukları kapsamaktadır.⁹³

90HÖKELEKLİ, Hayati, Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din, Dem Yayınları, İstanbul, 2009, s. 46.

91BAYRAKTUTAR, age., s. 9.

92 BAYRAKTUTAR, age., s. 9.

93 AKALIN, Nejat, Suça İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suça İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi İstanbul, 1999, s. 4.

Çocuk suçluluğu kavramı eski zamanlardan beri var olmakla birlikte, modern yapılanmasını 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ile oluşturmuştur. Suçlu çocukların korunması, bunlara karşı cezalandırmanın başka çare bulunmadığında yapılması ve çocuk mahkemeleri fikrinin ortaya çıkmasında ise aydınlanma çağı düşünürlerinin, sosyal hukuk akımının ve ceza hukuku okullarının büyük etkisi olmuştur.⁹⁴

Çocuk ne doğuştan kötü nede iyi olan bir varlıktır. O da her canlı varlık gibi değişen, çevresi ile etkileşen ve gelişen bir bireydir. Onun iyi ya da kötü olmasını belirleyen eğitim ve yaşantıdır.⁹⁵

Çocuk suçluluğu, genellikle çocuğun sosyal uyumsuzluğunun bir ifadesi olarak ele alınmaktadır. Burada ki sorun hukuki olmaktan çok pedagojik ve sosyal niteliktedir. Bu nedenle yeterince sosyal öz benliğe kavuşmamış çocuk ve gencin, işlediği suçu çocuğun gelişme dönemlerinden ayırarak ona yalnızca “suçlu” olarak bakmak akılcı değildir. Suç işleyen çocuk yoktur suça itilen çocuk vardır. Suça yönelen çocuk, ailedeki ve toplumdaki düzensizliklerin bedelini ödeyen sonra da topluma ödeten çocuktur.⁹⁶

Çocuk suçluluğu genellikle, “çocuğun ceza kanunlarınca suç sayılan bir fiili ika etmesi neticesinde, yargı organlarının önüne getirilmesidir” şeklinde tarif edilmektedir. Ancak, hukukî yönden doğru gözükse de bu tarif sosyolojik açıdan yeterli değildir. Şöyle ki, bazı fiiller sosyolojik bakımdan anti sosyal bir davranışın tezahürü olmakla beraber, yürürlükteki kanunlarla çatışmaması veya gizli kalması nedenleriyle çocuk suçluluğu konusundaki hükümlerin uygulanmasına imkân vermezler. Çocuk suçluluğunu daha ziyade psikolojik açıdan ele alanlar, kötü sosyal şartların etkileri dışında da meydana gelebilen bu olayın, kültürel standartlar ve değerlerin tesiri ile şekil değiştirebileceğini kabul ederler.

Çocuk suçluluğu kavramı; çocuk suçluluğu, toplumsal ve kültürel koşulların bireyin içinde yaşadığı çevrenin kötü etkilerinin de bir sonucu, hukukumuzda belirlenen çocukluk yaşlarında işlenen suç olarak tanımlanmaktadır. İşlenen bir suçun faili çocuk ise karşımıza çocuk suçluluğu kavramı çıkmaktadır.

94BULDUK, S. Çocuk Suçlarında Soruşturma, Kocaeli Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2005, s. 23.

95ADASAL, Rasim, Yeni Medikal Psikoloji, Minnet oğlu Yayınları, İstanbul, 1977, s. 96.

96SEVÜK, Handan Yokuş, Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğuyla Mücadelede Kurumsal Yaklaşım, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s. 13.

Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran en büyük özellik, ülkelerin yasalarına göre bir yaş sınırı belirlemesidir. Ülkemizin hukuk sisteminde ise, on sekiz yaşından küçük kişilerin bir hukuki normu ihlal etmesi olarak tanımlanmaktadır. Hukuksal açıdan çocuk suçluluğu ergin olmayan kişilerin kanunlara karşı çıkmaları veya suç teşkil eden bir eylemi işlemiş olmaları anlamına gelmektedir.

Uluslararası sözleşmelerde çocuk suçluluğu ile ilgili tanıma “Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması İle ilgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar” (Beijing Kuralları) ile ilgili bildiriminde rastlanmaktadır. Kuralların “*Kurallar ve Tanımların Çerçevesi*” olarak verilen 2. bölümünde;

2.1 Aşağıdaki Standart Asgari Kurallar, çocuk suçluları, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasî ve diğer fikirler, millî ve sosyal orijin, mülkiyet veya diğer statü farkı gözetilmek şeklinde hiçbir ayrımcılık uygulanmadan tatbik edilecektir.

2.2 Kuralların amacı uyarınca, aşağıdaki tanımlamalar Üye Devletler tarafından kendi hukuk sistemleri ve kavramları uyarınca kullanılacaktır.

a) Çocuk, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, bir suçu işlemesi ile ilgili olarak yetişkinlerden farklı şekilde muamele edilen küçük veya gençlerdir.

b) Suç, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, kanuna göre cezalandırılabilir olan (ihmal veya hareket ile işlenen) her türlü davranıştır.

c) Çocuk suçlu ise, suç işlediği ortaya çıkan veya suç işlediği iddia edilen küçük veya gençtir.

3.1 Her milli adalet sisteminde, özellikle çocuk suçlulara uygulanabilecek kurallar, kanunlar ve hükümler bütünü ile bu kuralları uygulayabilecek, çocuk yargılaması fonksiyonları ile donanmış kuruluşlar oluşturulmalı ve bunların;

a) Temel haklarını korurken, çocuk suçluların değişen ihtiyaçlarına uyum sağlamalarını,

b) Toplumun ihtiyaçlarına cevap vermelerini,

c) Aşağıdaki kuralların tamamen ve adil olarak uygulamasını sağlamaları temin edilmelidir, denmekte ve verilen tanımlamada, çocuk suçluluğu içerik olarak tanımlanmakta, yaşa ilişkin limitler konusunda tanımlamayı devletlerin tasarrufuna bırakmaktadır. Aynı kuralların 4,1. maddesinde “Çocuklar için cezai sorumluluk yaşı kavramını kabul etmiş hukuk sistemlerinde, duygusal, ruhi ve kültürel olgunluğu göz önünde bulundurarak yaşın alt limiti çok düşük tutulmamalıdır.” denerek cezai sorumluluk yaşı için göz önüne alınması gereken asgari tanımları ortaya konulmaktadır.

Suçlu çocuk, ceza hukuku açısından belli bir yaşın altında olan çocuktur. Bu yaş sınırı çeşitli ülkelerde farklılıklar gösterir. Farklılıkların alt ve üst sınırları 7–21 yaşları arasında değişmektedir.

Ceza ehliyeti yaş sınırı denebilecek alt sınır çeşitli ülkelerde farklı olarak uygulanmaktadır. Farklılıkları aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Gurup: Ceza ehliyetini 7 yaşından başlatan ülkeler: Avustralya, Bangladeş, Kıbrıs Rum Kesimi, Gana, İrlanda, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Pakistan, Sudan, Suriye. Ceza ehliyetini 8 yaşından başlatan ülkeler: Sri Lanka, İskoçya.

2. Gurup: Ceza ehliyetini 9 yaşından başlatan ülkeler: Irak, Filipinler.

3. Gurup: Ceza ehliyetini 10 yaşından başlatan ülkeler: Avustralya (birçok eyaleti), Nepal, Yeni Zelanda, Nikaragua, İngiltere.

4. Gurup: Ceza ehliyetini 12 yaşından başlatan ülkeler: Kanada, Kore, Uganda.

5. Gurup: Ceza ehliyetini 13 yaşından başlatan ülkeler: Cezayir, Çad, Fransa, Polonya, Tunus.

6. Gurup: Ceza ehliyetini 14 yaşından başlatan ülkeler: Bulgaristan, Çin, Almanya, Macaristan, İtalya, Japonya, Libya, Romanya, Rusya, Vietnam, Yugoslavya.

7. Gurup: Ceza ehliyetini 15 yaşından başlatan ülkeler: Danimarka, Mısır, Finlandiya, Norveç, İzlanda, Peru, Sudan, İsveç.

8. Gurup: Ceza ehliyetini 16 yaşından başlatan ülkeler: Arjantin, Azerbaycan, Bolivya, Şili, Küba, Portekiz, İspanya, Ukrayna.

9. Gurup: Ceza ehliyetini 18 yaşından başlatan ülkeler: Belçika Kolombiya, Panama, Peru.⁹⁷

2.4. Toplumsal Değişme ve Çocuk Suçluluğu

Dünyada olduğu gibi, Türkiye de, son 50-60 yılda, büyük ekonomik, toplumsal ve politik değişimlere tanık olmuştur. Özellikle modernleşme-endüstrileşme süreçlerinin tetiklediği kontrolsüz göç olgusu çarpık kentleşme, gecekondulaşma, işsizlik/yoksulluk, gibi olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Bu süreci besleyen başka bir dinamik de piyasa ekonomisi modelinin uygulanmasıdır. Bu model, bir yandan refahın belli merkezlerde ve kişilerde yoğunlaşmasını sağlarken, diğer yandan bilhassa; göç alan büyük kentlerde, yoksulluğu ve sefaleti de derinleştirmektedir. Ekonomik

97 <http://www.dersyerimiz.com/index.php/suc-kavrami-ve-cocuk-suclulugunun-tanimi.html>. 23.05.2013

küreselleşme neticesinde bu politika az gelişmiş ülke ekonomilerini olumsuz etkilemektedir. Çünkü bu politikaların bir sonucu olarak devletin sosyal harcamaları budanmakta, devletin ekonomiyi bağımsız olarak yönetme ve yönlendirme potansiyeli temelden yok olmaktadır. Devletlerin eğitim ve sağlığa harcadığı bütçenin kesintiye uğraması, çalışma koşullarının ağırlaşması, işçi örgütlerinin gücünün azalması, reel ücretlerin düşmesi, yaygınlaşan yoksulluk, söz konusu politikaların bir sonucudur. Nitekim piyasa ekonomisi modelinin Türkiye’de 80’lerde yürürlüğe girmesi ve işlemleriyle ilintili olarak büyük kentlerde suç ve şiddet oranlarının artması dikkat çekicidir.⁹⁸

2.5. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Suç işleminin yoğun olarak görüldüğü yaşlar 13–17 yaşları aralığıdır. Bunun nedeni; bu yaştaki çocukların ergenliğe girmiş ya da girmek üzere olması, fiziksel değişimin yaşandığı, ani, keskin kararların alındığı bir dönem olmasından dolayı çocuklar sonuçlarını düşünmeden suç işleyebilmektedirler.

Çocuk suçluluğunun nedenlerine ilişkin kuramsal yaklaşımlarda biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımlar içinde Albert Cohen’nin tepki teorisinin ‘Suçlu Çocuklar (delinquent boys) adlı çalışmasında suçun sosyal sınıf farklarından ve bunun sosyal statüye olan etkilerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Yazara göre düşük sosyal sınıfa mensup bireyler, hep orta sınıf cetveli ile ölçülmekte, orta sınıfın yönettiği okullarda bu gençlere orta sınıfın değer ve standartları dikte ettirilmeye çalışılmakta, bu sınıfın ortaya koyduğu hedeflere ulaşması istenmektedir. Oysaki düşük sınıfa ait bir gencin orta sınıf değerlerine ulaşabilmek için yeterli sosyalleşme deneyimlerine ve geçerli bir sosyal statüye sahip görünmemektedir. Bu durum o gençte bunalıma, tatminsizliğe ve kendine olan öz saygısında azalmaya yol açar; orta sınıf standartlarına tepki gösterir ve suç işler. Bu tepki bir ret olup, aslında, suçlu, ret ettiklerini içten içe arzulamaktadır. İşledikleri suçlar bir amaca yönelik değildir. Bunlar genellikle yarar götmeyen, olumsuz nitelikte ve haince işlenmiş

⁹⁸ÖZKAN, Yıldız “Toplumsal Değişme Sürecinde Çocuk Suçluluğunda Yeni Boyutlar”, 6. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler, Adnan Menderes Üniversitesi, 2004, s. 181.

suçlardır. Sırf orta sınıfın değerlerine karşı çıktıkları için suç işlemektedir. Başkasını rahatsız etmek için suç işlerler.⁹⁹

Çocuğun suç işlemesi, yetişkin bir kimsenin suç işlemesi gibi aklî bir davranış olmaktan ziyade; aile çevresi, arkadaş çevresi, içinde bulunduğu toplum gibi birçok faktörün bir araya gelmesi ile sonucu çocuk tarafından düşünülmeyen, bir kimseye veya topluma zarar verme kastı olmayan duygusal bir davranış olarak değerlendirilebilir. Buna göre çocuk suçluluğu genel itibari ile bir sosyal uyumsuzluğun dışa yansımasıdır.

Çocukları suç işlemeye yönelten nedenler çok çeşitlidir. Psikolojik, fizyolojik ve çevresel nedenlerin yanı sıra birçok kuvvetli ya da zayıf neden birleşerek çocukları suça sürüklemektedir. Psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış küçüklerin işlediği suçlar ile yetişkinlerin işlemiş olduğu suçlar, dış görünüşleri itibariyle aynı olsa dahi, onları bu suça iten nedenler farklılık göstermektedir.

Çocuk suçluluğunu oluşturan nedenlerini önceden tespit edilmesi; çocukların suça tanışmasının önlenmesinde ve sorunların çözümünde kullanılacak metotların belirlenmesinde en önemli etkidir. Çocuk suçluluğuna etki eden çok sayıda etken bulunmaktadır.

Çocuk suçluluğunun nedenleri; kişisel sebepler, ailevî sebepler, çevresel sebepler olmak üzere 3 ana başlık altında açıklanmaya çalışılacaktır.

2.5.1.Kalıtsal Nedenler

Günümüzde yapılan araştırmalar genellikle suçlu aileler ile çocuklarının suç işlemesi arasında korelasyon tespit etmiştir. Mevcut çalışmalarla genetik ve yetiştirme faktörleri üzerine odaklanılmıştır. Örnek olarak çok ciddi bir suç işlemiş babanın çocuğu kriminal olmayan bir ailenin yanına verilerek suçlu olup olmayacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Şizofren annesi olan ve doğumdan sonra evlat edinilen ve normal anne ve babalar tarafından yetiştirilen 47 kişiden 5'inde sonradan şizofreni görülmesi şizofreninin genetik yollardan aktarıldığını bize açıklamaktadır.¹⁰⁰

Ancak şizofreni genin bulunması bu kişilerinde şizofreni olacağı yönünde bizi kesin bir sonuca götürmez. Suçlu aileler ile çocuklarının da muhakkak suç işleyeceği sonucuna götürmemelidir.

⁹⁹ÖZKAN, age., s. 181.

¹⁰⁰ALDEMİR, age., s. 14.

Yapılan arařtırmalarda kiřiye suç iřlemeye sevk eden bir genin varlıđına rastlanmamıřtır. Vucudun fihristi konumunda bulunan genlerin dođrudan deđil de dolaylı olarak kiřileri etkilediđi dūřunūlebilir.

Bireysel nedenler, yani çocuğun biyolojik, fiziksel ve psikolojik yapısındaki bozukluklar ya da eksiklikler tek başına çocuğu suça itmeseler de, suç işlemeye elverişli bir ortamda oldukça etkilidirler. Bunun yanında biyolojik, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, kalıtımsal olarak ortaya çıkabileceği gibi sonradan da ortaya çıkabilmektedir. Çocuk suçluluğunun kalıtımsal olmayan kişisel sebepleri arasında, annenin hamilelik sırasında yeterince beslenememesi, ilaç, alkol ve uyuşturucu madde kullanması, psikolojik ve fiziksel şoklara maruz kalması, ağır doğum koşulları ve doğum sonrası uygun olmayan bakım altında kalması gibi nedenler bulunmaktadır. Çocuğun suçluluğunda birçok nedenin, daha ziyade dış nedenlerin, etkisi olduğu gibi psikolojisinin de rol oynadığı şüphesizdir. Daha doğrusu bazı çocukların psikolojik yapıları dışarıdan gelen etkilere ve telkinlere karşı koyabilecek bir yapıda değildir.¹⁰¹

Suçlu çocuk araştırmalarının akıl hastalığı, uyuşturucu kullanımı ile suç ilişkisinin yanı sıra, üzerinde durulması gereken diğer bir alan da, zekâ seviyesi ile suç ilişkisidir.

Zekâ azlığının suç işlemede bazı potansiyel özelliklerde yatkınlık gösterdiği bilinmektedir. Zekâ azlığının etki altında kalmayı kolaylaştırması, uyum problemleri yaratması, suçlarını ve suça ilişkin delilleri karartmadaki başarısızlıkları da suç açasından oranı arttırmaktadır.¹⁰²

Bunun yanında biyolojik, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, kalıtımsal olarak ortaya çıkabileceği gibi sonradan da ortaya çıkabilmektedir. Çocuk suçluluğunun kalıtımsal olmayan kişisel sebepleri arasında, annenin hamilelik sırasında yeterince beslenememesi, ilaç, alkol ve uyuşturucu madde kullanması, psikolojik ve fiziksel şoklara maruz kalması, ağır doğum koşulları ve doğum sonrası uygun olmayan bakım altında kalması gibi nedenler bulunmaktadır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, suçluluk kesinlikle tek bir nedene bağlanamaz, zira kişiliğin çocukluktan başlayarak yapılanması kişinin işlediği suçun tek bir sebebe bağlanmasını engellemektedir. Fizik ve

101 ALDEMİR, age., s. 15.

102YAVUZER, age., s. 103.

psikolojik yapıdaki aksaklıklar suçun oluşumunda tek başına neden olmamakla birlikte suça eğilimi artıran faktör olduğunu kabul etmemiz gerekir.¹⁰³

Kıyası ister doğuştan ister sonradan kazanılmış olsun, ister kalıtım yoluyla geçmiş bulunsun psikolojik bozukluklar gösteren çocukların, hayatlarının belirli bir anında muhakkak suç işleyecekleri, yani bunların doğuştan suçlu oldukları söylenemez. Bununla birlikte böyle özelliklere sahip çocukların normal çocuklara nazaran suç işlemeye eğilimleri daha fazla bulunmaktadır.

2.5.2. Kişisel Sebepler

Suçluluğun kişisel nedenlerinin kişinin biyolojik özelliklerinden kaynaklandığını ileri süren bilim adamları bulunduğu gibi bunun psikolojik nedenlerden kaynaklandığını ileri süren bilim adamları da bulunmaktadır.

Biyolojik özelliklerinden kaynaklandığını ileri süren bilim adamları, suçlu ve suçsuz kişiler arasında bazı biyolojik farklılıklar olduğunu ileri sürmektedirler. Bu yaklaşıma göre suçlu kişilerde aileden gelen anatomik ve genetik eksiklikler sebep olmaktadır.

Bu konuda irsiyetin suçluluktaki tesirini ilk inceleyen ve ileri süren Lombroso olmuştur. Lombroso, suçun ortaya çıkmasında biyolojik ve kalıtsal nedenlerin etkili olduğunu öne sürmüştür. Lombroso'ya göre suç, organizma koşullarının bir ürünüdür. Bazı insanlar suçlu olma potansiyeline sahip olarak doğarlar. Doğuştan suçlu olan bireyin fiziksel, biyolojik ve psikolojik bazı anormallikleri vardır ve bu anormallikler, bu bireyleri iradeleri dışında suç işlemeye iter. Lombroso'ya göre, suçlular doğuştan farklı bir yapıya sahiptirler. Belli izlerle tanımlanabilirler. Örneğin, acıya az duyarlı olmaları ya da uzun ve basık bir çene yapısına sahip olmaları gibi. Ancak bu fiziksel izler özellikle suç işlemeye neden olmazlar, suçluları tanımlamaya olanak sağlarlar. Yalnızca katı sosyal kurallar, doğuştan suçluların suçlu davranıştan kaçınmasına neden olabilirler. Lombroso'nun eserleri bu konuda verilmiş örneklerle doludur. Örneğin incelemiş bulunduğu 104 suçludan 71'inin irsi istidat ve işaretler taşıdığını, 20'sinde babanın, 11'inde ananın alkolik, 8'inde babanın, 2'sinde ananın suçlu, 3'ünde babanın,

103 ALDEMİR, age., s. 17.

5'inde ananın aklen hasta yahut sara'lı, 6'sında kardeşlerin deli, 14'ünde suçlu, 4'ünde sara'lı, 10'unda kız kardeşlerin fahişe olduğunu tespit etmiştir.¹⁰⁴

2.5.3. Ailevî Sebepler

Aile, bireyin en yakın olduğu ve toplumsallaşma sürecinin içinde birey üzerinde en etkin olan toplumsal gruptur. Çünkü çocuğun ilk ve doğal çevresi ailesidir.

Çocuk, ailenin bir üyesi olarak kişiliğini, davranışlarını, ahlak yargılarını her şeyden önce, aile içinde aldığı eğitimle elde etmektedir. Bu açılarından düşünüldüğünde aile, çocuğun biçimlendirilmesinde çok büyük bir öneme sahiptir.

Çocuğun davranışını, karakter yapısı ve yetiştiği aile içindeki yaşadığı deneyimler onu etkilemektedir. Çünkü çocuk, yapısı itibariyle davranışlardan etkilenmekte olup bu davranışları taklit etmeye çalışmaktadır.

Sosyo-ekonomik nedenlerin başında aileyi ele almak gerekmektedir. Aile, bireyin en yakın olduğu ve toplumsallaşma sürecinin içinde birey üzerinde en etkin olan toplumsal gruptur. Çünkü çocuğun ilk ve doğal çevresi ailesidir. Çocuk, ailenin bir üyesi olarak kişiliğini, davranışlarını, ahlak yargılarını her şeyden önce, aile içinde aldığı eğitimle elde etmektedir. Ana-baba-çocuk ilişkilerinde, ana babanın çocuğuna ilişkin bakım ve eğitimini içeren davranışları, çocuğun bu davranışlara ilişkin algısı, toplumsallaşma sürecinin en önemli evreleridir. Çocuk; sosyal davranışlarını, değer yargılarını, ahlak anlayışını ve kişiliğinin ilk özelliklerini ailesi içinde aldığı eğitimden kazanmaktadır. Ona ilk sosyal deneyim fırsatı veren aile ortamının çocuğun gelişim sürecindeki önemi büyüktür. Ancak aile ortamındaki duygusal ve toplumsal etkileşim yetersizliği ya da kötü nedenlerin bulunması, bu kurumun olumsuz bir kaynak olmasına yol açar.¹⁰⁵

Çocuğun dünyaya gelmesinden itibaren ilk karşılaştığı toplumsallaşma kurumu ailedir. Ailenin çocuk üzerindeki etkisi çoğu kez daha doğumdan önce başlar. Aile içi dengenin düzenli olduğu durumlarda çocuklar çevrenin olumsuz ve ayartıcı tüm etkilerinden koruyabilme gücünü kendilerinde bulabilmektedirler. Çocuğun yetiştiği ailenin genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, aile üyelerinin birbirlerine ve çocuğa karşı tutum ve davranışı, uygulanan eğitim ve disiplin gibi etkenler, onun

104 ALDEMİR age., s. 18.

105ÇOĞAN, age., s. 37.

duygusal ve sosyal gelişimini etkileyecek kişiliğinin oluşumuna ve davranışlarına yön verecektir.¹⁰⁶

Ailenin, çocuğun sosyalleşmesinde en önemli ve etkili görevi üstlenmiş olan bir sosyal grup olduğu temel kabulünden hareket edildiğinde, ailenin, her hangi bir sebeple bütünlüğünde bozulma ya da aile içi etkileşimin yeterli olmaması halinde sosyalleşme sürecinin önemli ölçüde zarar göreceği ve sonuçta yetersiz hatta bazen çok daha onarılması güç problemlere yol açabilecek olan hatalı sosyalleşmelere sebep olabileceği bilinmektedir. Aile içi ilişkilerin sağlam ve düzenli olması, aile bütünlüğünün devamı çocuk suçluluğunun önlemesi açısından çok önemlidir. Anne babadan birinin veya her ikisinin ayrılık, terk, boşanma, ölüm veya herhangi bir sebeple aile bütünlüğünü devam ettirememesi yani aile bütünlüğünün bozulması, çocuğun toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratması nedeniyle, hatalı ve eksik bir toplumsallaşmaya yol açar. Hatalı ve eksik toplumsallaşmanın sonuçlarından biri de suçtur.¹⁰⁷

Olumsuz ana-baba tutumları, özellikle baskıcı, bedensel cezalara yer veren sevgi göstermeyen ailelerde yetişen çocuklarda saldırganlık belirtilerine, kızma ve öfke duygularına rastlanır. Çocuğun bu duygularını doğrudan doğruya ana-babaya yansıtması yasaklanmıştır. Bu nedenle çocuk öfke ve saldırganlık duygularını içine iter. Bunlar bilinç dışına ait ve ifade edilemeyen kavramlardır. Bu içe itimler ileri derecede çoğalırsa çocuk nörotik bir yapıya bürünür ve hedefini aile dışında arar. İşte bu iç çatışmanın çeşitli ifade yolları vardır ki, bunlardan biri de suçtur Aile ilişkilerinde anne-babanın birbirine karşı tutumu çok önemlidir. Çocuk kişiliğini, toplumsal davranışlarını, değerlerini, ahlak anlayışını ilk önce ailesinden aldığı eğitimle elde edecektir. Suçlu çocukların aile yapılarının ilgi çekici ve çarpıcı bir noktası da eğitim durumlarıdır. Bu aileler genel olarak ya çok düşük seviye de eğitim görmüşlerdir ya da eğitimleri yoktur.¹⁰⁸

Çocukların ilk eğitimlerini aldıkları aile yuvalarında, genellikle töre, görenek ve gelenekler doğrultusunda alışlagelmiş yöntemlerle eğitildikleri açıktır. Okuma yazma bile bilmeyen ana- babanın, çocuğunu tanımak için hiçbir bilimsel aydınlanma olanağı

106 ÇOĞAN, age., s. 38.

107 ÇOĞAN, age., s. 39.

108 ÇOĞAN, age., s. 41.

yoktur. Eğitilmiş olmak, ana babaya hiç değilse kendi davranışlarını eleştirme ve denetleme olanağı vermektedir.¹⁰⁹

Çocuğun, ailenin bir üyesi olarak kişiliğini, toplumsal davranışlarını, değerlerini, ahlak yargılarını, aile içerisinde aldığı eğitim ve terbiye, kabul edilen bir gerçek olduğuna göre, aile içerisindeki her türlü olumsuzlukta çocukları etkileyerek, suçla itilme nedenini oluşturabileceği kabul edilmemektedir.

Ailedeki birey sayısı açısından bakıldığında; aile üyelerinin sayısının artması suça yönelen bir olgu değil ise de ülkemizde çoğunluğunu dar gelirli ailelerin oluşturduğu düşünüldüğünde üye sayısının artması, ekonomik durumun kötüleşmesi neticesinde çocuklar aile ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla çalışmakta ve bazen de suça itilmektedirler.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde aile, toplumun kültür değerlerinin bir kuşaktan diğerine aktarılması işlevini sağlayan en önemli kurumdur. Çocuk toplumsallaşma etkileşimini üç etki ile kavrar. Bunlar: model alma, taklit ve sosyal pekiştirmedir. Tüm bu etkiler özellikle aile tarafından çocuğa yöneltilir.

Çocuk; sosyal davranışlarını, değer yargılarını, ahlak anlayışını ve kişiliğinin ilk özelliklerini ailesi içinde aldığı eğitimden kazanmaktadır. Ona ilk sosyal deneyim fırsatı veren aile ortamının çocuğun gelişim sürecindeki önemi büyüktür.

Ancak aile ortamındaki duygusal ve toplumsal etkileşim yetersizliği ya da kötü nedenlerin bulunması, bu kurumun olumsuz bir kaynak olmasına yol açar.

Aile içi ilişkiler düzeyinde yaşanan kötü toplumsallaşma süreci, çocuğun suça yönelmesinde önemli bir etkidir. Bu kötü toplumsallaşma sürecinde çocuğun verebileceği anti-sosyal tepkiler olabilir. Bu tepkiler en belirginini çocuğun evi terk etmesidir. Farklı sosyal ilişki arayışı, çocuğu çoğunlukla olumsuz toplumsal davranışların yaşandığı ortamlara itmektir.

Aile ilişkilerinde anne-babanın birbirine karşı tutumu çok önemlidir. Çocuk kişiliğini, toplumsal davranışlarını, değerlerini ahlak anlayışını ilk önce ailesinden aldığı eğitimle elde edecektir. Bundan dolayı ailedeki düzensizler her zaman çocukları etkileyecek, bazen de suça yöneltecek kadar zedeleyecektir.

Birçok araştırma annenin yokluğu kadar, kararsız, düşmanca ve ilgisiz davranışların da çocuk üzerinde kötü etkiler yapacağını otaya koymaktadır.

109YAVUZER, age., s. 148.

Aile hayatının düzenli olması, çocuk suçluluğunun önlenmesi açısından çok önemlidir.

Ailenin dağılması ve suçluluk; parçalanmış aile ebeveyninden birinin veya her ikisinin ayrılık, terk, boşanma, ölüm veya herhangi bir sebeple aile bütünlüğünü devam ettirememesi durumudur. Aile bütünlüğünün bozulması, çocuğun toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratması nedeniyle, hatalı ve eksik bir toplumsallaşmaya yol açar. Hatalı ve eksik toplumsallaşmanın sonuçlarından biri de suçtur.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere suçlu doğan çocuk yoktur, çocuğun hamurunu yoğurup şekillendirirken suç potansiyelini kendisine yükleyen nedenler bulunmaktadır. Bu nedenler içinde en önemli rol ise aileye düşmektedir. Çocuk açısından aileyi, suçun doğrudan doğruya ve tek sebebi olarak kabul etmek hatalı anlaşılabilirse de bu müessesenin, suçun genellikle sebebi olduğunu söylemek yanlış sayılmaz. Buna karşın kendi içyapısında toplumsal düzene sahip bir aile, suçluluk konusunda doğal ve ideal bir sigortaya sahip demektir. Çünkü insan davranışını, aile içinde büyürken yaşadığı deneyimler kadar hiçbir faktör etkilememektedir. Buna göre sağlıklı aile, sağlıklı çocuk demek olacağından, öncelikli hedef, ailenin sağlam ve sağlıklı hale getirilmesi olmalıdır.

2.5.4.Okul, Arkadaş ve Çevresel Nedenler

Çocuğun ilk sosyal deneyimlerinin kazanıldığı yerler okullardır. Suç işlemiş çocuklar, okul olanaklarından da yeterince yararlanamamışlardır. Eğitim düzeyi düşük olan çocukların daha fazla suç işledikleri görülür. Çocuğun suç işlediği esnada genellikle okulla ilişkisinin kesik olduğu görülür.

Okulların amaçlarına ulaşabilmesi için ilk başta yapması gereken; suç ve şiddetten uzak ortamlar oluşturmalarıdır. Okullarda şiddete ilişkin korku giderek artış gösteren bir olgudur. Geleneksel olarak, okullar çocuk suçluluğuna neden olan yerler değil aksine suça ilişkin davranışların temizlendiği yerler olarak algılanmasına karşın okullarla ilgili pek çok faktör çocukların suça bulaşmasına neden olmaktadır. Çocukların suça itilmesinde okulla ilgili faktörler Price ve Everett tarafından okul müdürü ve öğretmen görüşlerine dayalı iki ayrı araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların sonuçlarına göre çocukları suça iten okul faktörleri;

1. Negatif okul iklimi,
2. Müfredat programından kaynaklanan sorunlar,

3. Kalabalık okul ve sınıflar,
4. Öğretimdeki kalitesizlik,
5. Tutarsız sınıf yönetim uygulamaları,
6. Tekrar eden problemlerle davranışlara karşı aşırı cezai uygulamalar,
7. Sınıfların oluşturulmasında ırksal ayrımlar olarak sıralanmıştır.¹¹⁰

İnsanın sosyalizasyonu doğum öncesinde başlayıp ölünceye kadar süren uzun bir süreçtir. Bu süreçte insana öğretilen en temel prensip, toplumun hangi evrelerde kendisinden hangi davranışları beklediğidir. Sosyalizasyon, bireyin içinde yaşadığı toplumun kurallarını öğrenmesi sonucunda, yaşadığı toplumdaki diğer bireylerle daha uyumlu ve sağlıklı yaşamasını sağlar.¹¹¹

Biyolojik olarak büyüyen bir birey, diğer yandan da toplumun kurallarını öğrenmek suretiyle sosyalleşir. Bireyin toplumla olan bağları zayıfladığında ya da koptuğunda, toplumun birey üzerine koyduğu sınırlamalar kalkar ve birey toplumun belirlediği kuralları çiğneyebilir.

Genel olarak çocuk suçluluğuna etki eden sosyal nedenleri “çocuğun hayat şartları” olarak adlandırmak da mümkündür. Bu hayat şartlarını ise en geniş anlamında “çevre” tayin etmektedir. Çevrenin çocuk üstündeki etkisi veya daha geniş bir deyimle çevrenin çocuk karşısındaki fonksiyonu ikiye ayrılır bunlar:

- a) Çocuğa, bünyesinin içinde normal gelişimi yapabileceği ortamı sağlamak,
- b) çocuğun hayatına iştirakle onu terbiye etmek şeklindedir.¹¹²

Çocuğun suça yönelmesinde, çevresel nedenlerin bireysel nedenlerden daha fazla rol oynadığı, hatta birçok bireysel nedenin kaynağında çevresel nedenlerin bulunduğu genel olarak paylaşılan bir görüştür. Çocuk suçluluğu ile çocuğun geçmişi ve kişisel oluşumu arasında yakın bağlar bulunmaktadır. Çocuğun davranışları, eylemleri, içinde yetiştiği ortamın özelliklerine göre biçim almaktadır. Bundan dolayı çevresel nedenler olarak, çocuğu içinde bulunduğu aile, okul, iş ve boş zamanların değerlendirildiği çevrenin çocuk suçluluğu ile ilişkisi vurgulanmıştır.¹¹³

110İŞİK, Halil, “Çocuk Suçluluğu ve Okullar İle İlişkisi”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 7, Sayı, 2, 2006, s. 293.

111 BAYMUR, Feriha, Genel Psikoloji, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 1994, s. 273.

112GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara,1962, s. 26,27.

113SEVÜK, age., s. 45.

2.5.4.1.Kitle İletişim Araçları boyutu

Kitle iletişim araçlarını iki ana başlık altında inceleyebiliriz:

1.Yazılı iletişim araçları

2. Görsel iletişim araçları

Gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema, internet gibi kitle iletişim araçlarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkileri büyüktür. Özellikle son yıllarda tüm dünyada ve ülkemizde de etkisi çok fazla olan internetin hızla gelişmesi ve bu sayede her türlü bilgiye ulaşmanın mümkün olması kitle iletişim araçlarının etkisini daha da arttırmıştır.

Kitle iletişim araçlarının suçluluğu yaygınlaştırmak konusundaki etkilerine dair “...Suç tekniğini öğretmek, suçu olağan, çekici hatta heyecanlı bir faaliyet olarak göstermek, suçluya saygın bir kişilik vermek, suçluyu cana yakın, sempatik bir kişi olarak sunmak, adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin etmek, adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde göstermek, suçun adeta reklamını yapmak vb.”¹¹⁴ şeklinde bizce gayet haklı olduğu yönünde tespitlerde bulunmuştur.

Televizyon ve filmlerde rastlanan şiddet görüntüleri suç işleme riski altındaki kişiler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Şiddet içeren filmler, kişiler üzerinde taklit etme, şiddete alışma ve sertleşme etkilerinin uyanmasına neden olmaktadır.¹¹⁵

Bugünün dünyasında dergi, gazete, kitap gibi basın-yayın araçları ile radyo, sinema, televizyon, video filmleri gibi görüntülü ve sesli olan kitle iletişim araçları insanlara bilgi sunmaktadırlar. İletişim araçları bilgi aktarımının yanı sıra bireylerin ve toplumun yaşamını değiştirecek davranış değişikliklerinin ortaya çıkmasına neden olur. Ortak amaçların, beklentilerin, duyguların, düşüncelerin, değerlerin, inançların, tutumların ve eylemlerin oluşmasına katkıda bulunur. Dünyanın birçok ülkesinde bazı yazılı eserlerin, kanlı katilleri öykülendiren, müstehcen öykü ve resimleri içeren yayınların insanlardaki suç işleme dürtülerini geliştirdiği görülmüş ve kanıtlanmıştır. Kitle iletişim araçlarından televizyonun hızla yayılması, kanal sayısının artması bu yolla izleyicilere şiddet eylemleri ile suçlu davranış biçimlerinin sunulması bireylerdeki suç işleme davranışı ile kitle iletişim araçları arasındaki ilişki sorununu ön plana çıkartmıştır.

114SEVÜK, age., s. 54-58.

115 DEMİRBAŞ Timur, Kriminoloji, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001, s. 178-185.

Televizyonlardaki saldırgan görüntülerin, şiddet içerikli filmlerin ve pornografik öğelerin yer alması çocukları ve gençleri olumsuz yönde etkilemekte, uzun süre televizyon izleyenlerin, izlemeyenlere oranla daha güvensiz, kuşkucu, kızgın, öfkeli ve suç işlemeye meyilli olduklarını söyleyebiliriz.

Şiddet ve adam öldürme sahnelerini izleyen çocuklarda çeşitli gerginlik ve endişelerin görüldüğü saptanmıştır. Yanlış seçim sonucu oynanan bilgisayar oyunları da çocukları cinsel yönden uyarmakta, bazı çocuklarda nefret ya da suçluluk duygusunun oluşumuna, bazılarında ise cinsel suç işlemesine sebep olmaktadır.¹¹⁶

Kitle İletişim araçlarının suç işlemedeki yeri üzerine araştırmaların çoğu, özellikle sinema ve televizyon programlarında görülen şiddet üzerine yoğunlaşmıştır. Gerçek ile suç içerikli potansiyel ve saldırgan olarak düşünülen iki ayrı boyutun birbirine karışması riski söz konusu olduğu kanaati paylaşılmıştır. Bununla beraber yapılan bilimsel araştırmalarda *“kitle iletişim araçlarının çocuk suçluluğuna dolaylı etkisinden”*¹¹⁷ söz edilmektedir.

Bu konuda yapılmış bir çalışmada ise; *“ülkemizde yayın yapan televizyon kanallarının genelde çocuklarımızın beden, ruh ve heyecan gelişimini olumsuz yönde etkilediği, onları millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerimize yabancılaştırdığı, kişiliklerinin oluşma sürecinde önemli bir evre olan buluş çağlarındaki gelişmelerinin dengeli olmasını engellediği, özdeşleşmenin yoğun olduğu ilk gençlik çağında çocukların yanlış modeller benimsedikleri”*¹¹⁸ sonucunu ortaya koymuştur.

Televizyon programları yetişkinler üzerinde menfi etkileri olduğu ispatlanmışken, çocuklar üzerinde olabilecek etkileri bir hayli fazla olduğu ortadadır. Örneğin; tüketim eğilimli birey olmaları, cinsel dürtülerin zamansız ve tehlikeli boyutta oluşması, anne-babasına karşı davranışlarında olumsuz yönden etkisi, şiddet içeren eğilimlere yönelmesi, okumayı, düşünmeyi ve başarıyı elde etmektan uzaklaşması, kendi kültürel değerlerine yabancı kalması, ana dilinde yozlaşma ve kısırlaşma ile birlikte kendi kimliğini unutması burada zikredilebilir. Atatürk’ün *“Gençlerin görecekları eğitimin düzeyi ne olursa olsun, her şeyden önce ve öncelikle kendi millî*

116YAVUZER, age., s. 226.

117 SEVÜK, age., s. 57.

118ÖZTÜRK, Hüseyin Emin, Çocuğun sosyalleşmesinde televizyonun etkisi, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları; İstanbul, 1999, s. 221.

kültürü ve değerleri öğretilmelidir.” sözü bu hakikate işaret etmiştir. Yapılan izlenimlerde genel kanaat olarak televizyon izleyen çocuklarda öncelikli olarak ders çalışmaya karşı isteksizlik, okuma alışkanlığının yerleşmemesi, şiddete başvurma ve saldırganlığın artması, kendini doğru bir biçimde ifade edememe, kendini televizyondan izlediği kahramanın yerine koyarak gerçeklerden uzaklaşma, toplumsal ilişkilerde güçlüklerle karşılaşma ve uzun süre televizyon karşısında kalmanın yarattığı çeşitli sağlık sorunları televizyonun olumsuz etkilerinin birer sonucudur.¹¹⁹

Televizyona teslim olan çocuk dikkatini toparlayamaz ve televizyon karşısında pasif izleyici haline geçer. Beyin araştırmacıları, aşırı televizyon seyretmenin beyin bağlantılarını engellediğini ileri sürmektedirler. Bir yetişkinin beyniyle aynı yapıda olmayan çocuk beyni gerekli bağlantıları oluşturamadığı için kopuk ve kesik dikkat aralıkları geliştirir. Eğer günde 2-4 saatten fazla televizyon seyrederse beyin fonksiyonları uyuşarak bağlantılar tembelleşir ve televizyonun uyuşturucu etkisi ile beyin tek bir konuda odaklaşamayarak konudan konuya atlar hale gelir ve dikkat sürekliliğini kaybeder.¹²⁰

İletişim araçlarının çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi de reklamlarda görülmektedir. Zira reklamlar gerektiğinde lüks sayılabilecek ihtiyaç maddelerini zorunlu ihtiyaç maddeleri şeklinde cazip şekilde sunabilmektedir. Çocukların bu ayırım yetenekleri de olmadığından bu durum çocukları özellikle mala karşı suç işlemeye itmektedir. Türkiye de çocukların en çok işledikleri suçun hırsızlık suçu olması düşündürücüdür.¹²¹

Kitle iletişim araçlarının olumsuz yönde kullanılmasından dolayı çocuk suçluluğunu yaygınlaştırdığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de şimdiye kadar yapılmış araştırmalar çocuk suçluluğu üzerinde kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu gösterebilecek nitelikte değilse de, son yıllardaki gelişmelerin ileride çocuk suçluluğunu etkileyebileceği rahatlıkla söylenebilir.¹²²

119BÜYÜKBAYKAL, Güven, “Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul, 2011, s. 35.

120ERTÜRK, Yıldız Dilek, “Çocuk ve Televizyon Etkileşiminde Aile”, I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı, İstanbul, 2004, s. 271-277.

121BALO, Yusuf Solmaz, Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi; İstanbul, 1995, s. 26.

122SEVÜK, age., s. 54-58.

2.6. Osmanlı Devleti'nde Çocuk Suçluluğu

Osmanlı Devleti'nde aile kurumu çok önemliydi. Dolayısıyla çocuklar da aileyi bir arada tutan unsur oldukları için son derece değerliydi. Gelecek adına da çocukların kıymetinin farkında olan Osmanlı, çocukların eğitime ve iyi şartlarda yaşatılmalarına son derece dikkat etmiştir. Bir arada yaşamanın, dayanışmanın ve yardımlaşmanın var olduğu bir toplum modeli ekseninde örgütlenen Osmanlı Devleti'ni uzun yıllar yaşatan beklisi de bu değerler bütünlüğüydü.¹²³

Batıdaki teknoloji ve modernleşme ile karşı karşıya kalıncaya kadar Osmanlı da sokak çocukları diye bir kesimin varlığından söz etmek doğru olmaz. Toplumsal sistemin en küçük yerel yönetim birimi olan mahalle teşkilatı, aile kurumunun önemsenmesi ve yüceltilmesi, lonca sistemi, sorumluluk anlayışı ve oluşturulan kefaret zinciri, zengin kimselerin toplumsal yapıya olan duyarlılıklarının bir yansımasını ifade eden vakıf ve imaretler, yüksek ahlak anlayışı, toplumun kendi içinde oluşturduğu oto kontrol mekanizması, sokak çocuklarını oluşturacak bir alan oluşumuna müsaade etmemekteydi.¹²⁴

Babasının velayetinde olan çocuk, eğitim açısından annesinin denetimine tabidir. Osmanlı'da eğer çocuğun ailesi yoksa korunup kollanması gereken çocuğa amcaları veya diğer büyükler bakarlar, geçimini temin ederlerdi. Yine devlet fakir ailelere, dul kadınlara, ikiz yahut üçüz sahibi olan acizlere yardım ederdi. Günümüzde sokaklara terk edilen pek çok çocuk suç çetelerinin ellerine düşmekte, köprü altında, inşaatlarda, yaşamaya çabalamakta, devlet tarafından yerleştirildikleri yurtlar da yeterli olmamaktadır. Ama Osmanlı Devletinde bu tür şeylere rastlamak pek olası değildi. Çünkü evlilik dışı çocukların terk edilmesi durumunda, bu çocukları devlet başkalarına emanet edip maaş bağlıyordu. Evlat edinme kurumunun da görüldüğü Osmanlı Devleti, evlat edilenin, evlat edenin yasal mirasçısı olmasını da sağlamıştır.¹²⁵

İlber Ortaylı hocamızın bir başka eserinde de “*Osmanlı toplumunda çocuk anne-babanın vesayeti altındadır. Eğer onlar yoksa kendisine vasi tayin edilir. Bazen mahkeme bu görevi yüklenir. Sokağa atılan çocuklar o devirde de vardır. Bu çocuklar*

123 IŞIK, Esra, Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2007, s. 33.

124ALADA, Adalet, B., Küreselleşme, Yoksulluk ve Şiddet Bağlamında Sokak Çocukları, Yoksulluk Şiddet ve İnsan Hakları, Todai Yayınları, Ankara, 2002, s. 249.

125ORTAYLI, İlber, Osmanlı Toplumunda Aile, Pan Yayınları, İstanbul, 2004, s. 97.

belirli bir maaşla bir kadına verilirdi. Onlarda bu kimsesizlere bakar, büyütürlerdi."¹²⁶
 Böylece Osmanlı Devleti korumasız ve ortada kalan çocuklara korumuş onların sokakta kalmasına müsaade etmemiştir.

Osmanlı toplum sistemindeki bu dayanışmacı oluşum; çocukların sokağa atılıp çeşitli suçlar işlemesini veya bir sorun haline dönüşmesini engellemiş, kimsesiz yahut fakir çocukların topluma kazandırılmasında önemli rol oynamıştır.

Bütün bu toplumsal sistem çocuklara karşı herkesin sorumlu olduğunun bir göstergesidir. Evlat edinme kurumu, yoksul, aciz, kimsesiz çocukların rahat yasayabilmelerinin temini açısından çok önemlidir. " Osmanlı toplumunda bu tip evlat edinme yanında geniş bir ahretlik kurumu (hiçbir hakkı olmayan ve vazifeli olarak ev halkına dâhil edilen) çocuklar vardır."¹²⁷

Özellikle aile kurumuna verilen değer, İslam dininin de bu konudaki destekleyici söylemleri, evlilik ve çocuk sahibi olmanın, hem devletin bekası hem de ahlakî unsurların devamı için gerekliliğini ortaya koymuştur. Osmanlı Devleti'nin yükseliş yıllarında devlet, halk için vardı. Halk da bu anlayışa, devlete karşı gösterdiği sadakat ile karşılık veriyordu. O dönemlerdeki padişahların eğitime verdikleri önemi de açılan medreselerden ve hocalarına duydukları derin saygıdan anlayabilmek mümkündür. Eğitimin ve ailenin önemsendiği bir toplumda sokak çocukları ve suç olgusundan bahsetmek pek de mümkün olamaz.¹²⁸

126 ORTAYLI İlber, Osmanlı' yı Yeniden Keşfetmek, Timaş Yay. İstanbul, 2006, s. 43.

127 ORTAYLI, age., s. 97.

128 IŞIK, age., s. 35.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMEDE DİNÎ VE AHLAKÎ DEĞERLERİN İNSAN VE TOPLUM İÇİN ÖNEMİ

3.1.Çocuk Suçluluğunu Önlemede Sosyalleşme ve İslam

Toplumun şekillenmesinde ve insan davranışının kontrol edilmesinde dinin aktif bir rol oynadığı görüşü, bazı sosyal bilimciler tarafından kabul görmektedir.

1930 yılından bu yana bazı kriminolog ve sosyologlar tarafından dinsel katılım, dinsel bağlılık ve dinsel inanç ile suçluluk arasındaki ilişkinin saptanmasına yönelik olarak çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların temelinde dinsel davranışlara sahip olma ile suç işleme arasında bir ilişkinin olup olmadığı hususu oluşturmuştur. “Dinsel inançlar ve davranışlar; bireyi suç işlemekten caydırır mı?” veya “Dinin, suç davranışı üzerindeki etkisi nelerdir?” Bu temel soruya odaklanan çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, konuya ilişkin tartışmanın devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle günümüzde de suç ve din ilişkisi, bir merak konusu olarak güncelliğini büyük ölçüde korumaktadır.¹²⁹

Rab; kelimesi mürebbi kelimesinin eş anlamlısı olmakla birlikte Kur’an-ı Kerim’de Cenabı Hakk’ın daha çok Rab olarak zikri, onun terbiyeci yönünü hatırlatmak, terbiyeye giren faaliyetleri ve bunların önemini nazara vermek içindir. Cenabı Hakk’ın, Rab vasfıyla Kur’an’da zikri gerçekten çoktur. Daha ilk sure Fatıha’da Rabbul Âlemin (âlemlerin Rabbi) olarak tezahür ettiği gibi en son sure Nâs suresinde de Rabbün-Nas yani insanların sahibi, idarecisi, terbiyecisi olarak tezahür etmektedir.¹³⁰

Rab; sahip, malik, seyyid, besleyen, yetiştiren, terbiye eden. Rab ismi ile Cenabı Hak 846 defa zikredildiği bildirilmiştir.¹³¹

İnsan ya a-sosyal, yani; toplumsallaşma kavramından yoksun, toplumun kendisinden ne istediğinin bilincinde kişilerdir. Ya da anti-sosyal, yani; Toplumun, başkalarının kendinden ne istediğini bilir, ama kasten bunları yerine getirmez, karşı çıkar. Bu tür kişi gerektiğinde boyun eğmeyi bilmeyen, zarar verici, suç işleyen, ya da

129KIZMAZ, Zahir, “Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ, 2005, s. 190.

130CANAN, İbrahim; Kuran’da Çocuk; Nesil yayınları, İstanbul, 2011, s. 70.

131YEĞİN, Badıllı, age., İlgili madde.

suç işlemeye meyillidir. Bu kişiler başkalarının zararına da olsa kenti arzularına doyum sağlamaya çalışan insanlardır.¹³²

Çocuk suçlarının önlenmesinde sosyalleşme ve toplumsallaşma çok önemlidir. Sağlıklı ve başarılı sosyalleşme geçiren çocuk suça yönelmez ve yöneltilemez. Eğer herhangi bir suça yönelen veya yöneltilen çocuk sağlıklı ve başarısız sosyalleşme geçiren çocuklardır. Toplumun inanç, değer, örf, hukuk, ahlak ve genel davranış kurallarıyla uyumlu olan çocukta suça yönelme olmaz. Çocuğun sağlıklı sosyalleşmesinde “İslam’ın çok büyük payı vardır. İslam, sosyalleşmedeki işleviyle çocukların suça yönelmesine engel olabilmektedir.¹³³

Çocuğun sosyalleşmesinde ve dindar bir çocuk-kişi oluşumunda toplumun etkisi büyüktür. Ailenin ve içinde yaşadığı toplumun etkisinde kalan çocuk örf, adet, gelenek ve göreneklerin yanında yaşadığı toplumun dinini de benimser.¹³⁴

Toplumsal ortamda aldığı rol ve kurduğu ilişkiden yeterince doyum sağlayan kişi, sosyal açıdan uyumlu sayılır. İyi bir sosyal uyumu engelleyen birçok etken vardır. Bunların başında, hiç kuşkusuz, aileden gelen olumsuz etkiler yer alır. Sosyal davranış biçimlerini zayıf ve yetersiz olduğu ailelerde çocuklar, ev dışında bu doğrultuda güçlü güdülenmeye sahip olsalar bile, iyi bir sosyal uyum gösteremezler.¹³⁵

Hz. Muhammed (sav) İslam toplumunda çocuklara nasıl davranılması gerektiğini de göstermiştir. Hz. Peygamber hem kendi çocuklarına ve torunlarına hem de diğer çocuklara karşı bir eğitimci gibi şefkatle merhametle davranmış onları çok sevmiş bunu da gerek sözleriyle gerekse de fiilleriyle de göstermiştir. Rastladığı çocuklara selam verir, hal ve hatırlarını sorar, onlarla şakalaşır, hastalandığında ziyaretlerine gider çocuklar arasında ayırım yapmaz onlara eşit davranırdı.¹³⁶

Çocuğa verilen sevgi, şefkat ve alaka çocuğun sosyalleşmesini sağlayacak böylece çocuğun suç işlemesi veya suça meyletmesi zor olacaktır. Çocuklara bu yaklaşım biçimi de başta peygamberimiz ve diğer İslam büyüklerinde görmekteyiz. Bu da bize gösteriyor ki çocuklara yapılan bu davranış en fazla İslam toplumunda görmekteyiz.

132YAVUZER, age., s. 25.

133OKUMUŞ, age., s. 95.

134YAVUZ, age., s.133-135.

135YAVUZER, age., s. 25.

136OKUMUŞ, age., s. 96.

Dinin, suçun önlenmesindeki etkisi, özellikle suç ortamını oluşturan sosyal uyumsuzluğa meydan vermemede kendini gösterdiği söylenebilir. Bilindiği gibi suçun oluşması ile uyumsuzluk arasında karşılıklı bağlantılar vardır. Sosyal uyumsuzluk suç için gerekli ortam ve zeminin oluşmasını sağlar. Bir toplumda sosyal uyum ne kadar iyi ise, suç oranı da o kadar az olur. Toplum üyelerinin uyum içinde yaşamalarında dinin etkisi çok büyüktür. Din birlikteliğe, kardeşliğe ve hakları gözetmeye çağrıda bulunarak sosyal uyumun egemen olduğu bir toplum inşa eder. Bu yönleriyle İslam'ın gerek yukarıda bahsedilen konularla gerekse de aşağıda sosyal kontrol başlığı altında ele alınan özellikleriyle toplumda uyumun gerçekleşmesini temin ederek çocuğun suça eğiliminin önlenmesinde etkili olduğu görülmektedir.¹³⁷

Bireyin çevresindeki kişilerle ilişkiler kurup sürdürebilmesi, grup çalışmasına katılabilmesi, yapıcı olması, sorumluluk yüklenebilmesi ve birlikte yaşamının getirdiği kurallara uyabilmesine uyumlu insan denir. Farklı gruplara uygun bir biçim de davranan ilişki kuran, arkadaş gruplarına olduğu kadar, iş vb. gibi öteki çevreler de uyum gösteren birey sosyal açıdan uyumlu bir kişi olarak kabul edilir. Yine istenen, kabul gören, tutum ve tavırları öteki insanlara yönelten, toplumsal yaşama; bu tavırlarla katılan kişiler, sosyal açıdan uyumlu sayılırlar.¹³⁸

3.2. Çocuk Suçluluğunu Önlemede Sosyal Kontrolün Etkisi

Sosyal kontrol, insan davranışının denetimi ve bu denetimle ilintili kurumsal süreç ve unsurlar üzerinde odaklaşmaktır. Sosyal kontrol, bireylerin toplumdaki değer, norm ve kurumlara olan bağlılığını ve bu bağlılıkla oluşan sosyal denetim olgusunu inceler.

Sosyal kontrol; dinseliliğin/dindarlığın da, bireyin suç ve sapkın davranışa yönelimini engellediğini veya caydırıcı bir işlev gördüğü sonucuna ulaşır. Sosyal kontrol teorisyenlerinin din ve suçluluk ilişkisi konusunda kendi aralarında belirli bazı görüş ayrılıklarına sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bu konudaki yaklaşımlar iki gruba ayrılmaktadır: İlk gruptakiler, dinin suçluluk üzerindeki etkisinin doğrudan değil, dolaylı olduğunu savunmaktadırlar. İkinci yaklaşım ise, dinin çok katlı sosyal kontrol

137 OKUMUŞ, age., s. 97.

138YAVUZER, age., s. 25.

kaynaklarından biri olduğu tezidir. Bu yaklaşım, din olgusunu etkili bir kontrol unsuru olarak görmektedir.¹³⁹

Bazı toplumlarda din çok katı toplumsal bir gelenek olarak tezahür etmektedir. Dinin sosyalleştirici güç ve toplumsal denetleyici unsur olarak etkilediği görülmektedir. Özellikle geleneksel yapının devam ettiği, az gelişmiş bölgelerde, dinin toplumdaki denetleyici veya disipline edici rolü daha fazla görünmektedir. Bu şekilde devam eden süreci “toplumlarda, modernleşme süreci ile birlikte dinsellik unsurunun ilk aşamada toplumsal alandaki görünümünün zayıflaması veya dinsel kurumlara olan bağlılığın gevşemesi, bireylerin suç eylemlerine yönelmelerini daha da kolay”¹⁴⁰ olduğu ileri sürülmüştür.

Din, toplumu oluşturan fertleri; kul hakkı, hak ve adalet üzere ilişki kurma, cemaat anlayışı ve cemaatle yapılan ibadetler, itaat, günah inancı gibi kanallarla sosyal kontrolü sağlamaktadır. Sosyal kontrol, toplumda çocuğun suça işleme eylemlerini önleyen otokontrol bir yapı durumundadır. Sosyal kontrol sayesinde insanlar toplumun günlük yaşantısına uygun hale gelir. Potansiyel bir sosyal kontrol gücü olarak din; sosyal yapıyı korur.

Sosyal kontrol sayesinde çocuk, toplum içindeki kuralları göz ardı edemeyeceği aşikârdır. Din, ergeni suça yönelten unsurlara karşı manevî koruyucu durumundadır. Dinsel grupların kontrol geleneği; suç işleyeni dışlama, ayıplama, utandırma gibi yaptırımları sağladığı bilinmektedir. Örneğin, Alevilkte kişinin “tevellâ” ya da “teberra” edilmesi bunun en açık örneğini teşkil etmektedir.

Din, ahlâk ve hukuk tarafından “günah”, “ayıp” ve “yasak” sayılan mefhumlar, insanın özgürlüğünü belirleyen sınır taşlarıdır. Bu bakımdan insanların huzur ve güven içinde yaşamaları ahlâk, din ve hukukun ortaya koyduğu düzenlemelerle mümkün olabilir.¹⁴¹

Ergen çocuk, çevresinin dinî hayat ölçüleri, kültürel değerleri çerçevesinde suç olabilecek davranışlardan uzak durduğu yapılan araştırmalar ortaya koymuştur.

İslam; hem toplumu hem de bireyi suç ve eylemlerinden uzak tutmayı hedef edinmektedir. Çünkü dinin amacı, insanların iç dünyaları ve davranışları üzerinde

139KIZMAZ, age., s. 193.

140 KIZMAZ, age., s. 195.

141KILIÇ, Recep, Peygamberliğin Gerekliği ve Peygamberimizin Örnekliliği, Hz. Peygamber'in Hayatından Davranış Modelleri, TDVY, Ankara, 2005, s. 67.

olumlu etkiler uyandırarak, oluşturduğu değerlerle insanların erdemli davranışlar sergilemelerini istemektedir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerimde “Allah ölümü ve hayatı, hanginizin daha güzel davranışlarda bulunacağını imtihan etmek için yarattı.”¹⁴² buyurarak fert ve topluma karşı kişinin ölçülü hareket etmesini sağlamak istemektedir. Birey üzerindeki kontrol gücünün zayıflaması, bireyin toplumsal normlara aykırı davranışlarda bulunması kaçınılmaz gözükmektedir.

Şu halde toplumun şekillenmesinde ve insan davranışının kontrol edilmesinde din ve topluma ait olan değerler birey üzerinde sürekli etkileyicidir. Bu görüş bazı sosyal bilimcilerin kanaati olmuştur. Örneğin: Durkheim sosyal düzenin korunmasında ve ortak değerlerin oluşumunda dine temel bütünleştirici bir mekanizma rolü atfederken, Weber de dinin; insanların dünyayı anlama biçimine ve bu anlam çerçevesi içerisinde pratik çözümler üretmesine önemli katkılar sağladığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla Durkheim'in görüşlerinden esinlenen bazı araştırmacılar, bir inanca sahip olmanın, suçu azalttığı yönünde görüşler ileri sürmektedirler. Birey ve din arasındaki bağ ne kadar güçlü olursa, suç işleme olasılığı da o oranda azalacağı varsayımında bulunulmuştur.¹⁴³

Suç, suç işleme nedenleri ve önlemleri üzerine araştırma, genellikle suçbilimci uzmanlar tarafından yapıldığı görülmektedir. Onlar, suç işlemeyi önlemede dinin etkisini ya görmezden gelmişlerdir ya da dini bir faktör olarak ele almadıklarına şahit olmaktadır. Buna rağmen yapılan birçok çalışma, din ile suç işleme davranışları arasında ilişkinin var olduğunu örnekleriyle ortaya koymuştur.¹⁴⁴

Ramazan ayında suç oranlarının azalması ve oruç tutan kişilerin günah işlemekten kaçınması, Peygamberimizin oruçla ilgili olarak “Oruç bir kalkandır.” sözüyle insanı günahlardan alıkoyan, gönüllerde güzel duyguların yeşermesine katkıda bulunan bir ibadet olduğunu bildirmiştir. Oruçlu kimsenin yalandan, dedikodudan, fitneden, fesattan kısacası her türlü kötü duygu ve davranışlardan kaçınmasını öngörmüştür. Emniyet güçleri tarafından yapılan istatistiki çalışma raporlarına göre: Her Ramazan ayına girildiğinde işlenen suç oranlarının diğer ayların oralarının çok altına düştüğünü göstermiştir. Nitekim bu hususta İstanbul Emniyet Müdürlüğü verileri de Ramazan ayında suçlarda azalma olduğu yönünde olup, 2006'da ayda yaklaşık 7 bin

142 Mülk: 2.

143 KIZMAZ, age., s.1,2.

144 KIZMAZ, age., s. 1,2 .

718, 2007 yılında 5 bin 806 olay yaşanırken, Ramazanda bu sayının 2006'da 3151, 2007'de 2476 olaya indiği açıklanmıştır.¹⁴⁵ Çünkü Oruç ibadeti, bir anlamda kişinin suç işlemek için kendisini fiziksel ve ruhsal olarak tam bir koruma altına alması ve suçlardan soyutlamasından ibarettir.¹⁴⁶

Johnson, Larson, De Li ve Jung tarafından bu hususta yapılan benzer bir çalışmada, kilise ayinlerine katılma ile suç algısı ve komşuluk ilişkilerinde yaşanan rahatsızlık ve huzursuzluklar arasında negatif bir ilişkinin varlığını ortaya koymuşlardır. Baier'in bu konuda yapılmış araştırmaların bulguları üzerine gerçekleştirdiği bir değerlendirme, bu tespiti teyit etmektedir. Baier, dinin suç üzerindeki etkisini tespit edebilmek için altmış kadar araştırmacının sonuçlarını değerlendirmiştir. Ona göre 1969-1998 yılları arasında sosyolojik ve psikolojik bakış açısıyla yapılmış araştırmalarda, dinin gerçekten suç üzerinde caydırıcı etkiye sahip olduğu yönünde güven verici bulgular olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla suç işlemede hem kısa hem de uzun vadede dinin azaltıcı ve hafifleştirici bir etkisi olduğu bulguları ortaya konulmuştur.¹⁴⁷

Ancak, din veya dindarlık hali, suçu engelleyen etkenlerden sadece biridir. Dindar olmayan veya az dindar olan bazı kişilerin suç işlememesi dinin tek etken olmadığını göstermektedir.

Din; toplumun bütünleşmesine, birlikte kardeşçe yaşamasına ve toplumsal düzenin korunup devam etmesine katkıda bulunarak önemli görevler icra eder.¹⁴⁸

Din, toplumda fertlerin uyum içinde yaşamalarında güçlü bir etkiye sahiptir. Zira din, birlik ve beraberliğe, kardeşliğe, yardımlaşma ve dayanışmaya, karşılıklı hakları gözetmeye önem verdiği için toplumsal ahenk ve barışı, güveni sağlamaktadır. Bu anlamda dindarlık, başkalarının haklarını gözetmek, başkalarına karşı saygılı olunmasını ifade eder. Nitekim Peygamberimiz **“Hiç kimse, kendisi için istediğini, başkası için de istemedikçe, gerçekten iman etmiş olmaz.”** **“Müslüman, Müslümanların elinden ve dilinden zarar görmediği kimsedir.”** ifadeleriyle, insanî ilişkilerde ideal davranışların nasıl olması gerektiğini bize tavsiye etmiştir. Dinin

145 <http://www.aydinlihaber.com/aydin/ramazanda-suc-oranlari-azaliyor-h35551.html> 23.05.2013

146 ŞEKERCİ, Osman, “İslâm'da Suçları Önlemenin İlk Tedbirleri”, Kur'an Mesajı İlmî Araştırmalar Dergisi, İstanbul, 1998, s. 8.

147 KIZMAZ, age., s.1,2.

148 ÜNAL, Vehbi, “İslâm'da İbadetlerin Sosyal Fonksiyonu”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sivas, 2010, s. 14.

gösterdiği karşılıklı sevgi, saygı ve fedakarlıkla empati kuran çocuk ve bireylerin suç işleme ya da suça meyiletmesi daha az ihtimal olarak değerlendirilebilir.¹⁴⁹

Dinî inanca sahip olmak, tek başına suçlulukta ferdi caydırıcı bir unsur olmasını iddia etmek doğru olmayacaktır. Çünkü dinî bilinç sahibi olmak kadar, dinî değerlerin günlük hayatta yaşanmasının büyük önemi aşıkardır.¹⁵⁰ Şurası da unutulmamalıdır ki; Özünden ve amacından sapmış, içi boşaltılmış şekilden ibaret olan inanç ve değerleri, bireyi suç ve kötü davranışlardan alıkoymadığı görülmüştür.

3.3. Çocuk Suçluluğunu Önlemede Dinî Kültür ve Ahlâkın Etkisi

Dinî ve ahlâkî değerler sağlıklı birey ve toplum için vazgeçilmez değerlerdir. Dahası din, insanın ve toplumun sağlam kalmasının teminatıdır. Dinî ve ahlâkî değerlerin yok olması veya önemini kaybetmesi, toplumda manevî buhranlara, toplumsal saplantılara yol açtığı bilinmektedir..¹⁵¹

İnsanlar bir takım manevî değerlerden yoksun olduklarında daha çok suç eğilimi göstermektedirler. İnsanlar bu tür değerlere sahip olduğunda, kişiliği ve benliği sağlam temellere dayandığında daha erdemli davranışlar sergileyebilmekte, kendine ve başkalarına zarar veren davranışlardan uzak kalabilmektedir. İslâm dinî, ortaya koymuş olduğu dinî, ahlâkî, hukukî ilke, değer ve öğretilerle insanları birey ve toplum için erdemli davranışlarda bulunmaya yönlendirirken, aynı zamanda kötü fiil ve davranışlardan alıkoymayı amaçlamıştır. İslam dininde her türlü emir ve yasağın, temelde insanların akıl, din, can, mal ve onur gibi temel hak ve hürriyetlerini korumaya ve yaşatmaya yönelik olarak ortaya konulduğu anlaşılmaktadır. İslâm dinî, bu temel hakları ahlâkî ve hukukî ilkelerle koruyarak suçların önlenmesini, toplumun huzur ve mutluluğunu hedeflemiştir.¹⁵²

Ahlâkî değerler bireyleri erdemli davranışlara yönlendirmesi, kötü ve çirkin olanlarından alıkoyması nedeniyle suça yönelmede engelleyici olduğu gibi bireyin güzel huy ve davranışları içselleştirmesiyle de kötü ve uygunsuz olanlarından uzak durmasına yardımcı olmaktadır. Bundan dolayıdır ki ahlâkî değerler, insan ve toplum için vazgeçilmez temel değerlerdir. Bütün semavî dinlerin geliş nedeni, insanoğlunu iyiliğe

149 OKUMUŞ, age., s. 95.

150 KIZMAZ, age., s. 1,2.

151 SANCAKLI, Saffet, Hz. Peygamber'in Mesajlarında Örnek Toplum, Nun Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.19.

152 BAYRAKTUTAR, age., s. 7.

yöneltmek, kötü olan her şeyden uzak tutmaktır.¹⁵³ Çünkü ahlâkî kurallar ve müeyyideler, yaşı ne olursa olsun ferdi frenleyen manevî unsurlardır. Bu manevî unsurların yavaş yavaş kaybolmasıyla, suçlar da baş göstermeye başlamaktadır.¹⁵⁴

Aynı şekilde ferdi vicdan; insan davranışlarını iyi ve kötü açısından sorgulayan, değerlendiren iç kontrol gücüdür. Yani vicdanı ile kişinin kendisini muhakeme etmesi, yargılaması olarak da görülebilir.¹⁵⁵

Güzel ahlaka sahip olan bireyin vicdanî melekesi kuvvetli olduğu için davranışlarında tutarlılık izlenimi vermektedir.¹⁵⁶

Aynı zamanda temiz vicdan sahibi olan insanın duygu, düşünce ve davranışları başkalarına olumlu etki bırakmaktadır. Dinî duygularla beslenmiş vicdanların gönlü huzurludur. Suçluluk sahipleri, başkalarına besledikleri kin, kıskançlık ve hasetten dolayı suç işlemektedir.

Cinayet, hırsızlık, dolandırıcılık, yalan söyleme, rüşvet alma, gasp, yaralama gibi suçların işlenmesinin nedenleri arasında özellikle kıskançlık, hırs, aşk, para, ihanet ve öfke gibi olguların katkısı büyüktür.¹⁵⁷

Bu tür olumsuz duygu ve düşüncelerden kurtulmak için güzel ahlâka dayalı ilke ve değerlere sahip olmakla mümkündür. Vicdan; eğitim ve iyi davranışlar sayesinde gelişip bireye doğruları gösterip onu aydınlayabileceği gibi, eğitimsizlik ve kötü davranışlarda bulunma ile bozulup gitgide sönük hale gelebilmektedir. Sık sık suç işleyip vicdanı iyice zayıflamakta ve hiç pişmanlık duymadan daha büyük suçları işleyebildikleri izlenmektedir.¹⁵⁸

Vicdanı temiz tutmanın yolu Allah'tan utanmak ve korkmakla mümkündür. Millî şairimiz Mehmet Âkif;

“Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır.

Fâzilet hissi insanlar da Allah korkusundandır” demiştir.

Akıl ve vicdanın kendini denetim dışı tutması ve kendisini mutlak güç olarak görmeleri durumunda, tatmin olmamış arzuları onları suça ve yasal olmayan yollara

153ALTINTAŞ, Ramazan, “Toplumsal Ahlâk Sorunu”, Yeni Ümit Dergisi, İstanbul, 2009, s. 86.

154ALTINTAŞ, Hayrani, İnsan ve Psikoloji, KBY, Ankara, 1989, s. 56.

155 PEKER, Hüseyin, Din Psikolojisi, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2008, s. 96.

156HÖKELEKLİ, age., s. 48.

157 KIZMAZ, age., s. 209,210.

158PEKER, age., s. 96.

sürükleyecektir.¹⁵⁹ Gerçek bir gözlem sonucunda anlaşılacaktır ki iffet, hayâ ve namus gibi üstün ahlâkî değerlerin yitirilmesi beraberinde çeşitli suçların işlenmesini getirmiştir.

Kur'an-ı Kerim, hukuk düşüncesinden önce ahlâk düşüncesi üzerinde durulmaktadır. İslam'ın hukukî boyutu, inanç ve ahlâk temelleri üzerine kurulmaktadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim çoğu defa ahlâkî boyuta vurgu yapmaktadır. Bu nedenle güzel ahlâk anlayışı ve düşüncesi olmadan, kanunî tedbirler tek başına caydırıcı olmaz.¹⁶⁰

Hukukun sağlamaya çalıştığı, adalet, hakkaniyet, özgürlük, düzen, emniyet, vicdan bütünlüğü, iyiyi yapma, kötüden sakınma ve sakındırma, erdem, insan haysiyeti, eşyayı ve mülkiyeti koruma hep ahlâkî içerikli değerlerden ibarettir. Dolayısıyla bir birey ancak ahlâkî olgunluğu oranında hukuka saygılı olur ve hukuku ihmal etmemiş olur.¹⁶¹

Suçun önlenmesinde bireylere dinî ve ahlâkî değerlerin kazandırılması, din ve ahlâk eğitimi ve öğretimi oldukça önem arz etmektedir. Bu anlamda bir takım zaafı nedeniyle suça yönelen kimselerin eğitilmesine ve ahlâkî değerlerin kazandırılmasına çalışılmalıdır. Çünkü suç önlemede yapılması gerekenlerden biri de, daha önce suç işlemiş kimselerin eğitilmesidir.¹⁶²

Eğitim öğretim faaliyetlerinin temel amacı, insanın erdemli davranışlara yönlendirilmesine yardımcı olmaktır.

Kısacası çocuk ve gençlere ailede ve okul öncesinden başlayarak eğitim kurumlarında dinî ve ahlâkî değerler içeren eğitim sürecinin tanınmasıyla, hem aile, hem de toplum için en yararlı yatırım olarak görülmelidir. Çünkü en değerli yatırım insana yapılan yatırımdır. İnsan sadece 70-80 yıllık bir ömür sürecini değil, ahiret âlemini de kapsayan ebedî süreci de dikkate alarak yaşamalıdır.

İnancın gereği olan ibadet ve güzel amelin ahirette karşılığının verileceği gibi, kötü fiillerin de cezasız kalmayacağını Kur'an-ı Kerim şöyle bildirmektedir.

*“Allah herkese kazandığının karşılığını vermek için böyle yapar. Şüphesiz Allah, hesabı çabuk görendir.”*¹⁶³ *“Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün asla*

159ŞEKERCİ, age., s. 8.

160 ALTINTAŞ, age., s. 86.

161 ERTURHAN, Sabri, “İslâm Hukukunda Suçla Mücadele Yöntemleri”, İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi, Konya, 2007, s. 9.

162 BAYRAKTUTAR, age., s. 18.

163 İbrâhim: 51.

zulüm yoktur. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir."¹⁶⁴ "Herkesin yaptığı iyiliği ve yaptığı kötülüğü hazır bulacağı günde kişi, kötülükleri ile kendi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister. Yine Allah sizi kendisine karşı dikkatli olmanız hakkında uyarmaktadır. Allah kullarını çok esirgeyicidir."¹⁶⁵ "Onlar, görmedikleri halde Rablerinden içten içe korkarlar. Onlar kıyamet gününden de korkarlar."¹⁶⁶

Yapılan psikolojik ve sosyolojik araştırmalara göre, uhrevî ceza olgusu da suçu önlemede dikkat çeken yaklaşımlardan birini oluşturmaktadır. Buna göre dinî öğretiler, bu dünyada işlenen suçların uhrevî hayatta da bir cezalandırmayı öngördüğünden, o dine bağlı olanlar açısından suç işlemelerini önlediği varsayılmaktadır.¹⁶⁷

İnsan, yaptığı her fiil ve davranıştan sorumlu olduğu bilinci içerisinde, hayatı boyunca sergilediği iyi veya kötü her davranışının hem dünyada hem de ahiret hayatında sevap veya günah yahut ceza ve mükâfat olarak bir karşılığı olduğunu düşünerek hareket eder. Nihayetinde kendini daima gözetten yüce bir varlığın olduğuna inancı, bireyi daha kontrollü bir davranış sergileyerek doğru olanı yapma ve her türlü kötüden (suçtan) uzak kalma hususunda büyük bir mücadeleye yönlendirir.¹⁶⁸

Ferdin Allah'a olan inancı, Onun sevgisini, saygısını, bağlılığını ve şükrünü ifade etmek üzere yaptığı davranışlara ibadet denir. İbadetler esasında inanç değerlerinin, kalplerin derinliklerindeki dinî yaşayış ve tecrübelerin davranış halinde dışa yansımalarıdır. İbadetlerin kişi üzerinde birçok etkisi vardır. Ruh sağlığını koruması, dengeli bir kişilik kazandırması, başkalarına zarar verici davranışlardan alıkoyması, iradeyi güçlendirmesi, maddî şeylere karşı aşırı bağlılığı azaltması, şefkat ve merhamet duygularını geliştirmesi, diğer kişilere karşı sevgi, saygı ve bağlılığı kuvvetlendirmesi gibi etkileri vardır.¹⁶⁹

İnsan; ruh ve bedenden müteşekkil bir varlık olduğundan, maddî ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği gibi, ruhî ve manevî ihtiyaçlarının da karşılanması gerekir. İnsan manevî ihtiyaçlarını ibadetle karşılar. Kendisinde bulunan bir takım zaafılardan kulluk ve ibadetle kurtulur. İbadet ve güzel davranışlarla Allah'la irtibatını derinleştirir, iradelerini güçlendirir, iç dünyalarındaki dağınıklıktan kurtulma ve toparlanma fırsatını

164 Mü'min 17.

165 Âl-i İmrân:30.

166 Enbiyâ: 49.

167 KIZMAZ, age., s. 209.

168 ŞEKERCİ, age., s. 8.

169 PEKER, age., s. 98.

yakalamış olur. İbadetler suçu önlemede de önemli bir yere sahiptir. Fert ve toplumun ıslahında ibadetler temel bir role sahiptir. İbadetler, kişilikleri dengeleyici, düzenleyici, yönlendirici ve sağlamlaştırıcı bir özelliğe sahiptir.¹⁷⁰

Toplumda suçun önlenmesinde yardımlaşma, dayanışma ve bütünleşmenin sağlanması oldukça önemlidir.

İbadetler, ferdin manevî hayatını zenginleştirdiği gibi davranışlarına, aile ve toplumsal hayatına olumlu katkılar sağlamaktadır. İbadetlerin amacı, kişileri bencil duygu ve düşüncelerden arındırarak başkalarını düşünen, paylaşmayı bilen olgun bir insan tipi oluşturmaktır.¹⁷¹

Namazla insan, çirkinlikten, genel ahlâka aykırılıktan, aklın ve dinin beğenmeyeceği uygunsuzluktan, kötü iş ve davranışlardan kurtulur ve uzaklaşır. Kurallarına uygun olarak namaza devam edildikçe namaz dışında da güzel davranışlar artar ve gelişir.¹⁷²

Nitekim Hz. Peygamber birçok hadislerinde orucun kötülöklere karşı bir kalkan olduğu, oruçlunun bu tür davranışlardan uzak durması gerektiği, birisinin kendisine sataşması durumunda oruçlu olduğunu söyleyerek karşılık vermesi ifade edilmektedir.

Zekât ibadetinin de kötölöklere önlemede önemli bir rolü vardır. Zekâtını vermeyen kimselerin malı ve varlığına karşı olumsuz değerlendirmeler yapılır. İnsanlar onların malına zarar vermek isterler. Zengin kişi bu durumda sürekli tedirginlik ve rahatsızlık hisseder. Zekât ile topluma karşı sorumluluğunu yerine getirenler ve topluma isteyerek maddî destekte bulunan kimseler, toplumdan sevgi ve saygı görürler. Böylece onun malı suçun hedefi değil, suçun önleyicisi olur.¹⁷³

Hac ibadetinin de kötölöklere engelleyici ve güzel davranışlara yönlendirici bir rolü vardır. Hac ibadetinin insanları suç işlemekten alıkoyma, insanların eşitliğini gösterme, kavgasız bir toplum oluşturma, suç teşkil eden fiillerden kaçma, iyi olmaya söz verme (tövbe) gibi yararları gözlemlenmiştir. Bu görev için toplanmış insanlar birbirlerine, çevrelerine, oradaki bitkilere ve her türlü canlıya zarar vermekten kendilerini uzak tutarlar.¹⁷⁴

170KAYAN, Ramazan, Namaz Çağrısı, Çıra Yayınları, İstanbul, 2009, s. 19.

171SANCAKLI, age., s. 57.

172 ÜNAL, age., s. 14.

173 ŞEKERCİ, age., s. 8.

174 ŞEKERCİ, age., s. 8,9.

3.3.1.Suçun Önlenmesinde Helal-Haram Bilinci

Helal ve haram bilincine sahip insanların suça yönelmesini engelleyen önemli faktörlerden biridir. Dinin kontrol fonksiyonu kapsamında olan bu bilinç, genel olarak din eğitim-öğretimi, dinî bilginin çocuğa kazandırılması; özelde ise çocuğa helal-haram bilgi ve bilinci verilmesi, çocuk suçluluğunun önlenmesinde önemli etkenlerdendir. Çocuklara helal ve haramın ne olduğu, haram davranışlarda bulunmanın insanı huzursuz edeceği, helal davranışlar sergileyenlerin ise mutlu ve huzurlu olacağını öğretilmesi ve kavratılması, çocukların davranışlarına yansıtacak ve çocuk suçluluğunun önlenmesinde mesafeler alınacaktır.

Haram-helal bilinci, bireyin hukuk içinde kalmasına da katkıda bulunur. Diğer bir ifadeyle bu bilinç ve duyarlılıkla hareket eden birey, suç teşkil eden bir şeyi kanundaki ceza şeklini bilmeden buna “haram” demek suretiyle suç teşkil eden fiillerin yanına yaklaşmayarak, hukuk içinde kalmış olur ve helal-haram kavramlarıyla yasal bir hayat sürdürmeye, yasaları aşmamaya ve çiğnememeye özen gösterir.

Helal-haram bilinci, suçun önlenmesinde caydırıcı bir rol oynamaktadır. Çünkü din; cinayet, hırsızlık, dolandırıcılık, fuhuş, tecavüz, adam kandırma, sahtecilik vb. davranışları yasak eylemler olarak görmektedir. Böylece helal-haram bilincinin nazar-ı itibara alınması ve uyulması toplumda suçun önlenmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

3.4.Çocuk Suçluluğunu Önlemede Ailenin Rolü

Çocukların ilk eğitimlerini aldıkları ailelerinin eğitim düzeylerinin düşük olması; ailelerin çocuklarının sorunlarına çözüm getirememelerine, yeterli eğitimi verememelerine neden olmaktadır. Böylece anne-baba ile çocuk arasında yeterli iletişimin kurulamaması neticesinde çocuğun suç işlemesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Ailenin parçalanması (eşlerden birinin ya da ikisinin ölümü, eşlerin ayrı yaşaması veya eşlerin boşanması) çocuğun suç işlemesinde etkilidir. Ailenin parçalanması çocuk üzerinde olumsuz etki eder. Çocuk, ailenin parçalanmasından doğan bu zorlukları kolay atlatabilmezse çocukta davranış bozuklukları neticesinde de çocuklar suç işlemektedir.

Gençliğin, az çok şuurlu olarak, eskiyi hesaba çeken, sarsan, esasa yönelmiş soruları vardır, olması da tabiidir; bunlara cevap vermekten kaçamayız. Eski değerler yaşama liyakatine sahip ise, hiç endişe etmeyelim, gençlerin bu sualleriyle gençleşmiş, yenilemiş olacaktır. Gençler ahlaki ve ruhi faziletleri elde etmeye kabiliyetlidirler,

fakat sorularına kaçamaklı değil, samimi ve net cevaplar bulmak isterler; ikna edilirse tam benimserler, yoksa münafıklıktan hoşlanmazlar. Dindarlarda şefkat, müsamaha, çevresindekilere ihtimam, sadelik, samimiyet, feragat görmek isterler. Dünyasına böyle nuranî pırıltıları yansımayan, ruhanî bir nefes ve neşve taşımayan ibadetleri, mekanik ve delaletten mahrum saymaya meyyaldirler.¹⁷⁵

Zamansız ve seviyenin üzerinde ayrıca gereğinden fazla verilen bilgiler, çocukların nazik ruhunda olumsuz etki bırakması neticesinde dinî inançlardan ve ibadetten uzaklaşarak suç işlemeye yönelebilmektedirler.

Gençlere; önceki nesillerin, onların istidatlarını geliştirecek her türlü imkânı seferber etmeleri, onlara kaliteli bir eğitim ve öğretim vermiş olmaları lazımdır. Küçüklüklerinden itibaren onlara şahsiyetlerini geliştirme, irade terbiyesi alıştırmaları yaptırılmalı, basiretli ve muvazeneli bir muhakeme kazandırmak için elden gelen gayret gösterilmelidir. İyi alışkanlıkları huy edinmeleri için yardımcı olmalı, hayatları boyunca bırakmakta zorluk çekecekleri kötü hareketlerden uzak tutmaya çalışılmalıdır. İyi olduğu kadar, kötü tesirlere de maruz bulduklarından, kendilerini avlamak isteyenlerin ellerine düşmemeleri için, savunma imkânlarıyla mücehhez kılınmaları şarttır.¹⁷⁶

Anne ve babaların çocuklar üzerinde yaptığı yanlışlardan bir kısmı da şunlardır:

- a..Anne ve babanın çocuklarıyla övünmesi
- b..Anne ve babanın çocukları arasında eşit davranmaması
- c. Anne ve babanın çocukları arasında kıskançlık ve güven duygusunu pekiştirememesi

3.4.1. Anne ve Babanın Çocuklarıyla Övünmesi

Bazı ayetlerde ebeveynler ve küfür ehli; mallarıyla ve evlatlarıyla övünmüşler, onlara güvenmişler. Bu övünme çocukların şımarıklığına ve suç işlemesine sebep olmaktadır. Başlarına felaketler gelse bile mallarına ve çocuklarına övünmeye ve güvenmeye devam etmişlerdir.

¹⁷⁵YİDIRIM, Suat, "Gençlerin Mesajı", Yeni Ümit Dergisi, C., 3, S., 21, İzmir, 1993, s. 32.

¹⁷⁶YİDIRIM, age., s. 32.

“Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlar ve develere, ekinlere karşı aşırı sevgi beslemek insanlara güzel gösterilmiştir. Bu dünya hayatının nimetleridir, oysa gidilecek yerin güzeli Allah katındadır.”¹⁷⁷

“Bilin ki dünya hayatı oyun, oyalanma, süslenme, aranızda övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olmaktan ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki, çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldaniş metaından başka bir şey değildir.”¹⁷⁸

Bu ayetler dünya hayatının verilen nimetlerle bir oyalanma ve övünme yeri olduğunu bizlere söyler. Başka ayetlerde de Allah (cc) bu dünyanın evladın ve malların övünme yeri olmadığını açıkça bizlere göstermiştir.

“Doğrusu, uyarıcı gönderdiğimiziz, her kasabanın varlıklı kimseleri onlara: Biz sizinle gönderilen şeyi inkâr ediyoruz, diye gelmişlerdir. Malları ve çocukları ancak olan bizleriz azaba uğratılacak da değiliz.”¹⁷⁹

“Ben malca senden zengin, nüfusça da senden daha itibarlıyım.”¹⁸⁰

“Kendilerine mal ve oğullar vermekle, iyiliklerde onlar için acele ettiğimizi mi zannederler? Hayır, farkında değiller.”¹⁸¹

“Malları ve çocukları seni hayrete düşünmesin, Allah bunlarla onlara dünyada azap etmek ve canlarının inkârcı olarak çıkmasını ister.”¹⁸² “Bildiğiniz şeyleri size verenden sakının, davarları, oğulları, bahçeleri ve akarsuları, size O vermiştir.”¹⁸³

Bu ayetlerde de görüleceği üzere bizlere verilen mallardan ve evlatlardan (çokluğundan) övünüp imrenme vesilesi olmamalıdır. Çünkü Allah'ın rızasını kazanma ne malın çokluğu nede evlatların çokluğu kazandırır. Evladın ve malın çokluğu insanı şımartır ve daha çok kazanayım diye hırslandırır çocuklarını da suç işlemeye teşvik eder.

Hızır (as) ile Hz. Musa (as) arasında geçen hadise Kehf Suresi'nde açıkça ifade edilmekle birlikte bu konuyla ilgili kısmını verecek olursak, “Hz. Musa (as) ile

177 Âl-i İmran sûresi: 14.

178 Hadid:20.

179 Sebe: 34,35.

180 Kehf: 34.

181 Mü'minün: 55,56.

182 Tevbe:69.

183 Şu'arâ: 131-134.

Hızır (as) bir yolculuğa çıkarlar. Yolculukta Hz. Hızır (as) çocuğun birini yakalayıp öldürmüş. Öldürme sebebini de çocuk büyüyüp kâfir olacaktı ve halis mü'min olan anne ve babayı azdırıp küfre atacaktı.”der. Burada da görüleceği gibi çocukların işledikleri suçlardan dolayı bazen ebeveynlerin şefkatlerinden dolayı evladın işledikleri suçları inkâr etmelerinden dolayı küfre girebilmektedirler.

“Ey iman edenler! Eşlerinizin, evlâtlarınızın içinde; hakikaten size düşman (olanlar) da vardır. O halde onlardan sakının.” ¹⁸⁴

Yine başka ayet-i kerimelerde evlat ve malın bir imtihan vesilesi olduğu görülür.

“Ey iman edenler! Sizi bana yaklaştıracak olan ne mallarınız ne de çocuklarınızdır. Yalnız iman edip salih amelde bulunanların yaptıklarına karşılık mükâfatları kat kat arttırılır ve onlar, cennet köşklerinde güvenlik içindedirler.” ¹⁸⁵

“Ey iman edenler! Allah’a ve peygambere karşı hainlik etmeyin, size emanet edilen şeylere bile bile ihanet etmiş olursunuz. Mallarınızın ve çocuklarınızın aslında bir imtihan sebebi (fitne) olduğunu ve büyük ecrin Allah katında bulunduğunu bilin.” ¹⁸⁶

Yukarıdaki ayet-i kerimelerde görüleceği üzere insana verilen mal, evlât, makam, sağlık vb. nimet ve imkânlar birer emanettir. Bu emaneti yerinde kullanmazsak ihanette bulunmuş oluruz. Böylece imtihanı kaybederiz. İmtihanı kaybetmemize vesile olan her şey gerçek manada bizim düşmanımızdır.

Kur’an-ı Kerimde bazı ayet-i kerimelerde ise evladın anne ve babayı evladını koruma ve himaye etme gibi duygusal davranmakla küfre atabilmektedir. Bu konuyla ilgili ayette :

“Oğlanın anne-babası inanmış kimselerdi. Çocuğun onları azdırmasından ve inkâra sürüklenmesinden korkmuştuk.” ¹⁸⁷

3.4.2. Anne ve Babanın Çocukları Arasında Eşit Davranmaması

Çocukların eğitiminde ve çocuk suçluluğunda önemli konulardan biri de ebeveynlerin çocuklar arasındaki eşitliğe önem vermeleridir. Ülkemizde özellikle erkeklere kızlardan daha fazla değer verilmekte mirastan zaman zaman kız çocuklarına pay verilmemektedir.

184 Tağâbun: 14.

185 Sebe: 37.

186 Enfâl: 27,28.

187 Kehf: 80.

Bu konuyla ilgili ayetler:

*“Beğendikleri erkek çocukları kendilerine, kızları da Allah’a mal ediyorlar. O, bundan münezzektir. Aralarından birine, bir kızı olduğu müjdelendiği zaman öfkesinden yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü haber yüzünden halktan gizlenmeye çalışır; onu utana utana tutsun mu yoksa toprağa mı gömsün? Ne kötü hükmediyorlar.”*¹⁸⁸

*“Demek o, yarattıkları arasından kızları kendisine alıp da oğulları size verdi öyle mi? Ama rahman olan Allah’a isnat etiği kız evlat kendilerinden birine müjdelence o kimsenin yüzü ğayzla dolarak yüzü simsiyah kesilir. Onlar süs içinde yetiştirilmekte olup da kendini mücadelede hüccetini açıklamayan kişiyi mi Allah’a nispet ediyorlar?”*¹⁸⁹

Konu ile ilgili olarak cahiliye döneminde Arap yarımadasındaki yaşayan müşriklerin din ve ahlak mevzuunun incelendiğinde birçok kötü ahlakın yanında kız çocuklarını öldürttüklerini görürüz.

Cahiliyenin temel özellikleri ve o döneme damgasını vuran hususlar: bilgisizlik, şirk, putperestlik, kabile asabiyeti, zorbalık, zulüm, haksızlık, adaletten, sulh ve nizamdan yoksunluk, çapulculuk, insan haklarını çiğnemek, insanların soylarından dolayı ayıplanması veya üstün görülmesi, çocukları öldürmek, kız çocuklarını diri diri toprağa gömmek, vahşiyane hareketler, kan davası, içki, kumar vb.¹⁹⁰

Yine konu ile ilgili olarak Sabri Hizmetli Hocamız: Cahiliye Çağı Araplarının ahlaki yapısını, örf ve adetlerini ve aile kurumunu açıklarken der ki: “Boşanmanın sık sık olması, vefat edenin babanın eşiyle evlenme, iki kız kardeşin aynı zamanda bir nikah altında bulundurulması, erkeğin istediği kadar evlenebilmesi, mut’a nikahı, hür ve hür olmayanlar arasındaki aşk hayatı ve dost edinme telakkisi, kadınların aşağılanması ve kız çocuklarının canlı canlı toprağa gömülerek öldürülmesi.”¹⁹¹

Ayet-i kerimeler ve hocalarımızın açıklamalarıyla Allah isteyen aileye kız; isteyen aileye de erkek çocuğu vermekte cahiliye Arap toplumu gibi kız-erkek, büyük evlat-küçük evlat ayrımı yapmamak biz Müslümanların başlıca görevidir. Çünkü bizler hangisinin bize daha menfaatli olduğunu bilemeyiz.

188 Nahl: 57-59.

189 Zuhruf: 16-18.

190SARIÇAM, İbrahim, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Ankara, 2005, s. 42.

191HİZMETLİ, Sabri, İslam Tarihi, Ankara, 1999, s. 129.

*“Babalarını ve oğullarınızdan hangisinin menfaatçe size daha yakın olduğunu bilemezsiniz.”*¹⁹²

Bu ayırım neticesidir ki çocuklar zamanla yalnız kalmakta, kendilerine kötü arkadaş edinerek suç işleyebilmektedirler. Suç işleyen bazı insanlar incelendiğinde bunların çocukken ebeveynlerin bu ayırımı ve tutumu; insanların suça itildiği görülür. Ebeveynler olarak sadece mirasta hakların verilmesinin yanında; hediye, ihsan, ikram ve maddî ihtiyaçları karşılanmasının yanında bir tek öpücüğün bile eşit verilmesi gerektiği kanısındayım.

3.4.3. Anne-Babanın Çocukları Arasında Güven Duygusunu Pekiştirememesi

Suç ve suç işleme mevzuunda kardeşler arasındaki kıskançlık ve güven konusu da önemlidir. Kıskançlık sadece çocuk suçları konusunu ilgilendirmeyip esasında işlenen suçların kaynağında kıskançlık yatmaktadır. Zenginlik-fakirlik, güzellik-çirkinlik vb. örnekler verilebilir.

Yeryüzünde işlenen ilk cinayette Kabil’in Habil’i katledip ortadan kaldırmasında bile; hep kıskançlık yatmaktadır.

*“Ey Muhammed! Onlara, Âdem’in iki oğlunun kıssasını doğru olarak anlat: İkisi birer kurban sunmuşlar, birinin ki kabul edilmiş, diğerininki edilmemişti. Kabul edilmeyen, “And olsun seni öldüreceğim.” deyince kardeşi “Allah, ancak muttakilerin takdimini kabul eder.” demişti. “Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben, seni öldürmek için sana elimi uzatmam, çünkü ben, Âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım.”*¹⁹³

Konumuzla ilgili olarak Hz. Yusuf (as) ile kardeşleri arasındaki kıskançlık da önem arz eder.

Hz. Yakûb’un, Hz. Yusuf’u diğer oğullarına nazaran daha çok sevmesi sebebiyle kardeşlerinin duyduğu kıskançlık ve haset.¹⁹⁴

“Kardeşleri: Biz birbirimize bağlı bir topluluk olduğumuz halde, babamız, Yusuf’u ve kardeşini daha çok seviyor. Doğrusu babamız apaçık bir yanılma içindedir.

192 Nisa: 11.

193 Maide, 5: 27,28.

194CANAN, İbrahim, Kur’an’da Çocuk, Nesil Yayınları, İstanbul, 2011, s. 60.

Yusuf'u öldürün veya onu ıssız bir yere bırakı verin ki babanız size kalsın; ondan sonra da iyi kimseler olursunuz dediler."¹⁹⁵

Kardeşleri Hz. Yusuf'u kuyuya atarken kurtulmuş bir şekilde babasının yanına gelmezden önce buldukları bir hayvanı öldürüp kanını Hz. Yusuf'un gömleğine sürerek babasına Hz. Yusuf'u vahşi hayvanların yediğini onu kurtaramadığını söyleyerek yalan söylemiş olup ayrıca bir suç daha işlemiş oluyordular.

Bu olaylar bize gösteriyor ki ebeveynler kardeşler arasındaki eşitliği sağlamadıklarında çocuklar suça itilmektedir.

Kardeşlerin; gerek büyüğün küçüğünü gerekse de küçüğün büyüğünü sevmesi, saygı göstermesi, hürmet etmesi yani kısaca birbirine güvenmesi çok önemlidir. Firavun'a karşı tebliğ emrini alan Hz. Musa, Hz. Harun yardımcı olarak Allah'tan talep etmesi kardeşler arasındaki güvenin ne kadar önemli olduğunu açıklamaktadır. Yine Hz. Musa Tûr-i Sina'da Allah'ın vahyine mazhar olup elinde Tevrat levhaları olup kavmine geldiğinde kavminin altın bir buzağıya taptıklarını görüp çok üzüldüğünde de Hz. Musa, Hz. Harun'u yanında bulacaktır.

*"Musa milletine kızgın ve üzgün olarak dönünce benim arkamdan ne kötü olmuşsunuz! Rabbimizin emrinin, çabucak gelmesini mi istiyorsunuz? dedi, levhaları attı ve kardeşinin başından tutup kendine doğru çekti. Harun: "Ey annem oğlu! Bu millet beni küçümsedi; az kalsın öldürüyorlardı. Bana düşmanları sevindirecek şekilde davranma, beni bu zalim milletle bir sayma dedi."*¹⁹⁶

Kardeşler arasındaki dayanışma, sevgi, saygı ve güvenin olduğu ailelerde mutlu ve olaylara karşı pozitif bakan bireyler yetişir. Bu bireylerin suça eğilimleri az olur.

Anne ve babalar, gençliğin dünyada ki öneminin arttığını fark etmelidirler. Onlara hem şefkatle yönelip dinlemeli, hem de buldukları yaşa ve duruma göre eğitip öğretmelidirler. Gençliğin taşıdığı gerçek devreleri ve hassas olduğu konuları anlamalıdır. Gençlerde, müspet değerlerle birlikte, İslam'dan ve birçok güzel geleceğimize uzaklaşmış olan modernizmin etkilerinden ileri gelen sapmalar da vardır, bunları unutmak doğru olmaz. Gençlerin içinde buldukları dinî, iktisadî,

195 Yusuf: 8,9.

196 A'raf; 7: 150.

içtimaî, psikolojik ve kültürel problemler, tecrübeli nesillerin öğütlerinden çok, ihtimamlarını beklemektedir.¹⁹⁷

3.5. Boş Zaman ve Çocuk Suçluluğu

Boş zamanların verimli olarak değerlendirilmesine önem verilmelidir. Boş zamanların iyi kullanılmaması, çocukları suç işlemeye yönelttiği gibi, boş zamanların verimli olarak değerlendirilmesi ve iyi bir biçimde organize edilmesi suça yönelimi önlemekte ve azaltmaktadır. Bu bakımdan çocuk ve gençlerin gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek ortamlar sıkı denetimden geçirilmelidir.¹⁹⁸

Küçüklüğünden beri çocuğa öğretilcek en mühim şey, yaratılışımızın gayesi olacaktır. Bu gaye ona, öylesine kuvvetli bir tarzda telkin edilmelidir ki, bir takım cazip tesirlere kapılabileceği hallerde bile gaye, manyetik bir kutup gibi onu, kendisine çekebilmelidir. Hareket ettirilen pusulanın ibresi bir müddet titreştikten sonra, manyetik etki yönünde karar kıldığı gibi, genç insan da, benliğinde kök salan yaratılış gayesini sık sık hatırlayıp kendine gelecektir. Ayrıca, himmetini yüce tutması da onun aklına iyice nakşedilmelidir. Böylelikle dar kalıplar içinde boğulması önlenmiş olur. Önceki nesillere düşen işlerden biri de, gençlerin hayatlarına dikkat etmek, onlara anladıkları lisanla hitap etmeyi bilmektir. Onların hangi iklimde yaşadıklarını anlayıp arzularını ve özlemlerini yönlendirmek gerekir. Bunlar da, babalar ile çocukların arasında kopukluk olmamasıyla, normal bir iletişimin devamıyla mümkündür.¹⁹⁹

197YIDIRIM, age., s.32.

198TEZCAN, Mahmut, Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara, 1977, s. 57.

199 YIDIRIM, age., s. 32.

SONUÇ

Çocuk suçluluğu, sosyal bir problemdir. Ceza uygulaması ile problemin çözümü sonuç değildir. Suç ve suçlularla mücadele, suç sayılan olayın meydana gelmesinden sonra müdahale edilmesi ve suçluların yakalanıp adalete teslim edilmesiyle ve cezalandırılmaktadır. Oysa bu soruna tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi suçu önleme, suçtan caydırma ve yeniden sosyalleştirme kavramları açısından yaklaşmaktadır.

Suçta yönelmiş çocuklar sorunu, yalnız kurumların, siyasîlerin, hukukçuların, eğitimcilerin sorumlu oldukları bir husus olmayıp, aksine bütün vatandaşları, aileleri ilgilendiren bir konudur. Milletın varlığı ve geleceğı ile doğrudan alakalı olduğu kabul edilmelidir.

Suçta yönelmiş çocukları, suç işlemelerini önlemek ya da en aza indirmek için öncelikle suça iten şartlarını tespit etmek gerekir. Yani bataklık kurutulmadan sivrisineklerle mücadelenin anlamsız olacağı ortadır. Toplum ve kurumların asıl hedefi, suçu, işleme eylemini gerçekleştirmeden onu önlemektir. Suç işlendikten sonraki evrede ise çocuğı ıslah edici yöntem ve çarelere başvurmak olmalıdır. Suç işleyen çocuklara doğru, mantıklı ve çağdaş yöntemler kullanılarak yaklaşılmalı, ona sosyo-psikolojik destek sağlayarak ailesine, çevresine ve yaşadığı topluma yararlı bir birey haline getirip, millî ve manevî değerlere sadık ve saygılı olmasını sağlamak nihai hedef olmalıdır.

Ailelerin, çocuklarının iyi eğitim-öğretim ortamında yetişmeleri için bütün imkanlarını onlar için seferber ettiklerine şahit olmaktayız. Ancak aynı titizliği ve dikkatli olma halini, çocuklarının ahlâkî gelişimi için göstermediklerine de rastlamaktayız.

Her şeyden önce çocuklar için okullarda verilen derslerin yeterli olmayacağı bilincinde olunması lazımdır. Bunun için aile ve sosyal çevrenin, çocuğun ahlâk anlayışının şekillendirmede son derece etkili olduğu bilinmektedir..

Çocuktaki maddî ve manevî gelişimi, okula başlamadan önceki yaşlarında başlamaktadır. Eğer okul öncesinde fiziki, biyolojik ve manevî duygularını dikkate almayacak bir yaklaşım içerisinde olunmuşsa, çocuk için olumsuz gelişmeler kaçınılmaz olacaktır.

Eğitim kurumunun çocuklara verdiği bilgiler elbette yeterli olmayacaktır. İyiyi-kötüyü, doğruyu-yanlışı teorik olarak öğrense de bu kazanımlarını aile ve toplum içerisinde uygulamadıkça yararı olmayacaktır. Doğru kuralları ezberlediği halde yalan söylemekten, rüşvet almaktan, hırsızlık yapmaktan, iftira atmaktan vs. kötü alışkanlıklarından vazgeçemeyeceği bilinmektedir.

Toplumun ayakta tutan ortak değerlerdir. Toplumun bir kesimini ve geleceğini oluşturan nesillere aileler ve öğretmenleri yalanın, hırsızlığın, iftiranın, tembelliğin, zararlarını iyi anlatır ve günlük hayatlarında davranış haline getirmelerini sağlamış olurlarsa, umdukları ve özledikleri seviyede gençliğe sahip olacakları aşıkardır.

Çocuk suçluluğu, çocukların cinsiyet, yaş, eğitim durumları, ailelerindeki sosyo-ekonomik yetersizlikler, ailelerin parçalanması ve aile üyeleri arasında gözlenen sapma davranışı ile yakından ilişkilidir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için gerekli sistemlerin oluşturulması, politika ve stratejilerin belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen istatistikî veriler ne kadar gerçeği yansıtırsa, sorunun nedenlerinin, boyutlarının belirlenmesi, koruyucu, önleyici ve iyileştirici önlemlerin alınması da o kadar etkili ve gerçekçi olacaktır.

Çocuğun her yönüyle eğitiminde, arkadaşları ve diğer çevresiyle iyi ilişkiler kurmasında aile, toplum, yasalar ve okullarda uygulanan müfredatın niteliğini hazırlayan yetkililer de sorumludur. Aile ortamından sonra okullar, çocukların eğitildiği, şekillendikleri en önemli merkezlerdir.

Eğitim-öğretim programlarında dinî ve millî değerlerin doğru, hurafe ve yanlış bilgilerden arındırılmış şekli ile verilmesi önemlidir. Ergenlik ve öncesi psikolojik, biyolojik ihtiyaçları, gelişmeleri bilinçli bir şekilde gözlenerek gerekli ilgi ve alakayı göstermeleri gerekir.

Suç olgusu bütün toplumlarda görülen bir gerçektir. Ancak her devlet veya toplum, sorunsuz, suç oranını en asgari seviyede tutmak için çağın teknolojik imkanlarını kullanarak çözmeyi hedeflemektedir. Bilimin, kültürel değerlerin, inanç ve ahlâkî ölçülerin dikkate alınmasını sağlayarak çözmeyi planlamaktadırlar. Caydırıcı önlemlerin alınması veya suçu üretecek zeminin yok edilmesi yukarıda zikredilen değerler bütününüyle birlikte düşünüldüğünde, istenilen gençlik ve huzur ortamı sağlanabilir. Maneviyattan uzak, dağılmış, cahil, bilinçsiz aile ortamından uzak çocuklar için kötü alışkanlıkları bulunan arkadaş ortamı, görsel ve yazılı basının tahrik edici

unsurları, teknolojinin yerinde, zamanında ve doğru kullanılmamış olması, bir toplumun geleceği olan nesillerini tahrip edecektir. Bütün toplumlarda özellikle madde bağımlılığı, insanlara zarar verici eylemler, çevreyi yıkıcı ve zarar verici hedef olan kitlenin ıslahı ve kontrolü için sürekli tedbirler alınmaktadır. Başta aileler ve eğitim camiasına destek olmak için farklı metot, imkan ve uzmanlar eliyle yardım edilmektedir. Yetkili kurumların sürekli ve hassas takipleri olmaktadır.

Sonuç olarak; dinî ve ahlâkî değerler diğer ilave tedbirlerle birlikte düşünüldüğünde suç ve suçları önlemede caydırıcı etkisi olacaktır. Bunun da en önemli ve ilk basamağı sağlam aile yapısı, kaliteli eğitim, huzurlu ortamların mevcudiyeti ile mümkün olmaktadır. Aile ve sosyal politikalar böylesi bir gelecek için her çare gecikmeden başvurulmalıdır. Aksi halde polisiye önlemler ve nihayete yargının karşısına çıkarmak tek çare olarak asla yeterli olmayacaktır.

Bu araştırma, çocuk ve ergenin suç işlemesine yönelik ihtimaller üzerine yaptığımız tespitler ve sunduğumuz öneriler yapılmıştır., Ancak daha iyi bir gelecek ve sağlıklı nesiller için şu önerileri ana başlıklarıyla sıralamak mümkündür:

1. Bireyler, çocuk yaşlarda iken suç ve kötü davranışlara yöneldiğinden bu yaşlardaki çocukları erdemli davranışlara yöneltecek ortamları sağlamak gerekmektedir.

2. Okul öncesinden başlayarak ilk, orta ve yükseköğretimi de dahil her safhada onlara kendi kültürel değerlerimizle İslam'ın ahlak ve fazilet ilkeleri öğretilmelidir.

3. Anne ve babaların, çocuklarına örnek model oldukları iyice anlatılmalıdır. Sorunlu aileler tespit edilerek bu tür ailelere psikolojik destek verilmesi ve diğer yardımlar acilen yapılması gerekir.

4. Suç işlemeyi önlemede yalnız kanunî tedbirlerle yetinilmemesi gerekir. Bunun için psikolojik, sosyolojik, dinî, ahlâkî, ekonomik ve kültürel alanlardaki çalışmalar aralıksız sürdürülmesi gerekir. Yeni oluşacak sorunlara yeni çareler düşünülmelidir.

5. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulan dinî konular daha donanımlı ve yaş seviyelerine uygun müfredat programları uygulanmalıdır.

6. Toplum içerisinde insanî ve ahlâkî davranışları alışkanlık haline getirmelerini, şefkat ve merhamet duygusuna sahip bireyler olarak yetiştirilmesine çalışılmalıdır..

7. Suç önlemede toplumsal sorumluluk bilincini ve duyarlılığını artırıcı çalışmalar yapılmalı, suçla mücadelede bütün kurumlar aile ve okul yönetici ve eğitimcileri ile birlikte çalışarak belli bir ahenk içerisinde istenilen bilinçli geleceği oluşturulmalıdır. Böylece çağdaş ve medenî seviyeye ulaşmak mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- ADASAL, Rasim, **Yeni Medikal Psikoloji**, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul, 1977.
- ADLER, Alfred, **Yaşamının Anlam ve Amacı**, Say Yayınları, İstanbul, 1993.
- ALADA Adalet B., **Küreselleşme, Yoksulluk ve Şiddet Bağlamında Sokak Çocukları, Yoksulluk Şiddet ve İnsan Hakları**, Todai Yayınları, Ankara, 2002.
- ALDEMİR, F. Arzu, **Çocuk Suçluluğu Profili**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- ALTUNTAŞ, Halil, ŞAHİN, Muzaffer, **Kur'an-ı Kerim Meali**, DİB Yayınları, Ankara, 2007.
- ALTINTAŞ, Ramazan, *"Toplumsal Ahlâk Sorunu"*, **Yeni Ümit Dergisi**, İstanbul, 2009.
- ALTUNTAŞ, Hayrani, **İnsan ve Psikoloji**, KBY, Ankara, 1989.
- ALTUNTAŞ, Hayrani, *"Çocukluk Devresinde Ailede Din Eğitimi"*, **Türkiye I. Din Eğitimi Semineri**, Ankara, 1981.
- AKALIN, Nejat, **Suç İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suç İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999.
- AKARSLAN, M., **Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı**, 1998.
- AKYÜZ, Emine, **Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması**, MEBY, Ankara, 2000.
- ANTOİNE, Vartoge, **Ergenlikte Din**, çev. Erdoğan Fırat, AÜİFD, Akara, 1981.
- AY, Mehmet Emin, "Kur'an'da Gençler ve Gençlik Değerleri", **Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi Gençlik Dönemi ve Eğitimi II**, Ensar Neşriyat, 18-20 Nisan, Bursa, İstanbul, 2003.
- AYDIN, Ali Rıza, "Çocuğun Dinî şahsiyet Kazanmasında Ailenin Önemi", **ODMÜİFD**, Samsun, 1996.
- BALO, Yusuf Solmaz, **Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜATE , İstanbul, 1995.

- BAYRAKTUTAR, Muammer, **Suç Önleme Sempozyumu Bildirisi**, Bursa; 7-8 Ekim, 2011.
- BAYMUR, F., **Genel Psikoloji**, İnkılâp Kitapevi, 11. Baskı, İstanbul, 1994.
- BULDUK, S., **Çocuk Suçlarında Soruşturma**; Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2005.
- BÜYÜKBAYKAL, Güven, **“Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri”**, **İletişim Fakültesi Dergisi**, İstanbul, 2011.
- Büyük Larousse, 9. Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1986.
- CANAN, İbrahim, **Kur’an’da Çocuk**, Nesil Yayınları, İstanbul, 2011.
- CÜCELOĞLU, Doğan, **İçimizdeki Çocuk**, İstanbul, 1993.
- ÇOĞAN, Onur, **Çocuk Suçluluğunun Nedenleri Ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönden İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Çocuk ve Eğitim Komisyonu, **Çocuk Psikolojisi ve Ergenlik**, İstanbul, 2012.
- DEMİRBAŞ Timur, **Kriminoloji**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001.
- DÖNMEZER, Sulhi, **Kriminoloji**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1984.
- DÖNMEZER, Sulhi, **Kriminoloji**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1957.
- DÖNMEZER, Sulhi, **Kriminoloji**, 8. Baskı; Beta Yayınları, İstanbul, 1994.
- EBU ZEHRA, Muhammed, **İslâm Hukukunda Suç ve Ceza**, çev. İbrahim Tüfekçi; Kitapevi Yayıncılık, İstanbul, 1994.
- Erikson, E, (1984), **İnsanın Sekiz Çağı**, çev. KÜT, Didem, Ankara, 2006.
- ERTURHAN, Sabri, **“İslâm Hukukunda Suçla Mücadele Yöntemleri”**, **İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi**, Konya, 2007.
- ERTÜRK, Yıldız Dilek, **“Çocuk ve Televizyon Etkileşiminde Aile”**, **I.Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı**, İstanbul, 2004.
- FERSAHOĞLU, Yaşar, **Din Eğitim ve Öğretiminde Duygu Eğitimi**, Marifet Yayınları, İstanbul, 1998.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, **Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma**, AÜSBFY, Ankara, 1962.
- HACIOĞLU, B.Caner, **“Yeni Türk Ceza Kanun Tasarısının Çocuk ve Küçük Ceza Hukukuna İlişkin Hükümleri”**, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C., 4, Erzincan, 1998.
- HİZMETLİ, Sabri, **İslam Tarihi**, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 1999.

- HÖKELEKLİ, Hayati, **Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din**, Dem Yayınları, İstanbul, 2009.
- HÖKELEKLİ, Hayati, **Din Psikolojisi**, Ankara, 1993.
- IŞIK, Esra, **Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2007.
- IŞIK, Halil, “*Çocuk Suçluluğu ve Okullar İle İlişkisi*”, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Çanakkale, 2006.
- KARABAŞOĞLU, Metin, **Zafer Dergisi**, İstanbul, Mart, 2012.
- KARAGÖZ, İsmail, **Aile ve Çocuk**, TDVY , Ankara, 2008.
- KAYAN, Ramazan, **Namaz Çağrısı**, Çıra Yayınları, İstanbul, 2009.
- KILIÇ, Recep, **Peygamberliğin Gerekliği ve Peygamberimizin Örnekliliği, Hz. Peygamber’in Hayatından Davranış Modelleri içinde**, TDVY, Ankara, 2005.
- KIZMAZ, Zahir, “*Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım*”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.15, Elazığ, 2005.
- KONTAŞ, Y. Mehmet, “*Türkiye’de Çocuk Politikası*”, **Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri, Yönetici Semineri Notları**, Asayiş Şube Müdürlüğü Yayın No:3, Ankara, 1997.
- KÖSE, Hemra, **Aile, Ahlak ve Çocuk**, Yeni Bahar Dergisi, İstanbul, 2013.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan, **Ergenlik psikoloji**, Remzi Kitapevi, İstanbul 2002.
- KUNT, Veysel, **Suç ve Çocuk**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003.
- KÜT, Didem, **1997–2004 Yılları Arasında Güvenlik Birimlerine Gelen / Getirilen Çocukların Durumlarının İrdelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- NURSEL, N., “*Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yeni Yaklaşımlar Ve Adaletin Rolü Konusunda Avrupa Konseyi’ndeki Çalışmalar*”, **3. Ulusal Çocuk Ve Suç Sempozyumu**, Ankara, 2003.
- PEKER, Hüseyin, “*Suçlularda Dinî Davranışlar*”, **OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**; Samsun, 1990.
- PEKER, Hüseyin, **Çocuk ve Suç**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
- PEKER, Hüseyin, **Din Psikolojisi**, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2008
- OKUMUŞ, Ejder, “*Çocuk suçluluğu ve İslam*”, **İslamiyât** , Sayı, 8, Ankara, 2005.
- ORTAYLI, İlber, **Osmanlı Toplumunda Aile**, Pan Yayınları, İstanbul, 2004.

- ORTAYLI İlber, **Osmanlı' yı Yeniden Keşfetmek**, Timaş Yay. İstanbul, 2006,
- ÖZCAN, A. Osman, **Din ve Ahlak Eğitimiinde Ailenin Rolü**, Kubbealtı Akademi Mecmuası, İstanbul, 1985.
- ÖZDEK, Refik, **İnsan Denen Meçhul**, İstanbul, 1990.
- ÖZKAN, Yıldız, 6. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı, **Toplumsal Değişme Sürecinde Çocuk Suçluluğunda Yeni Boyutlar**, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2009.
- ÖZTÜRK, Mualla, “*Din Eğitimi ve Çocuk Ruh Sağlığı*”, **Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri**, Ankara, 1981.
- ÖZTÜRK, Hüseyin Emin, **Çocuğun sosyalleşmesinde televizyonun etkisi**, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.
- ÖZYILMAZ, Ömer, “*Erzurum' lu İbrahim Hakkı' ya Göre Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C., 2, Y., 2, Bursa, 1987.
- SALDIRIM, Mustafa, “*Suçta İtilmiş Çocukların Yeniden Sosyalleşmesi Projesi*”, **I.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu**, AÜ., 29-30 Mart 2001.
- SANCAKLI, Saffet, **Hız. Peygamber'in Mesajlarında Örnek Toplum**, Nun Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- SARIÇAM, İbrahim, **Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı**, TDVY, Ankara, 2005.
- SERT, Hüseyin Emin, **Kur'an'da İnsan Tipleri ve Davranışları**, İstanbul, 2004.
- SEVÜK, Handan Yokuş, **Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1998.
- ŞEKERCİ, Osman, “*İslâm'da Suçları Önlemenin İlk Tedbirleri*”, **Kur'an Mesajı İlmî Araştırmalar Dergisi**, 1998.
- ŞENTÜRK, Habil, **Din Psikolojisi**; Tuğra Ofset; Isparta, 2008.
- TEZCAN, Mahmut; **Boş Zamanlar Sosyolojisi**, Doğan Matbaası, Ankara, 1977.
Türk Ceza Kanunu
- ULUDAĞ, İsmail ve KARAGÖZ, İsmail, **Aile ve Çocuk**, TDVY., Ankara, 2008.
- ÜNAL, Vehbi, “*İslâm'da İbadetlerin Sosyal Fonksiyonu*”, **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sivas, 2010.
- YAVUZ, Kerim, **Çocuk ve Din**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
- YAVUZER, Haluk, **Çocuk ve Suç**, Remzi Yayınevi, İstanbul, 2011.

- YAVUZER, Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2002.
- YEĞİN, Abdullah ve BADILLI, Abdulkadir, **Osmanlıca-Türkçe Büyük Lügat**, TÜRK-DAV Yayınları, İstanbul, 1993.
- YIDIRIM, Suat, **Gençlerin Mesajı**, Yeni Ümit, C.3, S. 21, İzmir, 1993.
- YILMAZ, Zekeriya, **Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu**, Ankara, 2009.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay, **Gençlik Çağı**, Ankara, 1986.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay, **Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk**, İstanbul, 1997.
- ZİYALAR, Adnan, **Erişkin Psikopatolojisi**, Yüce yayım, İstanbul, 2006
- <http://www.dersyerimiz.com/index.php/suc-kavrami-ve-cocuk-suclulugunun-tanimi.html> 23.05.2013 (Tarihinde erişilmiştir.)
- <http://www.aydinlihaber.com/aydin/ramazanda-suc-oranlari-azaliyor-h35551.html-28/05/2013> (Tarihinde erişilmiştir.)

ÖZGEÇMİŞ

06.04.1971 Tunceli - Pertek doğumluyum. 1992 yılında Elazığ İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldum. 1999 yılında Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünden mezun oldum. Halen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım.